

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 44 · 31. januar
Sesjonen 2022–2023

Møte tirsdag den 31. januar 2023 kl. 10

President: Masud Ghara khani

Dagsorden (nr. 44):

1. Innstilling frå energi- og miljøkomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentant Sofie Marhaug om full revisjon av Røldal–Suldal kraftanlegg (Innst. 150 S (2022–2023), jf. Dokument 8:260 S (2021–2022))
2. Interpellasjon fra representanten Sofie Marhaug til olje- og energiministeren:
«Equinor har levert utbyggingsplanen for prosjektet Snøhvit Future, dvs. elektrifisering av Melkøya. Prosjektet kan medføre utbygging av kraftlinjer i konflikt med reinbeite og høyere strømpriser og vil i tillegg støvsuge landsdelen for kraft. Saken skal i utgangspunktet behandles i regjeringen, og ikke av Stortinget, selv om elektrifiseringen vil få enorme konsekvenser for landsdelen. Mener statsråden at elektrifisering er forenlig med annen industriutvikling i området, og er han enig i at Stortinget bør få saken til behandling?»
3. Interpellasjon fra representanten Bård Ludvig Thorheim til olje- og energiministeren:
«Nord-Norge går mot kraftunderskudd. Uten mer kraft og nett i nord vil den industrielle vekstkraften gå ned og strømprisene opp. Omtrent samtlige store prosjekter for ny kraft- og nettutbygging i Nord-Norge er nå stoppet opp. Det synes å ha nær sammenheng med det politiske og rettslige vakuu- met som er oppstått etter Fosen-dommen. Hvordan vil regjeringen følge opp at dialogen mellom reindrift, myndigheter på ulike nivåer og utbyggere bedres, slik at flere prosjekter for kraft- og nettutbygging i nord finner gode løsninger raskt?»
4. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Abid Raja, Guri Melby, Ingvild Wethrus Thorsvik og Alfred Jens Bjørlo om å ta læreryrket framover (Innst. 158 S (2022–2023), jf. Dokument 8:21 S (2022–2023))
5. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg, Himanshu Gulati, Silje Hjemdal og Frank Edvard Sve om å forby barnehjåb i grunnskolen og barnehagen (Innst. 159 S (2022–2023), jf. Dokument 8:26 S (2022–2023))
6. Interpellasjon fra representanten Tage Pettersen til barne- og familieministeren:
«Aftenpostens serie om sårbare og psykisk syke barn har avdekket at 261 barn er flyttet 2 000 ganger. I snitt hadde de ikke bodd mer enn 60 dager

hvert sted, og de har vært kasteballer mellom barnevern og psykisk helsevern. Professor Marit Skive- nes sier at «streng taushetsplikt» står i veien for at forskere får snakke med barn. Taushetspliktens formål er å ivareta den enkeltes personvern, ikke å bruke den i strid med barnas interesser.

Hvordan vil statsråden ivareta rettssikkerheten for å hjelpe barna til å motta riktige tjenester tidligst mulig?»

7. Referat

Minnetale over tidligere stortingsrepresentant og statsråd Bjarne Mørk-Eidem

Presidenten [10:00:09]: Ærede medrepresentanter! Den 2. oktober 2022 døde tidligere stortingsrepresentant Bjarne Mørk-Eidem fra Vega, 85 år gammel.

Han representerte Arbeiderpartiet og Nordland gjennom en årrekke – fra 1969 til 1990. I de 16 første årene var han medlem av finanskomiteen, før han ble medlem av sjøfarts- og fiskerikomiteen, landbrukskomiteen og justiskomiteen.

Fra 1986 til 1989 var Mørk-Eidem fiskeriminister i Gro Harlem Brundtlands andre regjering. Fra 1990 fikk Bjarne permisjon fra sitt stortingsverv og ble en høyt respektert leder for Riksrevisjonen. Her ble han værende fram til 2005.

I historien om den vellykkede forvaltningen av norske fiskeressurser står Bjarne Mørk-Eidems navn med gullskrift. Som fiskeriminister så han tidlig betydningen av tett samarbeid mellom fiskere, forskere og myndigheter. Det ble en mal for norsk fiskeriforvaltning og politikk.

Han viste sin uredde klokskap – det vi kaller politisk ryggrad – da han i 1989 beordret full stopp i torskefisket. Det ble et ramaskrik, men forskerne er helt klare når de i dag ser tilbake:

Beslutningen var avgjørende for gjenoppbyggingen av torskebestandene på 1990-tallet, og betydningen det har hatt for ettertiden.

Bjarne Mørk-Eidem vokste opp i en fiskerbondedefamilie som – med hans egne ord – «hadde alt, men ikke penger». Selv var han alt annet enn sjøsterk, men skoleflink som få. Evnene og pågangsmotet åpnet muligheter. Han utdannet seg på Nesna og jobbet som lærer fram til han ble innvalgt på Stortinget i 1969.

Mørk-Eidem tilhørte den nordnorske generasjonen av arbeiderpartipolitikere som husket okkupasjonstiden og trange kår, men som også opplevde lysningen av dag. Etterkrigstiden under Einar Gerhardsens ledelse ga jevn framgang og større frihet for den vanlige kvinne og mann. Nord-Norge opplevde seg sett og inkludert.

Mørk-Eidem bidro sterkt til det nordnorske nærværet i Arbeiderpartiets stortingsgruppe og regjeringer, til

den vedvarende bevisstheten om landsdelens interesser og saker.

Samtidig var engasjementet bredt. En fast overbevisning om NATO-medlemskapet ble kombinert med et stort hjerte for Norden. Han hadde en rekke nordiske tillitsverv og ble tildelt æresbevisninger av Den islandske falkeorden og den svenske Nordstjerneordenen.

Det var en størrelse i Arbeiderpartiet, en nordnorsk kraft og en viktig mann for Norge som gikk bort sist høst.

Vi lyser fred over Bjarne Mørk-Eidems minne.

Representantene påhørte stående presidentens minnetale.

Presidenten [10:03:14]: Representanten Tor André Johnsen, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Fra representanten Tina Bru foreligger søknad om foreldrepermisjon i tiden fra og med 20. januar til og med 16. juni.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten, Irene Heng Lauvsnes, innkalles for å møte i permisjonstiden.

Presidenten [10:03:35]: Irene Heng Lauvsnes har tatt sete.

Statsråd Terje Aasland overbrakte 3 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten [10:04:17]: Representanten Terje Halleland vil framsette et representantforslag.

Terje Halleland (FrP) [10:04:31]: Jeg vil på vegne av representantene Marius Arion Nilsen, Erlend Wiborg og meg selv fremme et forslag om forskning på trygg kjernekraft og opprettelse av kjernekraftmyndighet.

Presidenten [10:04:45]: Representanten Torgeir Knag Fylkesnes vil framsette et representantforslag.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:05:04]: På vegner av representantane Audun Lysbakken, Kirsti Bergstø og meg sjølv vil eg leggje fram eit representantforslag om strakstiltak mot urimelege matvareprisar.

Presidenten [10:05:15]: Representanten Rasmus Hansson vil framsette et representantforslag.

Rasmus Hansson (MDG) [10:05:31]: På vegne av representantene Kristoffer Robin Haug, Lan Marie Nguyen Berg og meg selv vil jeg framlegge et forslag om å styrke norsk naturforvaltning ved å flytte overordnet

forvaltning av areal og høstbart vilt tilbake til Klima- og miljødepartementet.

Presidenten [10:05:48]: Representanten Bjørnar Moxnes vil framsette et representantforslag.

Bjørnar Moxnes (R) [10:06:05]: Jeg vil på vegne av representantene Marie Sneve Martinussen, Geir Asbjørn Jørgensen og meg selv foreslå å støtte opprettelsen av et spesialtribunal for aggresjonsforbrytelsen mot Ukraina.

Presidenten [10:06:17]: Representanten Marian Hussein vil framsette et representantforslag.

Marian Hussein (SV) [10:06:33]: På vegne av representantene Kirsti Bergstø, Freddy André Øvstegård, Grete Wold og meg selv ønsker jeg å framsette et representantforslag om en verdig eldreomsorg og et anstendig tilbud til brukere av hjemmetjenester og til beboere i sykehjem.

Presidenten [10:06:51]: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:07:00]

Innstilling frå energi- og miljøkomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentant Sofie Marhaug om full revisjon av Røldal–Suldal kraftanlegg (Innst. 150 S (2022–2023), jf. Dokument 8:260 S (2021–2022))

Presidenten [10:07:14]: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [10:07:47] (ordfører for saka): Stortinget skal debattere representantforslaget frå stortingsrepresentant Sofie Marhaug og Raudt om full revisjon av Røldal–Suldal kraftanlegg.

Det er fremja fem forslag i innstillinga, og SV fremjar i tillegg eit laust forslag i lag med Raudt om å sjå vassdraga Ulla–Førre og Røldal–Suldal i samanheng i revisjonen. Alle forslaga går ut på å få ei best mogleg handsaming av revisjonssaka, slik at dei store skadane og ulempe som er påførte av andre frå før det kom skikkelege miljøkrav i lovverket, ikkje blir vidareførte, men oppretta.

Komiteen har gjennomført skriftleg høyring og har mottatt 48 høyringssvar, som syner at det er stort engasjement rundt denne saka, både i lokalsamfunn og i organisasjonar. Ingen som kjenner saka, er upåverka av dei store negative konsekvensane kraftutbygginga fekk, særleg for Røldal.

Konsesjonen blei omgjort til ein tidsavgrensa konsesjon i 2021, og NVE opna vilkårsrevisjon 17. mars 2022, dette i tråd med Stortingets vedtak frå 2021. I sitt brev til komiteen anbefalte olje- og energiministeren komiteen om ikkje å behandle saka, sidan Stortinget hadde ei grundig handsaming av representantforslaget om Røldal–Suldal-konsesjonen så seint som i 2021, og at revisjon er opna. Ved likevel å behandle den forsterkar komiteen signalet om at saka er spesiell i norsk krafthistorie, og at det trengst å gjerast det som kan gjerast for å dempe konflikt og miljøavtrykk.

Utbygginga førte i si tid til neddemming av Noregs største seterdal, Valldalen, ei naturperle. Driftsgrunnlag og livskvalitet for lokalsamfunnet blei ofra for industriutvikling og kraftproduksjon. Det blei teke svært lite miljøomsyn då regelverk og utbygging blei gjennomført i stor hast for å skaffe kraft til industrien. Dei store reguleringshøgden og kraftmarknaden, med endra drift og stadig effektkøyring, har skapt eit auka ferdselsproblem og erosjon i Valldalen, som var demd ned. Dette er problem som det faktisk kanskje er mogleg å gjere noko med no, når konsesjonen skal reviderast.

Flirtalet i komiteen understrekar at det er NVE sitt ansvar å behandle sjølve saka, det skal eigentleg ikkje Stortinget gå inn i, og det skal gjerast etter gjeldande lovverk og retningslinjer. Men alle er einige i at føresetnadene og forventningane til regjeringa er å få ei grundig handsaming av revisjonen, i tråd med ny kunnskap og lovverk.

Med denne innleiinga er debatten opna, og eg ser fram til ein god og viktig debatt om full revisjon av Røldal–Suldal kraftanlegg.

Eg tek opp forslaga SV er med på.

Presidenten [10:10:39]: Representanten Birgit Oline Kjerstad har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Stein Erik Lauvås (A) [10:10:54]: Utbyggingen av Røldal–Suldal på 1960-tallet ga oss et av Norges største vannkraftanlegg, som representerer store verdier og inntekter til eiere, storsamfunnet og kommunene. Anleggene vi snakker om her, innebærer også store naturinngrep, og innbyggerne i området lever fortsatt med konsekvensene av de betydelige inngrepene og behandlingen av grunneierrettighetene som kraftutbyggingen førte med seg den gangen på 1960-tallet.

Norge vil i framtiden ha behov for store mengder ny fornybar kraft, og lokal aksept er i denne sammenhengen

veldig viktig. Det er derfor avgjørende i saker der det har vært betydelig lokal motstand mot dagens kraftproduksjon, at revisjonsprosessene tar hensyn til lokale bekymringer, noe som kan bidra til å styrke og gjenoppbygge den lokale legitimiteten til kraftproduksjonen.

Byggingen av Røldal–Suldal kraftanlegg innebar som sagt store naturinngrep som har hatt en betydelig påvirkning på lokalbefolkningen. Den belastningen lokalsamfunnet opplever, har kommet tydelig fram i høringssvarene. Vi mener det er riktig at opprettelse av næringsfond skal vurderes i den pågående revisjonssaken, og understreker viktigheten av en god prosess som kan motvirke mange av de negative effektene for lokalsamfunnene. Det er oppfatningen til en samlet komité at det i denne saken finnes spesielle hensyn i behandlingen av revisjonssaken som må ivaretas.

Komiteens flertall, altså medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, vil påpeke at Stortinget ikke skal drive saksbehandling, og at regjeringen er ansvarlig for at dagens lovverk følges opp i tråd med lovgivers intensjon.

Den 23. mai 2022 ble det gjennomført et oppstartsmøte mellom Norges vassdrags- og energidirektorat, berørte kommuner, Landssamanslutninga av Vasskraftkommunar og Lyse Kraft, der aktørene fant en omforent løsning på veien videre for revisjonsprosessen. Flertallskonklusjonen er derfor at representantforslaget ikke vedtas, slik også statsråden foreslår i sitt svarbrev til Stortinget i saken.

Ove Trellevik (H) [10:13:19]: Høgre oppfattar det slik at hovudformålet med revisjon av vilkåra i vasskraftkonsesjonar er å betra miljøtilstanden i regulerte vassdrag ved å setja nye vilkår for å retta opp miljøskadar og ulemper som har oppstått som følge av reguleringar. Dette gjeld også revisjonssaka for reguleringane i Røldal–Suldal-vassdraga. Dette må naturlegvis avvegast mot formålet med konsesjonen, som er kraftproduksjon. NVE er ansvarleg revisjonsstyresmakt for vilkåra i konsesjonen. Vilårsrevisjonen for Røldal–Suldal kraftverk vart opna for snart eit år sidan, og prosessen er i gang.

Høgre meiner at revisjonssaka må behandlast i tråd med gjeldande rettslege rammer for revisjon av konsesjonsvilkår for vassdragsreguleringar. Forslaga i representantforslaget synest å føresetja at det er ein vesentleg vidare tilgang til å endra eller fastsetja nye konsesjonsvilkår enn det som følgjer av dei lovsette rammene for revisjonsinstituttet. Høgre støttar ikkje eit slikt syn.

I arbeidet med å revidera vilkåra for kunngjorde vasskraftkonsesjonar må omsynet til å betra miljøtilstanden i vassdraget verta avvege mot formålet med konsesjonen, som er kraftproduksjon. For Høgre er det

viktig at ein i revisjonssaker utnyttar både miljødesign og gode metodar for å vareta miljøomsyn med minimale konsekvensar for vasskraftproduksjonen. Me treng meir kraft i åra som kjem, ikkje mindre, men miljøomsyn skal varetakast på ein god måte.

For å skapa god legitimitet i denne spesielle saka støttar Høgre framleis at det vert vurdert eit næringsfond, slik me gjorde i innstillinga sist me hadde saka oppe her i denne salen. Men det er viktig at denne vurderinga vert gjort på sjølvstendig grunnlag i samsvar med gjeldande regelverk, slik at ei eventuell oppretting av næringsfond ikkje skaper presedens i andre revisjonssaker, men vert godt heimla i dei spesielle tilhøva i Røldal–Suldal.

Det er fremja eit laust forslag i saka i dag. Høgre støttar ikkje dette. Konsekvensane er ikkje greidde ut, og det lause forslaget har openbert også negative konsekvensar.

Ole André Myhrvold (Sp) [10:15:56]: Saken om Røldal–Suldal kraftanlegg er en sår historie. Det er en historie om storsamfunnets behov for kraft på bekostning av lokalsamfunn. Alle vi som over tid har jobbet med saken, ser at den har skapt dype sår – menneskelig og i naturen. Det skriver også Hydro om i sin bok om utbyggingen:

– Det var et veldig skjevt styrkeforhold mellom lokalsamfunnet og Hydro, som på den tiden var selve forbildet for industriutbygging i landet.

Norsk industrireiseing framheves ofte som et premiss av norske vannkraftressurser. Det framstilles som en suksesshistorie, men historien har også skyggesider. Energiproduksjon kommer sjelden eller aldri uten konflikt, heller ikke i 2023. Noe av det som har gjort det lettere å bære i norsk historie, har vært den særnorske hjemfallsretten og premisset om at lokalsamfunnet som bærer kostnadene ved de omfattende naturinngrepene, skal belønnes for det gjennom gunstige økonomiske ordninger.

I 2021 behandlet Stortinget sist en sak om Røldal–Suldal kraftanlegg. Da handlet det om hjemfall. Da besluttet Stortinget å be regjeringen om å åpne vilkårsrevisjon av Røldal–Suldal-anleggene, og at det ble prioritert etter at konsesjonen ble omgjort til konsesjon på uavgrenset tid. Stortinget vedtok også å be regjeringen sørge for at konsesjonsstyresmaktene skulle vurdere om det på faglig grunnlag er spesielle forhold som tilsier etablering av næringsfond eller andre økonomiske vilkår, basert på eksisterende praksis og retningslinjer.

Snart etter dette ba departementet NVE åpne revisjonssak, og i mai i fjor ble det første møtet om revisjonen holdt. Vurdering av næringsfond eller andre økonomiske vilkår skal gjøres her. Senterpartiet merker seg, og

er glad for, at det nå er bred enighet, og at en samler seg rundt kravet om å hensynta lokalsamfunnets bekymringer i saken, og at en skal søke å finne løsninger for å dempe konfliktnivået lokalt. Det vil også være avgjørende for nye kraftutbygginger framover.

Videre kan jeg ikke få understreket nok at det er en samlet komité som nå skriver at

«det er riktig at opprettelse av næringsfond skal vurderes i den pågående revisjonssaken for Røldal–Suldal, og understreker viktigheten av en god prosess som kan motvirke mange av de negative effektene for lokalsamfunnene. Det er oppfatningen til komiteen at det i Røldal–Suldal-saken finnes spesielle hensyn behandlingen av revisjonssaken må ivareta, i tråd med føringene fra Stortingets anmodningsvedtak i forbindelse med behandlingen av Dokument 8:82 S (2020–2021).»

Dette er tunge føringer som må få betydning for den videre revisjonssaken. Røldal lever, over 60 år etter at anleggene ble satt i drift, med konsekvensene av betydelige naturinngrep. Røldølingenes og kommunens krav om oppreisning, gjennom bl.a. et næringsfond, er etter Senterpartiets syn rett og rimelig sett i lys av de verdiene kraftanlegget årlig representerer for sine eiere og ikke minst for storsamfunnet.

Terje Halleland (FrP) [10:19:11]: Denne saken ble behandlet i Stortinget i 2021, og for dem som husker godt, er ikke det så fryktelig lenge siden. Da ga Stortinget en marsjordre om at Røldal–Suldal skulle prioriteres i køen av vilkårsrevisjoner, og den 17. mars i fjor ble det åpnet revisjon. Vi forventer en god prosess framover som ivaretar hensynet til de lokale, og at det skal arbeides aktivt med å dempe konfliktnivået slik stortingsvedtaket fra 2021 legger opp til.

Jeg tror at alle er tjent med gode prosesser i en sak hvor alle parter kan komme ut som vinnere. Det er faktisk mulig i denne saken. Det forutsetter at man kan få arbeide videre med revisjon og ikke gjøre som mindretallet i saken ønsker: å fjerne siste rest av forutsigbarhet.

Når det er sagt: Hovedformålet med revisjonen er å sette nye vilkår for å rette opp miljøskader og andre ulemper som har oppstått som følge av reguleringen. Samtidig vet vi at det foreligger et ønske om både opprustning og utvidelse på det saken dreier seg om: miljø og natur framfor kraftproduksjon. I dag er det kraftproduksjon i anlegget. Det kommer det til å være også framover, og jeg håper at ingen har intensjoner om noe annet. Vi vet at produksjonen har stor verdi for involverte selskap og samfunn. Det må gjenspeiles lokalt, og framover kan dette utgjøre en forskjell fra tidligere eier.

Det er mye historie i denne saken – om vannkraft og betydningen den har hatt for både Norge og lokalsam-

funn, og om inngrep som hadde flere sider. Vi har nok lett for å se på kraftproduksjonen, verdiskapingen og arbeidsplassene vannkraften har gitt oss, men vi må vel si at Røldal–Suldal kraftanlegg viser at alt som har skjedd, ikke bare er positivt. Da tenker jeg ikke bare på etableringen, naturinngrepene og byggingen av kraftverket, men også på gjennomføringen av eksisterende konsesjonsavtale og hvordan den har blitt overholdt.

Til slutt har jeg lyst å gjenta det jeg har sagt flere ganger i denne saken: Jeg har tro på Lyse Kraft som ny eier av anleggene, og at de vil legge til rette for godt samarbeid med lokale og berørte parter, og at dette kan bli et godt samarbeid framover som alle sider – Lyse Kraft, kommuner, grunneiere og lokalsamfunn – kan bære gode frukter av.

Sofie Marhaug (R) [10:22:09]: Først av alt vil jeg takke saksordføreren for å ha satt seg grundig inn i denne saken. Flertallet i komiteen velger likevel å ikke gå inn i alle realitetene i saken. De mener det er feil å gå inn i enkeltsaker, og dermed ender både regjeringspartiene og andre partier opp med å ikke støtte forslaget om oppdaterte og strengere miljøvilkår når konsesjonsvilkårene skal revideres. Det er ikke støtte til en full gjennomgang og oppgradering av anlegget for å utnytte vannet bedre, til oppdatering av manøvreringsreglementet eller til at de nye vilkårene for vertskommunene skal bygge på forutsetninger og løfter om hjemfall etter 60 år, slik Stortinget gjorde da de fattet vedtak om å bygge ut Røldal–Suldal kraftanlegg i 1962.

For et drøyt år siden, da Arbeiderpartiet og Senterpartiet satt i opposisjon, hadde pipen en annen lyd. Da fremmet de nemlig et eget Dokument 8-forslag om nettopp Røldal–Suldal kraftanlegg, så jeg kjøper ikke argumentet om at det ikke går an å gå inn i enkeltsaker, særlig ikke når disse enkeltsakene går bort fra tidligere premisser om hjemfall og dermed setter en farlig presedens for lignende saker. Det er storsamfunnet som har gjort dette til en enkeltsak det er verdt å behandle politisk på Stortinget ved at Hydro og Lyse har fått overta anlegget og innbyggerne i Ullensvang og Suldal sitter igjen med null og niks.

Den norske staten har nylig forpliktet seg til en ny naturavtale som handler om både vern og restaurering av natur. Oppdemmingen av Valldalen, som anlegget har medført, er en naturødeleggelse av aller verste sort. Én ting er at dette fikk finne sted på 1960-tallet. En annen ting er at vi ikke gjør noe særlig med det når vilkårene skal behandles på nytt i 2023. Jeg har heller ingen tro på at naturen kommer i høysetet når Lyse planlegger mer effektkjøring. Jeg viser her til det løse forslaget i denne saken, som har blitt spilt inn av innbyggerne i Røldal og Suldal, for hvordan man kan effektivisere på en mer skånsom måte.

Til sist vil jeg advare om at måten Stortinget behandler Ullensvang og Suldal på, bør stå som en advarsel når presset nå øker for å bygge ut og bygge ned naturen. Samfunnskontrakten har blitt brutt når ikke engang en Arbeiderparti–Senterparti-regjering klarer å gjøre mer for å rette opp i det jeg mener er et regelrett ran av lokalsamfunnene i Røldal og Suldal.

Ola Elvestuen (V) [10:25:27]: Vi trenger fornybar energi, og vi skal kutte klimagassutslipp, men vi skal også ta vare på natur. Som representanten Marhaug påpekte, underskrev Norge rett før jul en ny avtale – konsesjonen for biologisk mangfold – i Montreal, der det å restaurere natur er en viktig del av avtalen. Vilkårsrevisjonene på gamle vannkraftanlegg er viktige tiltak for å restaurere natur. Det må også gjelde for Røldal–Suldal.

Derfor stemmer Venstre for forslag nr. 1 i saken, som handler om at vi må legge moderne miljøkrav til grunn – de siste miljøkravene, den siste muligheten og teknologien for å stille miljøkrav også i den vilkårsrevisjonen som skal gjennomføres for Røldal–Suldal. Vilkårsrevisjonen er en mulighet for å reetablere miljøkvaliteter som ble borte på 1960-tallet, da området ble bygget ut. Venstre vil også stemme for det løse forslaget som er lagt fram i saken i dag, som jeg mener forsterker den holdningen.

Røldal–Suldal har gitt veldig store negative natur-effekter, og det er store naturinngrep. Det har ført til store verdier, men i befolkningen er det også en stor bitterhet i saken, som komiteen også har fått møte.

Denne saken var også oppe i energi- og miljøkomiteen tilbake i 2021, og da de nye konsesjonsvilkårene for Røldal–Suldal ble avgjort ved kongelig resolusjon 11. juni 2021, ble det samme dag satt i gang en vilkårsrevisjon. Det er den vi nå må legge vekt på at må ha den nødvendige kvaliteten det er behov for.

Jeg vil til slutt legge vekt på at spørsmålet om et næringsfond også må følges opp i revisjonsprosessen, og det må følges opp i tråd med de vedtakene som ble gjort i energi- og miljøkomiteen i 2021.

Kristoffer Robin Haug (MDG) [10:28:03]: Vi kan ikke skru tiden tilbake og gjøre om på de naturødeleggelsene og det overgrepet mot lokalbefolkningen som Røldal–Suldal har innebåret, men vi kan beslutte hva vi gjør framover.

Vi i Miljøpartiet De Grønne ønsker en full revisjon av Røldal–Suldal. Vi mener vi må styrke miljøkravene, for med god miljødesign kan vi faktisk sikre god kraftproduksjon innenfor naturens tålegrenser. Vi mener man må kompensere lokalbefolkningen for konsekvensene og støtte næringsfond eller andre mekanismer for dette for å gjenopprette tilliten mellom lokalsamfunnet og storsamfunnet.

Vi støtter selvfølgelig også det utmerkede løse forslaget fra SV.

Statsråd Terje Aasland [10:29:07]: Jeg viser til innstillingen og representantforslaget vedrørende den pågående revisjonen av Røldal–Suldal kraftanlegg. Forslagene som nå tas opp, er i stor grad de samme som ble behandlet av Stortingets energi- og miljøkomité i 2021, i forbindelse med Stortingets behandling av Dokument 8:82 S for 2020–2021. Dette er altså spørsmål som allerede er grundig behandlet av Stortinget.

Norges vassdrags- og energidirektorat er nå i gang med revisjonsprosessen av anleggene. Hovedformålet med revisjon av vilkår i vannkraftkonsesjoner er å sette nye vilkår for å rette opp miljøskader og ulemper som har oppstått som følge av reguleringene. Dette gjelder selvfølgelig også her.

Revisjonen ble åpnet 17. mars 2022, og det er avholdt oppstartsmøte med berørte aktører. Revisjonssaken skal selvfølgelig behandles i tråd med gjeldende lovverk, og de berørte kommunene og deres innbyggere skal bli hørt i prosessen. NVE og regjeringen tar lokale bekymringer på alvor, også i vilkårsrevisjoner.

Representantforslaget synes å forutsette at det er en vesentlig videre adgang til å endre eller fastsette nye konsesjonsvilkår enn det som følger av de rammer Stortinget som lovgiver har satt. Selv om hovedformålet med en revisjon er miljøforbedringer, kan i prinsippet alle vilkår for konsesjon endres, inkludert økonomiske vilkår, selv om lovforarbeidene og praksis her er veldig restriktive. Dette er det nå opp til NVE å vurdere i første fase.

Vi må være forsiktig med å sammenligne ulike saker uten å ha vurdert grundig hvilke likheter og forskjeller som foreligger mellom de ulike sakene. Større vannkraftutbygginger har generelt store miljøkonsekvenser. Det søker vi nå å forbedre ved gjennomgangen av vilkårsrevisjonene for Røldal–Suldal kraftanlegg. Miljø og vassdragsnatur er fokus.

Det er ingen gode grunner til at Stortinget eller regjeringen skal gjenoppta behandlingen av forslaget, som i realiteten ble grundig behandlet og avgjort av Stortinget for kort tid siden. Jeg mener derfor, i tråd med komiteens innstilling, at representantforslaget ikke bør vedtas. Når det er sagt, mener jeg at miljø, vassdragsnatur og eventuelle andre forhold er viktig å få godt gjenarbeidet i gjennomgangen av vilkårsrevisjonene.

Presidenten [10:31:32]: Det blir replikkordskifte.

Lars Haltbrekken (SV) [10:31:49]: Jeg merker meg at statsråden i sitt innlegg legger vekt på at revisjonen av den aktuelle utbyggingen skal ta utgangspunkt i dagens lovverk for vannkraftutbygginger. Slik sett sier vel

statsråden også at forslag nr. 1 fra mindretallet i denne saken skal følges. Jeg ber statsråden korrigere meg dersom jeg har oppfattet statsråden feil.

Så til spørsmålet mitt, og det handler om de innspillene som kommunestyrene i Ullensvang og Suldal har kommet med: I hvor stor grad vil statsråden legge også disse innspillene til grunn for sin behandling av revisjonssaken?

Statsråd Terje Aasland [10:32:43]: La meg først bekreftede at dagens regelverk og lovverk selvfølgelig skal følges. De er satt av Stortinget, og regjeringen følger dem opp.

I vilkårsrevisjoner fokuseres det på miljøforbedringer, å ivareta vassdragsnaturen og å sørge for at en gjør om på ting som ble gjort feil for mange år siden. Når det er sagt: Jeg er opptatt av at NVE, når de jobber med vilkårsrevisjonene, har god kontakt, god dialog og involverer kommunene og lokalbefolkningen, osv., slik at vi får gode beslutningsprosesser gjennom vilkårsrevisjonen og det arbeidet som gjøres. Dette er omfattende og viktige prosesser, og det er viktig at det er nær og god dialog og forståelse for de ulike problemstillingene som er i de ulike vilkårsrevisjonene. Jeg forutsetter at NVE vektlegger den dialogen med kommunene og innbyggerne i vilkårsrevisjonen.

Lars Haltbrekken (SV) [10:33:38]: Jeg takker for svaret og for bekreftelsen.

Dette er en av mange revisjonssaker som vi nå står foran. Det har vært en kjent utfordring at det har tatt tid å få startet arbeidet med mange av disse revisjonene av kraftutbyggingene som ble gjort på 1950- og 1960-tallet. Mitt oppfølgingsspørsmål er: Har statsråden noen planer om å få satt fortgang i arbeidet med de andre revisjonssakene som vi også venter på rundt omkring i landet?

Statsråd Terje Aasland [10:34:22]: Vi har godt fokus og god prioritering av gjennomgangen av de vilkårsrevisjonene som ligger framfor oss. Det er som sagt omfattende prosesser, og det er viktig at de er omfattende og grundige, nettopp for å kunne involvere kommunene, innbyggerne og ulike interessenter på en god måte.

Vi har høyt tempo i vilkårsrevisjonene og har allerede gjennomført en rekke av dem, og vi kommer selvfølgelig også i fortsettelsen til å gjennomføre vilkårsrevisjoner så raskt som mulig, men ikke på en slik måte at vi ikke får gode prosesser. Det mener jeg er en forutsetning, også for gode vilkårsrevisjoner.

Sofie Marhaug (R) [10:35:09]: Det er helt riktig at det er Stortinget som er lovgiver. Men noe av problem-

et i denne saken er jo at Stortinget har brutt forutsetningene – og sine egne lover og regler – som lå til grunn for selve utbyggingen.

Mitt spørsmål dreier seg om noen av de innspillene som har kommet, både gjennom høring og på andre måter, til denne behandlingen. Det gjelder særlig forslaget om å samordne Røldal–Suldal og Ulla–Førre for å sørge for tilbakeføring og restaurering av natur, særlig knyttet til Valldalen. Lyse planlegger oppgradering av Røldal–Suldal kraftanlegg med inntil 5 mrd. kr. Alle er enige om at vi bør oppgradere eksisterende vannkraftverk, men det er forskjellige måter å gjøre det på, og noen av innspillene som kommer her, går på å gjøre det på en mer hensiktsmessig måte. Har statsråden noen kommentarer til det?

Statsråd Terje Aasland [10:36:18]: Som jeg sa i foregående replikkvar, er jeg opptatt av at vi har gode prosesser og forutsigbare prosesser. Vilårsrevisjonen rundt Røldal–Suldal er startet opp, og det er viktig at den gjennomføres på en god måte. Så vil det være NVE som er ansvarlig for dette arbeidet, som ser omfanget av vilårsrevisjonen, og som selvfølgelig har klare krav på seg til å ha gode prosesser med lokale interessenter, slik at en får en god vilårsrevisjon totalt sett.

Sofie Marhaug (R) [10:36:50]: Det er også en annen interessant inne i bildet, nemlig Lyse, og det er et sterkt press nå for å oppgradere eksisterende vannkraftverk – med god grunn. Da har det jo noe å si hvordan dette gjøres. Helt konkret er spørsmålet, som jeg opplever at jeg ikke får svar på, og som jeg heller ikke opplever at representanten Haltbrekken fikk svar på, om det kan være aktuelt å se Røldal–Suldal og Ulla–Førre i sammenheng når man skal oppgradere hele anlegget, for å tilbakeføre og restaurere mer av naturen enn hvis man ser disse to anleggene separat.

Statsråd Terje Aasland [10:37:38]: Jeg fikk et oppspill på det fra en eller annen person i går – har dere ikke vurdert det? Nå forholder jeg meg til Røldal–Suldal, vilårsrevisjonen som skal gjennomføres der, og at vi får gode prosesser på det. Vi kan ikke gjennom debatter i Stortinget drive saksbehandling på vilårsrevisjoner eller se hvordan en eventuelt skal foreta effektoppgraderinger og se ting i sammenheng. Det bør i så fall gjøres gjennom grundige vurderinger fra energimyndighetene. Vi har ikke startet den prosessen. Vi er opptatt av å gjennomføre vilårsrevisjonene for Røldal–Suldal på en god måte, og så får vi ta med oss innspillet som kom i går, og vurdere det i fortsettelsen.

Presidenten [10:38:17]: Replikskordskiftet er avsluttet.

De talerne som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Mimir Kristjánsson (R) [10:38:28]: Bakgrunnen for denne saken er at det er blitt gjort en stor urett mot kommunene Ullensvang og Suldal. Da dette kraftverket ble bygd ut i 1962, var det klart at det skulle komme hjemfall etter 60 år. Man har så fintet seg forbi dette hjemfallet gjennom noen endringer i lovverket som gjør at i stedet for at det blir hjemfall til staten, og en tredjedel av den samlede kraftinntekten til kommunene, har det endt opp med at det er Lyse og Hydro som nå sitter på kraftressursene. Lyse er riktignok et offentlig eid selskap, men det er ikke eid av Suldal kommune, det er ikke eid av Ullensvang kommune. Det er eid av 14 kommuner, for det meste i Sør-Rogaland, bl.a. min hjemkommune, Stavanger, som er største eier. Så det foregår her en enorm overføring av verdier fra kommunene som har hatt kraftutbyggingen, som har fått naturødeleggelsene, som har levd med dette gjennom 60 år, til noen kommuner i Sør-Rogaland som overhodet ikke har hatt noen negative konsekvenser av denne kraftutbyggingen – ikke i det hele tatt. Det er urettferdig, og det er galt at Stortinget har akseptert det. Stortinget burde omgjøre det vedtaket.

Det andre som er viktig å si her, er at man må forstå hva slags kommune Suldal er. I Suldal kommune bor det 3 784 personer. Det er ikke flere. De har, sammen med nabokommunene, gjennom sine kraftverk, på den ene siden Ulla–Førre og på den andre siden Suldal–Røldal, bygd ut slik at 13 pst. av all kraften som lages i Norge, er i denne kommunen og nabokommunene – 13 pst. av all kraften som lages i Norge. De 3 784 sjelene der står for mer kraftproduksjon i sin kommune enn Oslo kommune klarer å bruke på ett år, enda det bor 700 000 personer der.

Spørsmålet man er nødt til å stille alle dem som ivrer for store kraftutbygginger i Norge, vannkraftutbygginger, vindkraftutbygginger – og det er vel stort sett alle andre partier enn Rødt – er: Hvilken lokalbefolkning er det som skal være fornøyd med de utbyggingene dersom de kan oppleve at hjemfallsinntektene de ble lovet, 60 år senere blir tatt fra dem? Jeg ville tenkt at en sånn presedens var svært uheldig hvis målet var å bygge ut mer fornybar kraft, hvis målet var å bygge ut vannkraft og vindkraft rundt omkring i landet – som det er for de store partiene.

Det minste man kan gjøre for disse kommunene, er å lytte til de innspillene som kommer fra kommunestyrene der om hvordan dette skal løses miljømessig. Men aller helst burde dette vært omgjort. Det er befolkningen i Røldal og Suldal som må betale prisen og ta regningen for disse utbyggingene, gjennom ødelagt natur, og

da er det åpenbart også de som burde sitte igjen med inntektene – ikke min hjemkommune, Stavanger.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [10:41:48]: Røldal–Suldal kraftanlegg omfattar 17 reguleringsmagasin, 9 kraftverk og eit nedbørsfelt på 790 km² – dette er ei stor sak. Det er også ei stor prinsipiell sak: Kvar går grensene i dag for akseptable miljøpåverknader i vasskraftsaker? Og korleis blir lokalsamfunnet involvert og kompensert – korleis er eigentleg dei gode prosessane?

Multiconsult kom i 2021 med ein rapport som avdekte at det var veldig mange dårlege konsekvensutgreiningar. Det er noko eg tenkjer at vi som storting og regjering må følgje opp nøye, særleg i denne saka som er så konfliktfylt.

Vi skal produsere meir kraft, vi skal oppfylle klimaavtalen og naturavtalen. Ein skal kutte klimagassutslipp og stanse naturtapet. Det er ikkje lenger godt nok å følgje gamal praksis, vi må gjere det på nye måtar som tek meir omsyn til både å byggje tillit og forvalte arvesølv på best mogleg måte for alle.

Eg meiner bygda Røldal har ein legitim rett til oppretting av traume denne bygda vart påført som følge av den svært brutale kraftutbygginga. Det var faktisk også den gongen snakk om meir skånsame løysingar enn det som vart resultatet. Men det var hastverk, ein måtte skaffe kraft til industrien fort, og utbyggjarane fekk det som dei ville.

50 pst. av vasskrafta i Noreg treng å fornyast i åra som kjem. Vi står framfor store investeringar, og vi treng å byggje tillit til saksgrunnlag og det som er kalla gode og grundige prosessar. I høyringa er det peika på at det er mogleg å finne løysingar der ein kan både få restaurert natur og nytta vatnet meir samfunnsnyttig, dersom ein ser på området og vassressursane heilskapleg.

Representanten Sofie Marhaug nemnde Ulla–Førre, som også er spelt inn til oss i denne saka, og som NVE skal vurdere. Det er NVE som skal gjennomføre revisjonane. Eg tenkjer at Stortinget bør forsterke forventningane til regjeringa og NVE om ein ny praksis, i tråd med naturavtalen og ny kunnskap. Lokalbefolkninga har venta på revisjonen i 60 år, og dei har venta på det tidspunktet dei kan få ta opp sakene sine igjen. Det trur eg er viktig å ta på djupt alvor. Sjølv om ikkje alle forslaga våre får fleirtal, trur eg debatten her er kjempeviktig for det vidare arbeidet.

Statsråd Terje Aasland [10:44:52]: Som jeg sa i mitt innlegg, er det sånn at vilkårsrevisjonene skal ta hensyn til miljøforbedringer, forbedringer av vassdragsnaturen. NVE vurderer også om det er annen type kompensasjon som er naturleg ut fra det inngrepet som har skjedd. Det gjøres nå i vilkårsrevisjonen. Jeg tror det er klokt at det er NVE som gjør dette og også ser det i sam-

menheng med andre saker som har vært behandlet tidligere.

Så er diskusjonen innom om dette er et overgrep. Jeg forstår veldig godt at de kommunene som nå er berørt, føler at de blir avspist med noe i forhold til den endringen da Stortinget behandlet hjemfallsretten i 2008. De hadde kanskje en forventning om hjemfall og at de skulle få en tredjedel av den verdien som staten da fikk.

Bare for å understreke det, så følger det veldig klart av lovforarbeidene som lå til grunn for Stortingets behandling av hjemfallssaken i 2008, at lovgiver var klar over at dette ville være virkningen av lovvedtaket som da ble gjort. Det ble da lovfestet en rett til å søke omgjøring av vilkår om hjemfall dersom private kraftverk med slike vilkår finner en løsning som oppfyller kravene til offentlig eierskap, slik Hydro har gjort i dette tilfellet, og hvor konsolideringsmodellen ble lagt til grunn da Hydro og Lyse inngikk denne avtalen i 2019 eller der omkring.

I forarbeidene til hjemfallssaken framgikk det bl.a. av Ot.prp. nr. 61 for 2007–2008, hvor det står:

«Det oppstår også et tap for vertskommunene, som ikke vil få tilgang på inntil 1/3 av de hjemfalte verdier slik industrikonsesjonsloven bestemmer.»

Det var i utgangspunktet klarlagt for Stortinget da Stortinget behandlet loven og hjemfallssaken, at dette var forholdet. Det skal ikke unnskylde og på en måte danne grunnlaget for den videre behandlingen nå. Jeg mener at de vilkårsrevisjonene og det arbeidet NVE skal gjøre, skal gjøres på en grundig måte, en ordentlig måte og også reflektere noe av det som er situasjonen i disse anleggene.

Ole André Myhrvold (Sp) [10:47:20]: Jeg kan garantere at Senterpartiet står på røldølenes side i den saken. Derfor fremmet vi i 2020 et forslag som handlet om oppfølging i forbindelse med hjemfall. Det er jo som Mímir Kristjánsson sier her, at røldølene har gitt av sin natur i 60 år og forventet at man skulle få et hjemfall, og så blir det altså solgt til private eiere. Det var feil, det er ingen tvil om det.

Siden både 2008, da denne lovendringen skjedde, og 2021, da vi behandlet saken, har det rent mye vann forbi turbinene i Røldal, men vi forventer at både stat og ikke minst Lyse som eier av kraftverket viser samfunnsansvar, involverer, lytter og finner løsninger som nå kan bøte på og dempe sårene i Røldal-samfunnet.

Jeg registrerte også at det ble sagt at vi på en måte hadde kastet kortene i og med at vi ikke kan gå inn i enkeltsaker. Da vil jeg presisere: Vi fremmet denne saken i 2020, og den ble behandlet i 2021. Det var en enkeltsak, men det var på riktig tidspunkt. Nå er revisjonsprosessen i gang, og da må Stortinget – innenfor denne prosess-

sen, som er i gang innenfor lovsatte rammer for revisjon – forholde seg til det. Vi kan ikke da gå inn og detaljstyre den. Det blir feil tidspunkt. Derfor har Senterpartiet gått imot forslaget som er fremmet i dag.

Vi er som sagt veldig glad for at hele komiteen understreker at det er spesielle hensyn i denne saken. Det er spesielle hensyn og tungtveiende grunner for å vurdere økonomiske ordninger, inkludert et næringsfond. Det regner jeg med at konsesjonsmyndighetene merker seg når man nå er i gang med prosessen.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [10:49:54]: Det er NVE og Olje- og energidepartementet som skal utøve revisjonen. Det er også sånn at vi er i ei ny tid. Vi er i eit brytningspunkt der energispørsmåla er endå meir på dagsordenen enn før – og også naturspørsmåla.

Eg håpte vi skulle få sterke styringssignal til regjeringa i denne saka, sjølv om ho er til behandling nettopp på grunn av at vi er i denne spesielle tida. Eg håper enno, og eg trur, at NVE og regjeringa vil ta dette på stort alvor og faktisk gjere det som kan gjerast. Eg tenkjer også at Stortinget bør gå grundig gjennom lovene og sjå om dei er gode nok til å møte dei utfordringane vi har med å bygge tillit framover.

Eit AS, anten det er eigd av det offentlege eller av private aksjonærar, har først og fremst til føremål å auke innteninga, fortsetje investeringar osv. Det er viktig, og det er ein viktig motor i samfunnet, men det er og blir alltid rolla til staten, myndighetene og oss som folkevalde å sørge for at lovverket er sånn at det i tilstrekkeleg grad varettek dei svake partane. Det blei sagt i eit innlegg her at dette maktforholdet var ulikt allereie i 1960. Det med maktforholdet i desse prosessane trur eg det er veldig viktig at vi tek på djupt alvor – at ein sørgjer for at ein er på rett side av det, så dei som har valt oss, folket der ute, ser det som rimeleg og rettferdig. Eg tenkjer at det er der denne saka skurrar først og fremst.

Klagen til ESA og dermed dommen osv. førte til lovendringar som gjorde at denne selskapsfinta for å setje heimfallet på sidelinja, var mogleg. Vi er der no. Lovene er sånn no, men no må vi tenkje framover. Korleis må dette forbedras for at vi skal kunne vareta både denne store saka og også andre saker som kjem? Dette tenkjer eg blir eit veldig viktig arbeid som må kome i kjølvatnet av denne saka.

Sofie Marhaug (R) [10:52:47]: Det er helt riktig som forrige taler kalte det: en selskapsfinte. Her har man på en måte brutt forutsetningene for hva hjemfallsretten egentlig innebar. At Stortinget har gjort det kollektivt, er ikke en unnskyldning, det er bare beklagelig.

Jeg tok ordet fordi jeg ønsker å si noe om at dette ikke bare er en sak som tilhører fortiden, det er en sak som helt riktig skaper en uheldig presedens, og som på-

virker nye generasjoner i samfunnene i Ullensvang og Suldal kommuner. Jeg vil referere noen av høringsinnspillene som kom.

Et høringsinnspill er fra 21 år gamle Maria, som er røldøl. Hun forteller at familiens støl ligger på feil side av Valldalsvatnet, og familien føler seg utrygge når de skal til og fra stølen. En annen røldøl er 16 år gamle Halvard. Han peker på at Valldalsveien er livsfarlig. Han spør hvor det har blitt av løftene fra 1962. Han er 16 år gammel og spør hvor løftene fra 1962 har blitt av, og krever full revisjon av Røldal–Suldal-anlegget. 19 år gamle Stig som bor i fjellbygden Røldal, understreker at Valldalen har vært neddemt i 60 år, og at den i utgangspunktet skulle tilbakeføres med hjemfallsretten. Det skjedde ikke, og innbyggerne ble snytt. Som han skriver:

«I 60 år har innbyggerane her ikkje berre venta på heimfall, men også for eksempel opprusting og rassikring av vei og kontrollerte rutiner for nedtapping og fylling av magasinet.»

Vi lever i en annen tid enn 1960-tallet, men likevel er det de samme forholdene som på 1960-tallet.

Det er helt riktig å peke på hvor skjeve maktforholdene var i fortiden, men det vi må spørre oss, er om maktforholdene har blitt noe bedre i nåtid, når det er helt andre eiere enn innbyggerne i Suldal og Ullensvang som sitter igjen med gevinsten når Valldalen fortsatt tappes ned til det ugjenkjenkelige, og når Lyse planlegger nye oppgraderinger, som vi slett ikke kan være sikre på gjør miljøforholdene noe bedre for de vassdragene og anleggene som det her er snakk om. Det er tvert imot grunn til å frykte at det ikke tas større miljøhensyn i framtiden.

Dette er ikke en sak som tilhører fortiden, dette er en sak som tilhører framtiden.

Terje Halleland (FrP) [10:55:50]: Vi skal ikke drive saksbehandling på Stortinget. Det er vel det vi er i ferd med å gjøre nå. Detaljene begynner å bli omfattende. Vi vet at i det vedtaket som ble gjort for bare to år siden, ble det bedt om en prioritering av vilkårsrevisjon. Den har en fått. Det gjorde en for å opprettholde trykket på saken. Jeg tror også alle har forståelse for den skuffelsen det innebar, med tanke på hjemfall, med det er altså ikke den saken som er til behandling her i dag. Det var en enorm verdioverføring, men en sa under lovarbeidet at det ikke hadde noen betydning.

Denne saken handler ikke om lovendringen fra 2008; den handler om konsekvensen av den lovendringen som ble gjort av Jens Stoltenberg og Lars Peder Brekk i 2008 for å sikre offentlig eierskap. Nå trodde jeg for så vidt at Rødt var for offentlig eierskap, men dette er tydeligvis feil offentlig eierskap. Som sagt: Dette har vært et tap for kommunen, men det er konsekvensen av det

arbeidet som er blitt gjort av tidligere rød-grønn regjering.

Flertallet i dag er veldig tydelig på at vi ønsket en vilkårsrevisjon. Den vilkårsrevisjonen ønsket en skulle prioriteres. Den skulle tas ut av den vanlige rekkefølgen for at en skulle holde saken varm, og en skulle prøve å rette opp igjen alle de feil, også tidligere feil, som tidligere konsesjonær har gjort overfor Røldal-samfunnet.

Nå må vi la det virke, vi må la myndighetene få lov til å jobbe med det. Vi har et vedtak fra 2021, som jeg tror flertallet her viser til, som er veldig tydelig på at revisjon skal prioriteres. Det skal komme et vedtak som kommer Røldal til gode, og det skal også vurderes økonomiske vilkår.

Presidenten [10:58:07]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [10:58:11]

Interpellasjon fra representanten Sofie Marhaug til olje- og energiministeren:

«Equinor har levert utbyggingsplanen for prosjektet Snøhvit Future, dvs. elektrifisering av Melkøya. Prosjektet kan medføre utbygging av kraftlinjer i konflikt med reinbeite og høyere strømpriser og vil i tillegg støvsuge landsdelen for kraft. Saken skal i utgangspunktet behandles i regjeringen, og ikke av Stortinget, selv om elektrifiseringen vil få enorme konsekvenser for landsdelen.

Mener statsråden at elektrifisering er forenlig med annen industriutvikling i området, og er han enig i at Stortinget bør få saken til behandling?»

Sofie Marhaug (R) [10:58:57]: Equinor har levert utbyggingsplanen for prosjektet Snøhvit Future, det vil si elektrifisering av Melkøya. Elektrifisering av Hammerfest LNG vil ha tilknyttet seg mellom 360 og 370 MW. Antagelig var planen også å se elektrifiseringen i sammenheng med utbyggingen av Wisting-feltet, som nesten utelukkende består av olje og dermed er helt avhengig av kraft fra land. Heldigvis har Equinor lagt Wisting på hyllen, men den svært omfattende planen om elektrifisering ønsker de like fullt å gjennomføre.

Hvis Equinor skal ta ut et jevnt forbruk på 370 MW, som elektrifiseringen kan kreve, ville det ha tilsvart snaut 3,2 TWh i året. Det er nesten en tredjedel av kraftoverskuddet i Nord- og Midt-Norge og en stor del av kraftproduksjonen i Finnmark. Det sier seg selv at dette vil få konsekvenser for annet næringsliv i Nord-Norge. Det er grunn til bekymring.

Vi vet også at det i Finnmark kan oppstå store konflikter med slike utbygginger. I området hvor kraftlinjen til Hammerfest skal gå, er det allerede flere arealkonflik-

ter. Det er det gode grunner til. Det er særlig reindriften i Finnmark som blir berørt, både på grunn av bygging av ny kraft for å erstatte det som skal tappes til Melkøya, og på grunn av kraftlinjene som kommer til å skjære tvers igjennom landskapet når landsdelen skal støvsuges for kraft.

Samtidig vet vi at regjeringen ennå ikke har klart å følge opp den famøse Fosen-dommen, noe som illustrerer – synes jeg – at regjeringen overhodet ikke er i stand til å håndtere den typen konfliktsaker. Å overlate avgjørelsen om elektrifisering med tilhørende utbygging og konsekvenser til regjeringen er derfor å be om bråk.

Akkurat nå har vi et pågående menneskerettighetsbrudd på grunn av vindkraftanlegget på Fosen. Hvis regjeringen går inn for elektrifisering av Melkøya, slik som Equinor ønsker med sin søknad om endret PUD og PAD for Snøhvit-feltet og Hammerfest LNG, får vi garantert lignende konflikter med både natur og reindrift.

Statnett har pekt på behovet for mer fleksibilitet i både produksjon og forbruk av kraft. Drift av LNG-anlegget på Melkøya, som gjennom året vil bruke nærmere 2,5 pst. av Norges kraftproduksjon, er etter min mening det siste vi trenger i en tid der vi går mot knapphet på kraft og dårligere effektbalanse. Det hjelper ikke å spe på med ustabil vindkraftutbygging – eller, utbyggingen er stabil nok, men vindkraften er en ustabil kraftkilde. Det løser ikke problemet med kraftbalanse i landsdelen, som er det Statnett helt tydelig peker på og skriver om i det brevet som ble sendt ut for ikke så altfor lang tid siden, og som har skapt mye debatt og store reaksjoner. Det er med andre ord gode grunner til å ta denne beslutningen på det største alvor, og ikke la den passere i stillhet i regjeringen.

Elektrifiseringen vil få så enorme konsekvenser for natur, reindrift, annet næringsliv og – ikke minst – for strømprisene, at den bør både debatteres og votes over i landets øverste folkevalgte organ, i Stortinget. Dagens grense for stortingsbehandling framstår noe vilkårlig. Teknisk Ukeblad har akkurat skrevet om hvordan f.eks. prosjektet Balder doblet seg og dermed oversteg grensen for stortingsbehandling med mange milliarder kroner. Hvis Melkøya får en lignende kostnadssprekk, som det er all grunn til å tro i en tid med inflasjon og prisstigning, har Melkøya kanskje ikke sluppet billig unna selve prisen, men de har sluppet billig unna den politiske behandlingen. Det er noe helt absurd i at vi ikke behandler milliardprosjekter av denne typen, med så store konsekvenser som de får, i Stortinget.

For å få en best mulig forankring av vedtaket som skal vurdere bruken av mange TWh og mange milliarder kroner på å elektrifisere Melkøya-anlegget, har regjeringen full anledning til å legge fram saken til behandling som en proposisjon i Stortinget. Jeg gjentar da

spørsmålet: Mener statsråden at elektrifisering er forenlig med annen industriutvikling i området, og er han enig i at saken bør til behandling i Stortinget?

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Terje Aasland [11:04:17]: Rettighetshaverne for Snøhvit-feltet leverte i desember i fjor endrede utbyggingsplaner for Snøhvit-feltet og Hammerfest LNG. Planene innebærer økt gassproduksjon fra Snøhvit-feltet og omlegging av kraftforsyningen på Hammerfest LNG til drift med kraft fra nettet. Prosjektet vil øke gassproduksjonen fra Snøhvit-feltet med om lag 60 milliarder standard kubikkmeter salgsgass og forlenge levetiden til LNG-anlegget til minimum 2040. Omleggingen til kraft fra nettet vil redusere CO₂-utslippene med 850 000 tonn per år ved det som i dag er et av de største punktutslippene i Norge.

Dette er et utviklingsprosjekt, et viktig utviklingsprosjekt for Hammerfest og Finnmark. Det vil gi langsiktighet til arbeidsplassene i Hammerfest, og det vil gi oppdrag til leverandørindustrien. Det gir inntekter til fellesskapet, og det gjør at vi kan opprettholde vår LNG-eksport til Europa og verden.

Samtidig vil prosjektet øke kraftbehovet i området. Det utløser behov for å utvide transmisijsnettene fra Skaidi og fram til Hyggevatn, og for transformatorstasjon i Hammerfest, og departementet har klagesaken på den nye 420 kV-linjen til behandling nå. NVE tilrår at OED gir Statnett tillatelse til å bygge en ny 420 kV-kraftledning Skaidi–Hammerfest, utvidelse av Skaidi transformatorstasjon og bygging av ny Hyggevatn transformatorstasjon dersom OED gir tillatelse til at Hammerfest LNG skal drives med kraft fra nettet. Det er også søkt om konsesjon for en ny nettforbindelse fra Hyggevatn transformatorstasjon til Melkøya. Konsesjonen er nå til behandling i NVE.

Regjeringens klare mål er at vi skal legge til rette for nødvendige utslippskutt og industriutvikling i hele landet. Dette skjer ikke uten utfordringer og vil kreve et taktskifte når det gjelder utviklingen av både strømmettet og ny produksjon. Over hele landet står det nå store og små prosjekter i tilknytningskø. Samtidig må vi huske at det er stor variasjon i modenhet og realisme i de ulike planene. Kraft-fra-land-prosjekter er blant de mest modne, og etter energiloven har nettselskapene plikt til å tilby kunder som etterspør nettkapasitet, tilknytning. Om nødvendig skal det gjennomføres investeringer for å kunne gi tilknytning. Regelverket skal sikre at alle som søker tilknytning til nettet, skal få dette, og bidrar til forutsigbare rammebetingelser for dem som ønsker å etablere industri og næringsvirksomhet.

Interpellanten stiller et spørsmål om hvorvidt Stortinget bør få endret PUD og endret PAD for Snøhvit-feltet og Hammerfest LNG til behandling. Rettighetshaverne omlegging av energiforsyning til kraft fra nettet ved Hammerfest LNG for å redusere utslippene fra anlegget er i tråd med politikken Stortinget har vedtatt for å redusere utslippene fra petroleumsvirksomheten. Selskapene responderer på en myndighetsbestemt høy karbonpris, dvs. kvote pluss CO₂-avgift. Utslipsreduserende tiltak som er lønnsomme før skatt, og som har en tiltakskostnad under den forventede karbonprisen, må vi forvente at selskapene gjennomfører. Dette er prosjekter som forholder seg til politisk gitte rammebetingelser.

Endret PUD og endret PAD for Snøhvit har en samlet investering på under 15 mrd. kr, og totalprosjektet har svært god lønnsomhet, med en nåverdi på 56 mrd. kr før skatt og en balansepris på 23 US-dollar per fat. Prosjektet er robust mot lavprisscenarioer. Delprosjektet som innebærer omlegging av energiforsyningen på LNG-anlegget, har en nåverdi på 3,5 mrd. kr før skatt. Tiltakskostnaden per tonn unngått CO₂-utslipp er beregnet til 1 700 kr. Endret PUD og endret PAD for Snøhvit-feltet og Hammerfest LNG tilfredsstiller derfor forutsetningene for at Olje- og energidepartementet kan godkjenne prosjektet uten at det forelegges Stortinget, jf. fullmakt V i Prop 1 S for 2022–2023 for Olje- og energidepartementet.

Sofie Marhaug (R) [11:08:23]: Jeg takker for svaret.

Statsråden peker på flere ting, bl.a. at man har en tilknytningsplikt. Det er helt riktig, men vi har også en debatt – ikke minst i lys av strømmnettutvalgets rapport, som ble lagt fram i fjor sommer – om man skal endre på den tilknytningsplikten, om man skal ha krav til samfunnsnytte, areal, natur og klima med i vurderingen av hvem som skal få kraft. Det handler om det som politikerne liker å snakke om i alle mulige andre sammenhenger, nemlig at vi går mot et kraftunderskudd, eller det er kanskje riktigere å si at vi går mot dårligere effektbalanse. Det er en debatt i seg selv, og jeg tror slett ikke at det kommer til å være sånn i framtiden at tilknytningsplikten vil være slik den er i dag.

Det stemmer at dette prosjektet fortsatt er under grensen for hva som krever stortingsbehandling, men, som jeg pekte på, og som statsråden ikke svarte på, er det flere eksempler på at offentlige prosjekter, eller prosjekter som har fått tilslutning fra det offentlige, overskrider anslagene som har blitt gitt, med mange milliarder. Det er gode grunner til å tro at det kan skje også med dette prosjektet.

Jeg tror det er behagelig for statsråden at denne saken ikke kommer til behandling – ikke får flombelys-

ning – i Stortinget, for det er så mange negative konsekvenser. Til Teknisk Ukeblad uttalte statsråden den 16. november, i polemikk mot motstanderne av elektrifisering, følgende: Hvordan vil de utvikle Finnmark? Vil de være et ja-fylke eller et nei-fylke? Og han sier intet mindre enn at å elektrifisere Melkøya også vil være bidraget til at man kan lykkes med ny industri.

Det er vanskelig å skjønne akkurat hvordan det siste henger sammen, samtidig som landsdelen støvsuges for kraft. Jeg må si meg hjertens enig med lederen i Alta Arbeiderparti, som karakteriserer uttalelsen som arrogant i samme artikkel.

Det er interessant å høre at statsråden på den ene siden sier at nå er denne saken til behandling, og at den ikke skal opp i Stortinget, og på den andre siden uttaler seg, bl.a. i Teknisk Ukeblad, med stor skråsikkerhet for denne utbyggingen. Det oppleves ikke som at det vil tas grundige vurderinger; det oppfattes som at man har forhåndskonkludert med at dette skal bygges ut, og at naturen skal bygges ned.

Det jeg fortsatt ikke opplever at jeg har fått et godt svar på, er hvordan statsråden vil forsvare å bruke nærmere 3 TWh på Melkøya, og hvordan dette skal kombineres med annen industriutvikling.

Statsråd Terje Aasland [11:11:41]: Jeg understreker at regjeringen vil bidra til å utvikle, ikke avvike, norsk olje- og gassvirksomhet. Den har stor betydning langs hele kysten vår, den har stor betydning for leverandørindustrien, og den har stor betydning for lokalt næringsliv og gir betydelige ringvirkninger. Ikke minst gjør olje- og gassindustrien og Hammerfest LNG dette når det gjelder Hammerfest.

Vi har ikke forskuttert noen som helst behandling, verken av PUD/PAD eller av nettet, men det er ganske vesentlig at hvis en skal behandle denne type saker innenfor en statisk tanke, så er det utfordrende. Men hva er det som er grunnlaget for å få inn mer fornybar energi til Finnmark? Hva er grunnlaget for det? Jo, det er nett. Hvordan skal vi få på plass mer nett i Finnmark, med det utgangspunktet som er? Da er det ingen tvil om at olje- og gassindustrien kan være en driver for nettopp utviklingen av nettet. Det igjen vil kunne gi grunnlag for at Nord-Norge og Finnmark-regionen kan kobles på havvindsatsingen vår og gi fantastiske dimensjoner i tilknytning til det.

Så utgangspunktet for denne debatten handler om: Skal vi behandle dette innenfor en statisk ramme, eller skal vi behandle dette innenfor en dynamisk ramme, hvor vi ønsker å legge til rette for videreutvikling, nye muligheter osv.? Infrastrukturen knyttet til nettet er helt vesentlig for at vi skal lykkes, også med annen type industri, utover det som allerede ligger der.

Tilgang på rikelig og rimelig kraft er viktig, og regjeringen vil føre en energipolitikk hvor dette skal være et konkurransefortrinn for norsk industri og husholdninger også i tiden framover, men det krever et reelt takt-skifte, og det er vi allerede i gang med.

For å imøtekomme en stadig større etterspørsel av energi – om det er til elektrifisering eller klimareducerende tiltak for olje- og gasssektoren, eller om det er en ny hydrogenfabrikk, eller om det er Yara som skal veksle inn bruk av naturgass med fornybar energi – kreves det store mengder energi. Grunnlaget for det er at vi klarer å bygge en infrastruktur som legger til rette for både mer kraftproduksjon og et større forbruk i tiden framover. Det er nettopp oppdekningen av det store forbruket som blir viktig i tiden framover, å sørge for at vi får gjort det på en best mulig måte, en skånsom måte, og at vi klarer å være attraktiv som land både når det gjelder å investere i ny, framtidsrettet industri og trygge arbeidsplassene, og når det gjelder å sikre videreutvikling gjennom dette.

Jeg ser ingen motsetninger i dette, men som sagt har vi ikke forskuttert noen behandling verken av Hammerfest LNG, Snøhvit Future, PUD/PAD eller ledningen Skaidi–Hammerfest. Vi har dette til behandling nå og kommer til å gå grundig inn i disse sakene.

Marianne Sivertsen Næss (A) [11:14:50]: Melkøya og Hammerfest LNG er Nord-Norges største industriprosjekt og petroleumsnæringens ringvirkningsprosjekt nummer én.

Jeg er vokst opp i Hammerfest, og har kjent på kroppen hva Hammerfest-regionen var før og etter eventyret om Snøhvit. Fraflytting, pessimisme og butikkvinduer tildekket av gråpapir ble i 2002 erstattet med optimisme, framtidstro og tilflytting – alt takket være at et bredt flertall på Stortinget gjorde vedtak om utbygging av Snøhvit-feltet. Prosjektet har gitt lokale og regionale kompetansearbeidsplasser, samfunnsbygging og ikke minst store inntekts- og skattebidrag til nasjonen Norge som går til vår felles offentlige velferd.

I dag diskuterer vi behandlingen av Snøhvit Future-prosjektet. Det er et prosjekt som vil sikre drift ved Melkøya langt forbi 2030, og sannsynligvis sørge for verdens reneste produksjon av LNG. 5 pst. av all norsk gass til Europa kommer fra Melkøya. Elektrisering og ny kompresjon av anlegget vil bidra til forutsigbarhet for energileveranser i en mer usikker verden og vil opprettholde flere hundre lokale arbeidsplasser fram til 2050. Uten Snøhvit Future-prosjektet har vi ingen garanti for drift etter 2030.

Hammerfest LNG er i dag et av de største punktutslippene i Norge, og det er helt avgjørende å kutte klimagassutslippene fra de store utslippskildene for at vi skal nå våre klimamål. Elektrifiseringen vil redusere CO₂-ut-

slippene fra anlegget med 850 000 tonn CO₂ per år. Vi er nødt til å ta innover oss at det kommer til å bli dyrere å forurense. Verden endrer seg. Nullalternativet er ikke at ting fortsetter som før. Nullalternativet er at det blir verre. Vi må kutte utslipp for å sikre arbeidsplasser i Norge i framtiden.

Jeg har stor forståelse for at det er et sterkt engasjement i denne saken. Frykten er at strømprisene skyter rett i været, og andre tar til orde for at elektrifiseringen stopper all annen næringsutvikling. Vi hører om nye aktører som vil etablere seg, men som ikke får tilknytning til nett og kraft. Det er en bekymring også jeg deler. Svaret kan likevel ikke være at nærmere 1 000 lokale arbeidsplasser legges ned i Hammerfest-regionen for kanskje å bygges opp et annet sted. Det er ikke sånn vi bygger samfunn, og i den nordligste landsdelen, hvor vi har en alvorlig negativ befolkningsutvikling, må vi gjøre alt vi kan for å klare begge deler: styrke de arbeidsplassene vi allerede har, og samtidig legge til rette for nye.

Elektrifiseringen forutsetter investeringer i nett, som igjen gir muligheter for næringslivet. Mange tenker kanskje at disse investeringene kommer uansett. Sånn er det ikke. Statnett har allerede bygd en ny overføringslinje fra Ofoten til Finnmark. Denne nye linjen til 5 mrd. kr. ble i stor grad drevet fram som en bestilling fra olje- og gassindustrien i Finnmark. Nå må linjen bygges videre til Hammerfest og Øst-Finnmark slik at også disse samfunnene får tilgang til framtidens motorvei. Et hurtigløp for bygging av 420 kV-linjen fra Skaidi til Varangerbotn og bygging av ny 420 kV-linje inn til Finnmark vil være avgjørende – selvfølgelig med gode demokratiske prosesser til grunn.

Jeg vil sitere Ketil Holmgren, som representerer NorSea Polarbase, som er en sentral næringslivsaktør i nord. Han sier:

«[]Jeg tror at ved å elektrifisere Melkøya vil du få en raskere utbygging av både nett og kraft enn ellers. Jeg tror det vil framskynde en del utbyggingsplaner, og gi store ringvirkninger til regionalt næringsliv.»

Ved elektrifisering av Hammerfest LNG blir Melkøya en stor forbruker av fornybar energi. Den energien er spesielt verdifull og det er begrensede ressurser av den. Det må være et klart mål at elektrifiseringen ikke skal gå på bekostning av ny og eksisterende industri på fastlandet. Her er vi tydelige: Elektrifiseringen skal i størst mulig grad skje med havvind eller annen fornybar strøm produsert på sokkelen. Det bør derfor være en klar forventning til Equinor og partnerskapet at så snart myndighetene gir tilgang til egnede areal for vindkraft til havs i Nord-Norge, bør Equinor bidra til mer fornybar kraftproduksjon også i nord. Nord-Norge skal være med på det nye industrieventyret, som er havvindsatsingen.

Elektrifiseringen vil gi 4 mrd. kr. i lokale ringvirkninger, og mye av det vil gå til lokale entreprenører i hele Finnmark. Vi vet fra tidligere utbygginger at dyktige entreprenører fra Alta-miljøet har vært svært sentrale i det som har foregått, og det er all grunn til å forvente at store aktører rundt om i Finnmark også vil være viktige leverandører i denne anleggsperioden. Dette er et viktig prosjekt for nord og Finnmark.

Lars Haltbrekken (SV) [11:20:07]: Klimakrisen vi står foran, gjør at vi må kutte utslipp. Melkøya er et av landets desidert største punktutslipp. Skal vi nå våre klimamål, må de som forurenser mest – oljeselskapene – også kutte mest. Hvis vi ikke pålegger dem å gjennomføre utslippskutt, vil byrden bli større for mange andre, både folk og næringsliv.

Vi kan i det arbeidet ikke gå på akkord med menneskerettighetene. For 1,5 år siden falt høyesterettsdommen i Fosen-saken. SV har i denne sal gang på gang etterspurt regjeringens oppfølging av Fosen-dommen, f.eks. hvilke konsekvenser dommen har for andre utbygginger i samiske reinbeiteområder. Dette er ting regjeringen er nødt til å se mye grundigere på.

NVE sa i fjor høst at konsekvensen for reindriften av den foreslåtte kraftlinjen mellom Skaidi og Hammerfest var større enn tidligere antatt. Da må man også undersøke om utbyggingen av denne kraftlinjen har konsekvenser for vårt urfolks menneskerettigheter, som utbyggingen på Fosen ble slått fast å ha i Høyesterett.

Vi må i det arbeidet se på alternative tiltak. Et av de alternative tiltakene er å pålegge Statnett å utrede en sjøkabel som alternativ til luftspenn. Da må man samtidig se på muligheten for å få Equinor til å ta regningen for de økte kostnadene.

Et annet alternativ er å pålegge Equinor å utrede å ta i bruk CO₂-fangst og -lagring. Det deponeres allerede CO₂ fra Snøhvit-feltet i formasjoner, og da utslippstillatelsen til gasskraftverket på Melkøya ble gitt tidlig på 2000-tallet, ble det også stilt som krav at det skulle settes av plass til et CO₂-fangstanlegg, i tilfelle man fant ut at man skulle kreve det i framtiden. Spørsmålet er om Equinor har oppfylt dette kravet.

Jeg ser at statsråden har tegnet seg til innlegg senere i debatten, og da kan han jo også svare på disse to utfordringene: Vil han be Statnett om å utrede sjøkabel som alternativ, og vil han be Equinor om å foreta en skikkelig utredning av CO₂-fangst og -lagring på Melkøya som alternativ for å få kuttet utslippene?

Nikolai Astrup (H) [11:23:40]: Interpellanten stiller to spørsmål. Det første er om statsråden mener at elektrifisering er forenlig med annen industriutvikling i området. Til det er det å si at annen industriutvikling i området forutsetter at kraftnettet bygges ut fra Skaidi

til Hammerfest, og det gjelder ikke bare Vest-Finnmark. En oppgradering av transformatorstasjonen på Hyggevatn vil også være viktig for utbygging og forsterkning av nettet videre mot Øst-Finnmark. Svaret på interpellantens spørsmål er at annen industriutvikling forutsetter nett – et nett som interpellanten er mot. Det henger ikke sammen.

Interpellanten er også bekymret for kraftbalansen i nord, og det er det i og for seg grunn til å være på litt sikt. Det må bygges ut vesentlig ny kraftproduksjon også i nord – og i og for seg i sør – men det vil også forutsette at vi bygger ut nettet, slik at nettet er i stand til å ta imot ny kraftproduksjon.

Det utløsende bidraget for bygging av nettet fra Skaidi til Hammerfest er anleggsbidrag fra Equinor. Dermed henger prosjektet på Snøhvit nøye sammen med nettopp det interpellanten er opptatt av, nemlig annen industriutvikling i nord. Det vil si: Uten bidrag fra Equinor blir det intet nett. Og intet nett gir ingen annen industriutvikling, og det blir heller ikke tilstrekkelig med ny kraftproduksjon i denne landsdelen.

Rødt og interpellanten er i og for seg både mot nytt nett og mot ny kraftproduksjon, så da kan man lure på hvordan ny kraftproduksjon skal komme i stand. Det som er helt sikkert, er at ingen ting av det henger sammen med klimamålene.

Så spør interpellanten om statsråden er enig i at saken bør komme til behandling i Stortinget. Nå skal ikke jeg svare på vegne av statsråden, men det er jo Stortinget som bestemmer hva statsråden skal legge frem for Stortinget, og Stortinget har bestemt at statsråden ikke skal legge frem en sak av denne typen for Stortinget. Da er det vanskelig for statsråden å være enig i at saken bør behandles i Stortinget.

Dette prosjektet er svært viktig for landsdelen – ingen tvil om det – men det er også svært viktig for annen industriutvikling i landsdelen at vi får på plass et sterkt og godt nett: en motorvei for kraft på et område hvor det i dag går en kjerrevei for kraft. Det er forutsetningen for utvikling. Det er forutsetningen for ny kraftproduksjon. Høyre er opptatt av at regjeringen raskt kommer på banen og snakker om hvordan man skal få realisert mer kraft i denne landsdelen, for det er vesentlig for den fremtidige utviklingen, både for Snøhvit og for resten av Finnmark. Det kommer vi tilbake til i neste interpellasjon.

Kristoffer Robin Haug (MDG) [11:27:19]: Et av de største hindrene for å komme seg framover og løse framtidens utfordringer, er å tro at framtidens utfordringer løses med gårdsdagens tenkning. I år er vi i 2023, og Norge har en viktig oppgave i å sikre gassforsyninger til Europa, som er et kontinent i krise på grunn av den konflikten man er i. Det er en viktig rolle vi har i 2023,

men nettopp på grunn av denne situasjonen er alle våre potensielle kunder for fossil energi desperat opptatt av å komme seg vekk fra avhengigheten av fossil energi. Det er underlig at vi i denne sal diskuterer som om vi skal gjøre langsiktige investeringer for å opprettholde høy aktivitet i en næring, hvis alle kunder sier de jobber så hardt de bare kan for å gjøre seg uavhengig av den næringen. Det gjelder også slikt som å sørge for strøm fra land, som en tanke om en langsiktig løsning for en industri som er i sin solnedgangsfase. Det er interessant å merke seg at en slik løsning – strøm fra land – kritiseres av så ulike partier som Rødt, Fremskrittspartiet og Miljøpartiet De Grønne. Man kan spørre seg hvilken vinkling man vil finne for å tenke at dette er en god løsning.

Selvfølgelig må vi sørge for å få ned klimagassutslipp, men de aller største klimagassutslippene er naturligvis fra forbrenning av hydrokarbonene, som man da bare flytter fra et sted til et annet. En betydelig bedre løsning ville vært å satse på havvind og karbonfangst og -lagring, som er to teknologier som vi uansett må bygge ut infrastruktur for, for å lykkes med framtidens utfordringer. Ved å satse veldig tungt på kraft fra land risikerer vi – i tillegg til at vi bruker våre midler på å bygge en langsiktig infrastruktur for noe som ikke nødvendigvis har framtiden foran seg – at vi starter i feil ende og tar kraftressurser fra næringen på land. Da risikerer vi også å sette oss i en posisjon hvor det er mulig vi er nødt til å gjøre unødige naturinngrep, noe vi aller helst ønsker å unngå.

Derfor synes vi det er et betimelig spørsmål som stilles av interpellanten. Vi synes det er interessant å følge statsrådets svar på dette, der det av og til virker som om dette anlegget er en nødvendig forutsetning for å sikre behov man har i våre nordlige landsdeler. I stedet for å ha som en forutsetning for utviklingen og for prosjekter vi skal ha, at vi skal forsøke å holde liv i denne næringen, hadde det ikke vært bedre å se på hvordan framtiden skal se ut og gå rett til de nye løsningene vi trenger?

Jeg hører litt i svarene fra statsråden at man etterlyser en mer fleksibel tenkning. Der tror jeg statsråden er inne på noe, men vi skulle nok sett at den tenkningen var enda mer fleksibel og løsrevet fra gårdsdagens tankegang.

Irene Ojala (PF) [11:30:48]: Som noen av dere vet, er jeg innvalgt på Stortinget gjennom et innbyggerforslag fra vanlige folk i Finnmark. I saken om elektrifisering av Melkøya er det stor motstand i Finnmark, og jeg skal her si noen ord om det.

For at elektrifiseringen av Melkøya skal bli en realitet, må det bygges en ny 420 kV kraftlinje fra Skaidi til Hammerfest. Den 23. september 2021 sa direktøren i NVE at denne kraftlinjen vil påvirke reindriften betyde-

lig, og NVE viser til at virkningene for reindriften er større enn det de så for seg tidligere.

Arbeidsplasser i Finnmark er viktig. I Finnmark Dagblad kunne vi denne uken lese at det fryktes at Hammerfest vil tape arbeidsplasser hvis det ikke blir elektrifisering av Melkøya, og det er jo også noe som kommer fram i debatten her i dag. Men planene om å elektrifisere gassanlegget på Melkøya har allerede ført til at annen kraftkrevende industri i Finnmark legges på is. Det gjelder langs hele kysten av Finnmark, men også i Alta kommune, nabokommunen til Hammerfest. De regner med at de allerede har tapt opp mot 600–1 000 arbeidsplasser som er grønne, fordi man har frosset elektrisiteten til resten av fylket.

Et annet viktig element som vi er nødt til å ta hensyn til, er at det er rundt sju-åtte reindriftssidaer med 130 mennesker i alle aldre som driver reindrift i de berørte områdene for kraftlinjer. Reindriften mener at de har belegg for at kraftlinjeprosjektet vil ødelegge rotasjonsmønsteret til reinen i området.

Det hevdes at Finnmark trenger folk av sikkerhetspolitiske årsaker. For å få folk må Finnmark ha arbeidsplasser, men svært mange i Finnmark er imot elektrifisering av Melkøya, og det vil være lite lurt å sette arbeidsplasser i Hammerfest høyere enn og foran arbeidsplasser i resten av Finnmark og arbeidsplasser innen reindriften.

Norge har forpliktelser gjennom ILO-konvensjonen. Jeg minner om at Høyesterett slo fast at utbygging av vindkraft i fjellene på Fosen var i strid med menneskerettighetene og samenes rett til kulturutøvelse. Det kan fort bli en konklusjon også i Finnmark hvis saken tas videre.

I den møtefrie uken var jeg i Karasjok og fulgte utmarksdomstolens behandling av hvem som har eierrett til arealer i Karasjok kommune. Ved innføring av Finnmarksloven fra 2005 ble grunn- og naturressurser i Finnmark overført fra staten til finnmarkingene i fellesskap. Felleseiendommen forvaltes av FeFo, som fikk i oppdrag å forvalte arealene i Finnmark på en balansert og økologisk bærekraftig måte til beste for innbyggerne i Finnmark – og særlig som grunnlag for samisk kultur, reindrift og utmarksbruk – for økonomisk utvikling i finnmarkingenes interesse.

Forvaltning av Finnmark kan ses på ulike måter, og jeg skal her nevne et par eksempler: Er Finnmark en ressursbank for multinasjonale selskaper med stor egeninteresse? Vi kan også se det i et demokratisk finnmarksperspektiv, for Finnmark fylkesting ser det som et demokratisk problem hvis de ikke blir hørt, mens Sameetinget ser på det fra et rent rettslig og juridisk perspektiv.

Poenget mitt er at Finnmark faktisk eies av finnmarkingene i henhold til Finnmarksloven, og staten må

snakke med finnmarkingene, alle finnmarkingene, før det gjennomføres inngrep i naturen i nord. Det holder ikke bare å snakke med folk i f.eks. Hammerfest, for Hammerfest er den kommunen i Finnmark som vil tjene mest økonomisk på det som nå skjer på Melkøya.

Pasientfokus er glad for at vi har ulike organisasjoner som jobber for å ivareta naturen i Finnmark for framtidens generasjoner. Deres arbeid er et korrektiv til enkle løsninger som Equinor og enkelte politikere samhandler om. Det har vakt stor oppsikt at en stortingsrepresentant for Arbeiderpartiet i Finnmark og tidligere ordfører i Hammerfest sa på NRK Nordnytt at skal vi følge den retningen mange tar til orde for, ender vi opp som et naturreservat eller museum. Det er mange politikere fra Finnmark, også fra Arbeiderpartiet, som har ringt meg og sagt at det er bedre å bo på et museum enn i et ødelagt Finnmark, og at de vil gi et positivt Finnmark til generasjonene som kommer etter dem.

Det er et stort ansvar som dette stortinget har.

Ola Elvestuen (V) [11:35:19]: Først vil jeg berømme Sofie Marhaug for å ha tatt opp denne interpellasjonen. For dette er en veldig viktig sak, om elektrifisering av Melkøya, og også av Snøhvit – med veldig store konsekvenser i det som er NO4, da særlig i Troms og Finnmark. Med elektrisk kraft fra land til Melkøya vil det ta store deler av overskuddet som nå er i denne regionen, og man risikerer at det setter begrensninger for annen næringsutvikling.

Det som er viktig for Venstre, er at vi skal nå klimamålene innenfor petroleumssektoren. Det må det ikke være noen tvil om. Vi trenger å kutte utslippene fra Melkøya, vi trenger å følge opp det som er stortingsvedtaket fra 2020 om å kutte utslippene med 50 pst. fra 2005-nivået, både på sokkelen og på landanleggene. Derfor er det ikke noe alternativ bare å si nei til kraft fra land. Vi er nødt til å se på andre alternativer, og andre alternativer som kan gjennomføres.

For Venstre er det helt opplagt. Det må ses på muligheten for karbonfangst og -lagring fra gasskraftverket på Melkøya. Det er en teknologi som er der. Det er mulig å gjøre, og det vil føre til at vi får utslippskuttene samtidig som vi ikke får den negative effekten med at kraften som skal brukes på Melkøya, vil stoppe annen næringsvirksomhet i Finnmark og Troms. Og så er det selvfølgelig også de problemstillingene som andre har tatt opp, også med linjeføringen av en ny kraftledning.

Nå som det ligger en søknad inne, håper jeg, eller jeg forventer, at statsråden også går ordentlig inn i alternativene som finnes, for her er det et opplagt alternativ som gjør at vi når klimamålene for petroleumssektoren, men uten at man har den negative effekten ellers i Nord-Troms og Finnmark, ved at all kraften, den ledige kraf-

ten, bindes opp på Melkøya og delvis på Snøhvit. Dette er mulig, og det bør gjøres. Jeg kan avsløre at Venstre også kommer til å framsette et forslag i Stortinget om dette – det første vi gjør i morgen.

Sofie Marhaug (R) [11:38:25]: Jeg takker for debatten. Jeg merker meg at et uløst problem er argumentasjonsrekken med at arbeidsplasser innen olje og gass er lik klimavennlige arbeidsplasser. Det vet jeg ikke om jeg er helt enig i. Det er nedslående hvordan man innretter hele infrastrukturen på å opprettholde norsk olje- og gassaktivitet, grønnvaske norsk olje og gass, heller enn å bygge opp en infrastruktur for andre klimavennlige industriarbeidsplasser, særlig når vi vet at oljen og gassen vil ta slutt en dag i framtiden. Så hvor framtidsrettet dette er, er jeg sannelig ikke sikker på.

Jeg synes også det er interessant å høre både representanten Astrup og statsråden snakke om at dette skal vi løse med mer kraftproduksjon. Da vises det til vindkraft til havs – det foreligger ingen havvindplaner som har kommet noen vei i denne landsdelen ennå, men det har man tydeligvis et eller annet hemmelig sted som ingen andre vet om – eller vindkraft på land, som er alternativet.

Det verken statsråden eller representanten Astrup kan svare på, er at det jo ikke bedrer effektbalansen, det løser ikke problemet med at vi går mot dårligere effektbalanse. Når vinden står stille, vil dette anlegget støvsuge landsdelen for kraft. Det er problemet, og det løser man ikke med mer vindkraftutbygging, i tillegg til alle de andre negative konsekvensene av vindkraftutbygging.

Jeg trodde at Høyre – de har i hvert fall sagt det i pressen – ville ha en kraftplan som forutsetning for å støtte elektrifisering, at det var en forutsetning, ikke bare noe man er opptatt av, men det er tydelig at partiet Høyre taler med minst to tunger i denne saken. Det får de bare gjøre, problemene er der like fullt. Problemet med kraftbalanse er der like fullt. Det er ikke bare et spørsmål om økt kraftproduksjon, det er også et spørsmål om kraftbalanse. Jeg forventer egentlig at energipolitikere forstår den forskjellen.

Så vil jeg understreke at flere partier har kommet med viktige innspill i denne debatten, både til karbonfangst og -lagring – det har jeg også hørt Høyre uttale seg positivt til i andre sammenhenger, hos Bellona, knyttet til dette konkrete anlegget – og til innspill om sjøkabel. Alt dette er argumenter for faktisk å behandle denne saken politisk, i tillegg til at den er tett på grensen på 15 mrd. kr, som krever stortingsbehandling. Også kravet om kraftplan, som vi skal debattere etterpå, er noe som taler for stortingsbehandling, og det kommer Rødt til å be om.

Statsråd Terje Aasland [11:41:37]: Takk, både til interpellanten og for debatten her. Interpellanten avsluttet med å si at hun gjerne vil legge til rette for at det byg-

ges opp en ny, grønn og varig industri i nord. Det er jeg helt enig i – det er fantastisk flott å kunne gjøre det – men hva er det som er grunnlaget for det? Det er i hvert fall å distansere seg fra energipolitikken som interpellanten fører. For grunnlaget for mer kraftproduksjon handler om at vi må ha mer og bedre nett, og at vi må sikre kraftflyt fra uregulerbar kraft til regulerbar kraft. Vi må få det samspillet til å fungere på en god måte. Hva er hovedutfordringene i Finnmark i dag? Jo, at det er mangel på nett. Hva er hovedutfordringene i nord i dag? Det er at det er mangel på nett. Nettet er ikke bygd opp i takt med det som kommer opp nå som nye muligheter for landsdelen. Det er jo det vi må legge til rette for.

Da mener jeg også at sett i lys av det er videreutvikling av Melkøya svært interessant. Det er et viktig industriprosjekt som handler om utvikling av industriarbeidsplasser i Norge. Samtidig vil ledningen Skaidi-Hammerfest, hvis det skulle være potensial for havvind utenfor Hammerfest, legge til rette for at vi kan få den vindkraften inn, og at vi kan koble også Nord-Norge på havvindsatsingen som regjeringen holder på med. Det er egentlig en fantastisk vinn-vinn-situasjon for nord. Likevel er det de mulighetene en med interpellantens øyne velger ikke å se.

Det er ingen tvil om at dette prosjektet som vi nå konkret snakker om, er det viktigste og kanskje det eneste store industriprosjektet i Finnmark på lang tid, men det kan også være med og bidra til at en får på plass mer industriutvikling i regionen. Det vil være av stor betydning for folk, for utvikling av regionen og landsdelen og for landet, men det er også utfordringer – selvfølgelig er det det – fordi løsningene ikke er der akkurat nå, og vi trenger bedre prosesser knyttet til reindriften, som neste interpellasjon tar opp i seg. Vi er nødt til å få gode prosesser og sørge for at vi klarer å se utviklingspotensial og muligheter i den ene enden, men begrensninger for reindriften og den kulturen og den tradisjonen vi skal ivareta på en god måte, i fortsettelsen.

Det er det det handler om, og det er krevende – ja. Det er ingen opplagte svar med to streker under. Det vil kreve noe av oss i fellesskap: at vi klarer å utvikle de mulighetene som Nord-Norge faktisk sitter på, nettopp for å snu den utviklingen som er nå, hvor det er befolkningsnedgang i de fleste kommuner. Jeg tror de fleste partier egentlig ønsker at også den nordligste landsdelen vår skal være med på en positiv utvikling, med tanke både på befolkning og på industri og kulturutøvelse, som er en kvalitet i nord.

Presidenten [11:44:40]: Debatten i sak nr. 2 er dermed omme.

Sak nr. 3 [11:44:43]

Interpellasjon fra representanten Bård Ludvig Thorheim til olje- og energiministeren:

«Nord-Norge går mot kraftunderskudd. Uten mer kraft og nett i nord vil den industrielle vekstkraften gå ned og strømprisene opp. Omtrent samtlige store prosjekter for ny kraft- og nettutbygging i Nord-Norge er nå stoppet opp. Det synes å ha nær sammenheng med det politiske og rettslige vakuuemet som er oppstått etter Fosen-dommen.

Hvordan vil regjeringen følge opp at dialogen mellom reindrift, myndigheter på ulike nivåer og utbyggere bedres, slik at flere prosjekter for kraft- og nettutbygging i nord finner gode løsninger raskt?»

Bård Ludvig Thorheim (H) [11:45:43]: Med presidentens tillatelse vil jeg kort kommentere det som ble sagt i forrige sak, siden de to sakene henger sammen, om at Høyre taler med to tunger om Melkøya. Det medfører ikke riktighet. Vi er for elektrifisering av Melkøya, vi er også for mer kraftproduksjon i det prisområdet, men det er ikke noe ultimatum som settes. Vi ser at havvind kan være en viktig løsning her – i motsetning til forrige interpellant, som tydeligvis ikke var opplyst om at NVE jobber nettopp med å identifisere områder for havvind også i NO4, noe også Equinor har sagt rett ut at de kommer til å se nøye på.

Så over til interpellasjonen: Situasjonen er at eksempelvis i Porsanger får man nei til kveiteoppdrett. I Lofoten står et planlagt smoltanlegg i stampe. Statnett sier at strømmen er reservert, selv om det er modne prosjekter. Den samme beskjeden får næringslivet vårt på Senja, i Vesterålen og i Salten.

Det er to utfordringer det alle steder pekes på som bakgrunn for avslagene, og det er kraft og nett. I et skriftlig spørsmål til statsråden forleden spurte jeg om kraftsituasjonen i Nord-Norge bekymrer statsråden. I svaret ble jeg henvist til en utdatert analyse fra Statnett som sa at kraftbalansen vil bli noe svakere fram mot 2040. Realiteten er at både Statnett og andre har oppdatert sine analyser og mener det vil kunne gå mot både kraft- og effektunderskudd i det nordligste prisområdet allerede om noen få år, og før 2030. La oss derfor være enige om at situasjonen er alvorlig.

Både transmisjonsnettet og regionalnettet er dårlig utbygd i Nord-Norge. Det legger store begrensninger på den industriutviklingen som i utgangspunktet er historisk god akkurat nå. Nord-Norge har komparative fortrinn for å levere på etterspørselen som det grønne skiftet skaper i Europa, enten det gjelder batterier, hydrogen, foredling av mineraler og metaller eller bærekraftig og sunne proteiner fra fisk.

Konsesjonstiden på nettutvikling må ned – slik Høyre har foreslått tiltak for i Stortinget – men som avhjulpende tiltak inntil mer nett er på plass, bør olje- og energiministeren også se på muligheten for mer detaljregulering fra Statnetts side. Kriteriene for nettilkobling bør også gjennomgås snarest, etter de forslagene som ligger i strømmnettutvalget, et utvalg som ble opprettet av Solberg-regjeringen og la fram sine anbefalinger i fjor sommer.

Utviklingen av industri i Nord-Norge, både offshore knyttet til Hammerfest og annen industri, er kraftkrevende. Det er grunnleggende positivt at den fornybare kraften fører til økonomisk vekst og jobbskaping i nord, men økt forbruk av kraft må følges opp med mer kraftproduksjon og mer nett.

Denne beskrivelsen er ikke så ulik utfordringene vi ser i resten av landet, men det unike med Nord-Norges posisjon her er likevel at kraft- og nettutbygging må ta hensyn til reindriften og samiske interesser. Det er vi folkerettslig forpliktet til, og det er rett å gjøre, men det betyr at kraftutbygging og nettutvikling er mer tidkrevende, og at det må tas enda større hensyn nordpå enn andre steder i landet. Dette skjer i en situasjon der man for kraft- og nettutbygging, utover reindriften, allerede må ta mange hensyn og ofte møter på motstand.

Fosen-dommen i Høyesterett har komplisert situasjonen ytterligere. Det er ikke kommet til noen løsning, eksempelvis om kompensasjon, etter at dommen ble avsagt. Inntrykket mitt er at dette har skapt et politisk og rettslig vakuu som skaper usikkerhet og hindrer framdrift i en rekke kraft- og nettutviklingssaker i Nord-Norge.

Det er en krevende situasjon for landsdelen min, men det finnes løsninger. Det siste tiåret har vi klart å bygge ut langt mer kraft både i nord og i sør enn forbruket har økt. Det blir utfordringen framover også, når forbruket er forventet å øke veldig mye. Det er oss politikeres ansvar fram mot 2030 å vise vei for en hurtig utbygging av kraft og nett som møter det sterkt økende behovet. Jeg viser til Høyres tolv konkrete forslag i Stortinget for å få raskere kraftproduksjon fram til 2030. Det må være mulig å styrke prosesser mellom myndigheter, reindriften og utbyggere, og det må være mulig å komme videre etter Fosen-dommen.

Med politisk vilje og klokskap kan vi få det meste til. Jeg ser fram til å høre statsrådets og regjeringens planer for å løse disse utfordringene.

Statsråd Terje Aasland [11:50:55]: Det er et sterkt engasjement rundt styrkingen av strømmettet i Nord-Norge. Regjeringen er opptatt av at vi skal ha et velfungerende nett i hele landet, som legger til rette for industriutvikling, vekst og arbeidsplasser. Dette gjelder selvfølgelig også vår nordligste landsdel.

I dag har Nord-Norge et overskudd på kraft, men det er mange planer for nytt forbruk i årene som kommer. Forbruksplanene er av ulik modenhet, noe som gjør at utfallsrommet for forbruksøkningen er stort, og at det er usikkerhet i det. For å legge til rette for økningen i forbruk vil det være behov for både et sterkere nett og økt kraftproduksjon i Nord-Norge. Det er vi enige om, og det er jeg glad for.

Nettselskapene har etter dagens regelverk ansvar for å møte samfunnets behov for nettjenester. I dette ligger det at de skal identifisere behov for nettiltak samt utrede, omsøke og gjennomføre nettinvesteringer. Energimyndighetene konsesjonsbehandler søknader, og jeg har som mål at konsesjonsbehandlingen skal effektiviseres og at saksbehandlingstiden skal betydelig ned.

Vi følger opp strømnnettutvalgets anbefalinger på dette området og har allerede iverksatt tiltak. Jeg har bl.a. bedt NVE om kontinuerlig å vurdere om det er mulig å forenkle myndighetsbehandlingen samtidig som saksbehandlingskapasiteten i NVE og Olje- og energidepartementet er betydelig styrket i årets statsbudsjett. Men enkle, gode prosesser er viktig, og godt forberedte prosesser er viktig.

Jeg har merket meg at Sametinget gjennom plenumsvedtak har gitt uttrykk for at de ikke aksepterer infrastruktureltiltak som tilrettelegger for vindkraft i samiske områder. Sametinget aksepterer heller ikke nye vindkraftprosjekter med mindre de berørte samiske interessene samtykker. Samtidig skal større deler av samfunnet elektrifiseres, og det planlegges nye klimavennlige industriprosjekter som gir grunnlag for fortsatt livskraftige lokalsamfunn over hele landet. Strøm er en helt sentral innsatsfaktor for at vi skal lykkes.

Reindrift drives på rundt 40 pst. av Norges landareal, samtidig som dette er områder med rike naturressurser og med levende lokalsamfunn som vil delta i samfunnsutviklingen og sikre arbeidsplasser i tiden framover.

Jeg har overfor Sametinget gitt uttrykk for at jeg synes Sametingets prinsipielle utgangspunkt om nei til vindkraft og avvisning av nettprosjekter som kan legge til rette for nye næringer i områder med samisk reindrift og utmarksbeite, er krevende. Regjeringens klare utgangspunkt er at reindriften skal sikres og videreføres som den kulturbærende næringen den er. Å forene dette med behovet for annen næringsutvikling og utbygging av nett og fornybar energi er krevende, men det er en nødvendig oppgave. Gode prosesser som forener, og forpliktelser, tror jeg er viktige nøkkelord i dette.

Jeg har diskutert disse problemstillingene med bl.a. sametingsrådsmedlem Maja Kristine Jåma og ønsker å videreføre dialogen om hvordan disse utfordringene

kan løses og prosessene bedres, slik at vi kan både bevare reindriften som kulturbærende næring og utvikle nye næringer og samfunnet for øvrig i områder med reindrift. Sametinget har på sin side også gitt uttrykk for at de ønsker videre dialog, og det er jeg veldig positiv til.

Jeg deler ikke representanten Thorheims syn om at det er et rettslig vakuum etter Fosen-dommen. Hensynet til samiske rettigheter og det folkerettslige vernet av disse har i lang tid vært sentralt i alle saker om energianlegg i samiske områder, og de rettslige utgangspunktene for disse vurderingene er velkjente og godt innarbeidede. Fosen er imidlertid en sak med stor politisk oppmerksomhet som må finne sin løsning ut fra de faktiske forholdene i den saken, men Fosen-saken gir ikke noe grunnlag for å sette behandlingen av andre saker på vent, slik enkelte tar til orde for.

Jeg er opptatt av at de samiske interessene involveres i alle stadier av prosessen ved planlegging av nye energianlegg i samiske områder, enten dette er vindkraftverk, vannkraftverk eller nett – eller noe annet, for den saks skyld. Jeg tror på at det skal være mulig å oppnå mye gjennom en konstruktiv dialog på alle nivåer.

Bård Ludvig Thorheim (H) [11:55:17]: Jeg er veldig glad for å høre statsrådets svar. Jeg føler at vi deler situasjonsforståelsen og også forståelsen av at det er en ganske alvorlig situasjon når det gjelder kraft og nett. Det er jeg veldig glad for, og for at det er ting på gang der, også med oppfølging av strømnnettutvalgets anbefalinger.

Fortsatt er det veldig mange bedrifter som tar kontakt med meg og sier at de har et modent prosjekt, nå sist Hamarøy–Sørfold, at de har alt klappet og klart til å sette i gang, men får ikke strøm. Spørsmålet til statsråden er da: Hva svarer vi disse bedriftene? Når kommer bedringen, når vil det være strøm tilgjengelig?

Når det gjelder Fosen-dommen, hva er de neste skrittene regjeringen tenker å ta? Og også: Ser statsråden at det er muligheter for å styrke de prosessene i de enkelte tilfellene hvor det er snakk om dialog med reindriften, med det enkelte reinbeitedistriktet? Er det måter man kan opplyse saken bedre på, og gjøre det tryggere for alle parter som er med, i å vite at det rettslige handlingsrommet har blitt fulgt på en riktig måte, sånn at man raskere kan komme til gode beslutninger?

Statsråd Terje Aasland [11:57:18]: Aller først er jeg glad for at interpellanten er enig i at vi må legge til rette for at de fantastiske mulighetene som er rundt omkring i hele landet, og ikke minst i nord, faktisk kan utnyttes. Om det er innenfor havbruk, eller om det er innenfor annen type virksomhet som har framtiden foran seg, er det viktig at vi nå får en prosess hvor vi klarer å bygge ut

nettet raskere. Det er en viktig del av infrastrukturbyggingen.

Egentlig er det en erkjennelse av at denne jobben som vi nå må gjøre, skulle vært startet opp for åtte–ti år siden: bygge sterkere infrastruktur, sørge for at vi fikk ned konflikter, sørge for at vi fikk gode prosesser. Men i løpet av kort tid har det blitt veldig klart at dette haster veldig. Denne perioden, hvor etterspørselen etter kapasitet er langt større enn tilbudet – jeg tror etterspørselen i det norske kraftsystemet er 20 000 MW, og så leverer vi totalt 26 000 MW – forteller hvor enormt store utfordringene egentlig er. Da er det viktig at vi klarer å utnytte nettet på en mest mulig effektiv måte, sørger for at en i størst mulig grad kan implementere de virksomhetene som er der, og som er av betydning for lokalsamfunnene rundt omkring. Samtidig er det viktig å få bygd nett raskere, som jeg sa, med raskere konsesjonsbehandlingsprosesser, enklere konsesjonsbehandlinger, se om det er ting vi kan ta ut av konsesjonssystemet, og ikke minst fortsette å ha det sterke fokuset på oppbygging av energimyndighetene – flere hender, flere hoder – men også legge til rette for bedre digitale løsninger for å gjøre ting raskere og mer oversiktlig i den prosessen.

Når det gjelder oppfølgingen av Fosen-saken, følger vi opp Norges folkerettslige forpliktelser. Det er viktig for regjeringen. På bakgrunn av Fosen-dommen har departementet iverksatt en prosess for å sikre rettighetene til reindriften på Fosen. Målet med denne prosessen er å finne en løsning som står seg for ettertiden. Det er viktig å være klar over at Høyesteretts dom i Fosen-saken ikke avklarer hva som skal skje med vindkraftverkene. På bakgrunn av det har vi også sagt at vi må ha en ny oppfølging av grunnlaget, få en utredning av det området spesifikt som gjør at en eventuelt kan fatte et nytt forvaltningsvedtak, noe som må til i denne saken. Så jeg håper at vi, i tilknytning til Fosen-saken, kan ha prosesser som gjør at en kan komme videre, sørge for at en får den utredningen som trengs for å fatte et nytt forvaltningsvedtak, og at en gjennom det klarer å forene de motsetningene som er der i dag. Alle vil være tjent med at vi kan gjøre dette på en best mulig måte.

Linda Monsen Merkesdal (A) [12:00:26]: Eg synest det er interessant når representanten Thorheim kjem med denne interpellasjonen, der han ber dagens regjering finna gode, raske løysingar for korleis ein kan få fleire prosjekt for kraft- og nettdækning, samtidig som dialogen mellom reindrift og myndigheiter på ulike nivå og utbyggjarar skal bli betre.

Dette er ein situasjon som har vore vanskeleg for alle involverte partar. Når representanten Thorheim kjem med denne interpellasjonen, har han gløymt å nemna at dette nesten var som ein «cold case» frå regie-

ringa Solberg. Det er inga hemmelegheit at denne saka blei handtert med berøringsangst, som har gjort at konflikten rundt i området har auka. Arbeidarpartiet er oppteke av dialog med lokalsamfunnet og meiner at lokalsamfunnet skal vera med å avgjera framtidige kraftutbyggingar. Difor må også lokaldemokratiet vera involvert i så betente saker.

Difor har statsrådene frå Arbeidarpartiet vore i dialog og lytta til befolkninga. Situasjonen har blitt teken på høgste alvor, og me veit at det er behov for meir kraft i Nord-Noreg. Fråflyttinga er eit faktum. Det er eit samfunn som treng arbeidsplassar for å behalda menneskeleg aktivitet og kanskje også få auka busetjing. Utbygging av kraft i Nord-Noreg skal skje på ein slik måte at det gagnar alle partar og sikrar arbeidsplassar. Det trengst arbeidsplassar i nord. Det trengst kompetanse, industri, fagmiljø og innovasjon, og det trengst meir enn nokon gong tidlegare at det bur folk og er aktivitet i nord av tryggleiksmessige årsaker – slik me har det i dag. Nord-Noreg har nettopp det – gode føresetnader for utvikling av innovasjon, industri og fagmiljø, men det kan berre skje gjennom god dialog og felles planløysingar for å sikra både reindrift og næringsutvikling i nord. Ikkje minst er Nord-Noreg ein vesentleg nøkkel for at me faktisk oppnår våre klimamål, vekst og økonomisk stabilitet.

Sofie Marhaug (R) [12:03:09]: Jeg takker også interpellanten for å ta opp Fosen-dommen på Stortinget. Det er viktig, for det skjer lite fra regjeringshold. Det ble sagt at man skal se på andre tiltak fra statsrådens side, men Fosen-dommen går jo gjennom en rekke avbøtende tiltak og konkluderer med at de ikke holder. Da er den logiske konsekvensen av Fosen-dommen at vindturbinene – iallfall noen av dem – må ned, for å ivareta reindriftsutøvelsen, som er en kulturell menneskerettighet. Derfor har vi et pågående menneskerettighetsbrudd som regjeringen nekter å ta konsekvensen av, og det er alvorlig.

Jeg synes det er oppsiktsvekkende at statsråden kan si at Fosen-dommen ikke skal få konsekvenser for andre utbyggingsplaner. Vi har også en pågående rettsprosess med Øyfjellet, en lignende sak. Det at man ikke tenker mer i forkant, men ber om tilgivelse i stedet for tillatelse og ikke tar konsekvensene av Høyesteretts dom, synes jeg er kritikkverdig. Dessverre undergraver det noe av tilliten til de demokratiske institusjonene vi har, der Høyesteretts dom skal få konsekvenser. Hvis ikke fungerer ikke maktfordelingen optimalt.

Jeg er spent på sannhets- og forsoningskommisjonen, som kommer med sin konklusjon i sommer. Det er noe med hvem som alltid får ulempene, og hvem som alltid får fordelene. Det vi ser i nord nå, er at Equinor kan

få veldig mange fordeler og pynte på sitt klimaregnskap, mens andre næringsdrivende, deriblant samer, får alle ulempene. Det er greit å høre at Høyre ikke stiller noe ultimatum om en kraftplan for å støtte elektrifisering, men i et leserinnlegg skriver Høyre at det er uakseptabelt å si ja til elektrifisering av Melkøya uten en konkret plan. Hvis jeg har forstått interpellanten korrekt, mener man det, men man setter ikke noe makt bak kravet. Det må interpellanten gjerne rette opp i, hvis det er et feilaktig inntrykk.

Jeg tror vi står foran mange problemstillinger som selvfølgelig er vanskelige og krevende – som statsråden har gjentatt mange ganger – men spørsmålet er jo hvem det egentlig er krevende for, fordi det er ikke så krevende for storsamfunnet gang på gang å overkjøre reindriftssamer. Det har vi en lang og lite stolt tradisjon for i Norge. Det er de som blir overkjørt, det er krevende for. Det er de som taper gang på gang. Hvis man ikke klarer å følge opp Høyesteretts dom i en sak som den, og heller ikke lar det få konsekvenser for andre lignende arealsaker og for nettutbygging – klart vi trenger nett – kan vi kanskje ikke legge opp til et så stort og økende forbruk som vi gjør med bl.a. elektrifisering av Melkøya.

Kanskje vi skal be Equinor om å ta en større kostnad for f.eks. karbonfangst og -lagring for sjøkabel, som andre har vært inne på. Til nå høres det ikke ut som at det er det statsråden planlegger for, og det er beklagelig.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [12:07:25]: Eg sa i ei tidlegare sak i dag at vi ikkje er ferdige med diskusjonen om grenseoppgangen mellom naturressursforvaltning og energi, og begge dei to interpellasjonane som vi har vore innom no, handlar nettopp om desse store tinga. Men kva om det ikkje er mogleg å seie ja takk til begge delar? Eg har ikkje lese Fosen-dommen heilt gjennom, men eg har forstått det sånn at det var ei ganske grundig behandling frå Høgsterett med tanke på korleis reindriften blir påverka av både leidningsnett og ikkje minst vindturbinar, og at sjølv om vindturbinane var plasserte på ein plass der reinen vanlegvis ikkje heldt seg, og som ikkje var viktig beiteområde, så ville dei bøye unna på 13 kilometers avstand.

Spørsmålet om korleis ein skal skape arbeidsplassar og aktivitet i Finnmark som gjer Finnmark attraktivt og godt å leve i, er ei viktig sak, men eg er veldig usikker på om det bildet som er skapt no – der vi på ein måte skal køyre på med kraftkrevjande industri i kvar krik og krok, med hydrogenerasjon og batterifabrikkar og tilhøyrande nett, leidningar og vindturbinar – er ein god veg å gå. Representanten Ojala snakka om at dersom ein vil bu i Finnmark, vil ein ikkje bu i eit øydelagt Finnmark. Kanskje det er nokre moglegheiter som ikkje er øydeleggjande, ein skal sjølvsgat leite etter det, og vindkraft kan kanskje ha eit po-

tensial, men eg tenkjer at ein må forhalde seg veldig til det saklege, til det som låg til grunn i Fosen-dommen, at det var eit menneskerettsbrot. Det var ein dom der ein sa at dei vindkraftanlegga ikkje var foreinlege med å kunne utøve kulturen med reindrift, og det er veldig sterke parallellar til det som skal skje i Finnmark no.

Som representanten Marhaug var inne på, kan vi byggje leidningar og nett og vindkraft, men vindkrafta leverer av og til. Eg har sete og lese litt i nettutviklingsplanen i samband med nett og havvind, og eg ser at det er ei bekymring for at dersom ein byggjer mykje vindkraft, må ein reservere tilsvarande mykje regulerbar kraft til å fylle opp når vindkrafta ikkje leverer. Difor er heile forteljinga om at dersom vi berre byggjer nye leidningar og byggjer vindkraft i Finnmark, som mange har tenkt at dei skal tene pengar på og investere i – den løysinga er ikkje fullstendig. Det er noko vesentleg som manglar, og det er den balansekrafta og måten ein skal handtere det på. Det gjeld ikkje minst dei store planane som er i Nord-Sverige, som er tett knytte til dette kraftområdet, der det er planlagt enormt mykje vindkraft. Eg tenkjer at vi her er inne i eit saksfelt som må handterast veldig nøye og realistisk.

Til sist vil eg understreke at arbeidsplassar i Finnmark og at det skal vere godt å leve og bu der, er viktig. Straumtilgang er også viktig, men eg kjøper ikkje heilt forteljinga om at det som gjeld, er å byggje masse vindkraft i full fart og med store kraftoverføringsleidningar på kryss og tvers i Finnmark – no.

Marianne Sivertsen Næss (A) [12:12:03]: Først vil jeg takke interpellanten for å reise en god debatt.

Det er viktig at Nord-Norge henger med i det som nå skjer i resten av landet, og ikke minst i Europa og verden rundt oss. Vi skal omstille oss når det gjelder energi. Vi skal gå fra fossil energi og over på fornybar. De to viktigste innsatsfaktorene er, som det er nevnt fra denne talerstolen flere ganger, at det er nødvendig å få opp kraftproduksjonen, og det er nødvendig å få opp et nett som gjør at kraften kommer fram dit den skal. Vi har i hele landet utallige eksempler på at det ikke er på plass, og at næringslivsaktører møter et nei. De får ikke tilknytning fordi kapasiteten ikke er til stede. Det er en utfordring og et arbeid som vi tar på største alvor, og som vi må finne løsninger for. Vi er godt i gang med det.

Det er litt interessant å høre både debatten her og også det offentlige ordskiftet generelt når det gjelder all utvikling som skal foregå i nord. Det høres ut som at de vilkårene som gis for vekst og utvikling i resten av landet, skal vi ikke kunne gi i nord. Da tenker jeg særlig på det som går på begrensninger – om det skulle være i Barentshavet, om det skulle være nettutbygginger i Finnmark, eller i Nord-Norge som sådant.

Jeg er helt enig i at reindriften er en utrolig viktig næring. Den har vært der og kommer til å være der i framtiden, og vi skal gjøre alt vi kan for å legge til rette for at også den skal bestå i god sameksistens med annen næringsutvikling.

Jeg har lyst til å minne om at rundt 40 pst. av Norges landareal er områder som reindriften drives på, men dette er også områder som er rike på naturressurser, og som har levende lokalsamfunn som ønsker å være med i samfunns- og næringsutviklingen. Når vi samtidig vet at i Nord-Norge er det en alvorlig befolkningsnedgang, og særlig i Finnmark, må vi se dette i sammenheng. Det blir nevnt at Finnmark verken kan ha nett eller kraft eller ledninger alle veier, vi kan ikke ha hydrogen, det ville ikke bidra til trivsel og bolyst. Vel, jeg må også minne om at Finnmark er like stort som Danmark i areal, og vi har færre innbyggere enn Lillestrøm, så det bør være muligheter for å få til både-og, ikke enten-eller.

Det som bekymrer meg, er at man i det offentlige ordskiftet har så behov for både å sette regioner opp mot hverandre og å sette næringer opp mot hverandre. Jeg er født og oppvokst i nord og har samisk bakgrunn, uten at det er noe jeg går og roper høyt om, men det er veldig mange finnmarkinger som har det som en del av sin identitet, som bor i sjøsamiske samfunn, som kjemper for vekst og utvikling, men som opplever at det er veldig stor interesse for å si at alt er så mye vanskeligere å få til i nord. Det er nettopp i nord vi trenger en ekstra innsats for å få til den utviklingen og den veksten som er helt avgjørende, også sikkerhetspolitisk.

Til dem som nevner havvind og balansekraft: Det er også forskning som viser at når det blåser i nord, er det sjelden det blåser i sør. Det å se havvindutbyggingen i sammenheng – nord og sør – vil også kunne bidra positivt inn i kraftsystemet vårt.

Verden endrer seg. Vi kan ikke fortsette å si nei til kraftutbygging eller til nett. Det er forutsetninger, det er innsatsfaktorer, også i Nord-Norge, også i Finnmark, men vi skal selvfølgelig gjøre det på en god måte.

Når det blir hevdet at man ikke tar til etterretning det som Fosen-dommen sier, er det direkte feil. Man har allerede sagt at i planlegging av ny kraftutbygging, vindkraftprosjekter, skal reindriftsnæringen være med i prosessen fra planleggingsfasen, og i konsesjonsbehandlingen skal man se på den totale belastningen på arealer når det gjøres vurderinger. Fosen-saken er en sak som det også skal jobbes med parallelt, noe som er godt i gang, for å se på hvordan man skal løse den dommen som kom der.

Bård Ludvig Thorheim (H) [12:16:13]: Tusen takk for det jeg synes har vært en veldig god debatt. Jeg takker for alle bidragene – ikke minst fra representanten

Sivertsen Næss. Jeg tror jeg bare kan skrive under på hennes siste innlegg.

Jeg har et par kommentarer til diskusjon. Det ene er at det virker som det er enighet om hvor kritisk kraftsituasjonen er i nord, både nå og framover. Jeg savner en mer konkret plan for hvordan vi kan øke kraftproduksjonen. Særlig når vi har de utfordringene vi har opp mot reindrift, er det ekstra viktig å fokusere på det og være så konkret vi kan på hva slags kraftpotensial som kan utløses.

Representanten Merkesdal har helt rett i at dette med reindrift og dialog om det samiske er veldig konfliktfylt. Det er nettopp derfor vi må snakke om det, og det er derfor vi må ta det opp. Jeg tror at dialogen og prosessen rundt dette ikke er god nok slik den er i dag, og derfor håper jeg at vi senere kan komme tilbake til noen virkemidler for å gjøre den dialogen bedre, slik at den typen saker kan løses lettere. Jeg mener fortsatt at Fosen-dommen står i veien for at vi får enda bedre prosesser. Jeg skjønner at det er vanskelig, men det er viktig at man finner en løsning der også.

Og sist, til representanten Marhaug: Ja, jeg forventer at regjeringen har en helt konkret plan for hvordan vi skal opprettholde et stort kraftoverskudd i Nord-Norge fram til 2030. Det er også fram til 2030 at elektrifiseringen av Melkøya skal skje. Jeg mener at vi bør klare å komme opp med en plan for en kraftproduksjon som faktisk er på størrelse med det Melkøya skal forbruke. Jeg håper og tror at også regjeringen vil komme med ganske konkret politikk på dette området innen de tar stilling til Melkøya – selv om det ikke er ment som noe ultimatum, det jeg har uttalt meg om.

Takk for diskusjonen, og så håper jeg at vi fortsatt vil fokusere på disse sakene framover.

Statsråd Terje Aasland [12:19:01]: Jeg vil også takke interpellanten. Jeg synes det har vært en nyttig debatt, og det er ingen tvil om at i nord trengs det mer kraft og mer nett for å utløse de fantastiske mulighetene som er der oppe. Nordland er et unntak, men Troms og Finnmark er egentlig i en veldig utsatt posisjon, for det produseres lite kraft. For å få inn mer kraft som legger til rette for ny industriutvikling, og for videreutvikling i næringslivet som allerede er der, osv., er det det som er grunnlaget.

Det er ingen tvil om at det interpellanten tar opp – om at Nord-Norge går mot et kraftunderskudd, og at uten mer kraft og nett i nord, vil den industrielle vekstkraften gå ned og strømprisen opp – er en helt riktig analyse. Derfor er dette et viktig tema å diskutere og gjøre noe med.

Regjeringen har fullt fokus på dette. Vi skal bygge ut nett raskere, vi skal ha inn mer ny fornybar energipro-

duksjon i hele landet, og vi skal legge til rette for en industriell vekst. Bare et lite eksempel fra Nordland: Når Freyr etablerer seg i Nordland, vil de bruke mellom 1,2 og 1,3 TWh. Alle heier i utgangspunktet på det som et flott prosjekt, men det krever altså at Nord-Norge blir styrket, også det prosjektet, med mer kraft, mer nett og bedre kraftflyt mellom landsdelene og de ulike regionene og områdene i nord.

Regjeringen er godt i gang med det arbeidet. Jeg håper at når vi legger fram handlingsplanen om hvordan vi kan bygge ut nett raskere, får vi tilslutning fra Høyre for de gode tiltakene vi vil komme med der, som et grunnlag for å få inn mer kraft og ikke minst for ny industri og nytt næringsliv.

Presidenten [12:20:49]: Dermed er debatten i sak nr. 3 omme.

Sak nr. 4 [12:20:52]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Abid Raja, Guri Melby, Ingvild Wetrhus Thorsvik og Alfred Jens Bjørlo om å ta læreryrket framover (Innst. 158 S (2022–2023), jf. Dokument 8:21 S (2022–2023))

Presidenten [12:21:13]: Etter ønske fra utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Maren Grøthe (Sp) [12:21:44] (ordfører for saken): Som sakens ordfører vil jeg si takk til komiteen for samarbeidet. Det er avholdt skriftlig høring, og det har kommet inn seks innspill.

Komiteen er enig om at dyktige lærere er nødvendig for å sikre opplæring av god kvalitet på alle skoler i hele landet, og at tiltak for å satse på lærernes kompetanse og beholde kvalifiserte lærere i skolen er viktig for å sikre elevenes læringsutbytte og kunnskap. Komiteen er enig om at svak rekruttering til lærerutdanningene er bekymringsfullt, og mener i likhet med flere høringsinstanser at arbeidet med å rekruttere, utvikle og beholde kvalifiserte lærere krever et bredt sett av tiltak framover.

Jeg går så over til å kommentere Senterpartiets standpunkt i saken. Senterpartiet er opptatt av at alle elever fortjener en god og kvalifisert lærer, og at vi må legge til rette for at flere ønsker både å utdanne seg til og

å være i yrket. Det viktigste for barn og unges læring, mestring og trivsel er at de møter kvalifiserte lærere som har tid til å se den enkelte eleven. Derfor er jeg glad for at regjeringen har tatt viktige grep siden vi tok over, bl.a. at vi stoppet avskiltingen av mange tusen erfarne lærere. Jeg registrerer gjennom media at Høyre ønsker å ta en omkamp om dette. Jeg mener det er uklokt i en tid hvor vi går en lærermangel i møte. Utover dette har fjerning av firerkravet i matte og at regjeringen har gitt lærerne mulighet til etter- og videreutdanning i flere fag, også vært viktig.

Samtidig trengs det flere løft framover. Våren 2024 skal vi legge fram en profesjonsmelding hvor vi bl.a. skal gå igjennom lærerutdanningen. Målet er å styrke både kapasitet og kvalitet. Senterpartiet er bekymret for at dagens lærerutdanning har fått noen utilsiktede virkninger, som framover kan gjøre det vanskelig å rekruttere lærere til små og store skoler i hele landet. Mer og bedre praksis og oppfølging av nyutdannede bør også ses nærmere på. I sum er det flere temaer som bør belyses, og dette arbeidet blir viktig.

Avslutningsvis er det helt avgjørende at vi gjør læreryrket mer attraktivt, og at vi greier å beholde lærerne i skolen. Senterpartiet mener bl.a. at vi trenger en tillitsreform i skolen slik at lærere kan bruke tid på elever og ikke på rapportering, at vi må følge opp NOU-en knyttet til etter- og videreutdanning, og at hele laget rundt eleven bør styrkes. Her er regjeringen i gang med mye viktig arbeid. Jeg ser fram til en god debatt på tvers av partier og ikke minst med organisasjonene i skolen framover.

Lise Selnes (A) [12:25:02]: Det å være lærer er krevende, men også et svært meningsfylt arbeid. I læreryrket møter en barn og unge i alle aldre og får innblikk i deres relasjoner, kunnskap, vennskap, diagnoser, frustrasjon, glede, sorg og gjensidig omsorg. Ikke ett minutt av en lærers arbeidshverdag er lik. Det er et mangfold av krav og forventninger til dem som står i læreryrket.

Innholdet i skolen er også proppfullt, gjennom læreplaner og alt annet som skal fylles i en lærerhverdag. Det er grep som bør og må gjøres for å kunne gjøre det mer attraktivt å være lærer og stå i en lærerjobb over tid, for mange utdannede lærere velger et annet yrke. Jeg er selv en av dem som har gjort det – så lenge det varer. Arbeiderpartiet og Senterpartiet har i Hurdalsplattformen en klar formulering om at det skal utvikles et program for å få flere lærere tilbake til skolen.

Det er også bekymringsfullt at det er en svak rekruttering til lærerutdanningene. De siste søkertallene er så svake at det ikke svarer til SSBs nylige utspill om at vi vil ha nok lærere i framtiden. Overproduksjon av lærere skal vi neppe bekymre oss for.

Det avgjørende for oss er at vi får nok lærere over hele landet som velger å bli værende i yrket. Som statsråden sier i sitt svar: Det er nødvendig å tenke nytt om lærerrollen, lærerens arbeidssituasjon og lærerutdanning i årene som kommer. I tillegg til arbeidet som gjøres av statsråd Brenna, gjennomfører statsråd Borten Moe innspillsmøter om profesjonsutdanninger i disse dager, herunder lærerutdanningens framtid.

Komiteen konkluderer på et punkt i dag, og det omfatter variasjon av praksis og oppfølging av nyutdannede lærere. Dette er viktig, men det er også viktig at vi ikke går lenger før høring er gjennomført, og de det gjelder, får mulighet til å uttale seg.

Arbeiderpartiet har store ambisjoner for norsk skole. Skal vi lykkes, må vi spille på lag med lærerne. Samtidig må vi legge til rette for en rettferdig og sterk kommunøkonomi. Jeg ser fram til videre viktig arbeid for å ta læreryrket framover.

Margret Hagerup (H) [12:27:51]: Det er bred politisk enighet om at gode lærere er viktig for å sikre opplæring av god kvalitet, og at tiltak for å satse på lærernes kompetanse og beholde kvalifiserte lærere i skolen er viktig for å sikre elevenes læringsutbytte. Derfor er svak rekruttering til lærerutdanningene bekymringsfullt. Det er også betydelige lokale variasjoner i utfordringer og muligheter for å rekruttere kvalifiserte lærere, noe som tilsier at arbeidet med å rekruttere, utvikle og beholde kvalifiserte lærere krever et bredt sett av tiltak.

Siden 2015 har det blitt over 5 000 flere kvalifiserte lærerårsverk i norske klasserom. Det har bidratt til både færre elever per lærer og at enda flere elever møter kvalifiserte lærere i klasserommet. Regjeringen Solbergs mål var at alle lærere som underviste i norsk, engelsk og matematikk, skulle ha fordypning i fagene, noe forskning viser er viktig for at elevene skal lære mer.

Lærerne er den viktigste faktoren i skolen for at elevene skal lykkes gjennom skoleløpet. Derfor investerte regjeringen Solberg i lærerne og løftet lærernes status ved å innføre femårig mastergrad, gi et massivt tilbud innen etter- og videreutdanning og innføre kompetansekrav for lærerne. I perioden 2013 til 2021 fikk nærme 50 000 lærere tilbud om videreutdanning, og brukerundersøkelser viser at lærere som har tatt denne videreutdanningen, mener de har blitt bedre til å undervise, og at elevene lærer mer.

Regjeringen Solberg innførte videre nye karriereveier for lærerne gjennom lærerspesialistordningen og styrket veiledningsordningen for nyutdannede nytilsatte lærere. Det er et mål at alle elever skal møte kvalifiserte lærere i klasserommet. Arbeidet regjeringen Solberg startet, med å løfte lærernes status og sørge for gode karriereveier, må fortsette.

Høyre deler langt på vei intensjonen i flere av forslagene som fremmes av Venstre, men vi mener det er naturlig å avvente innspillene som kommer til NOU 2022:13, Med videre betydning. Flere av forslagene vil også være en naturlig oppfølging i det videre arbeidet med opplæringsloven, som snart kommer til behandling.

Høyre støtter forslaget om en strategi for å styrke laget rundt læreren og eleven, sånn at lærerne får mer tid til sine kjerneoppgaver. Å øke antallet helsesykepleiere i skolen, gjerne gjennom supplerende digitale tilbud, er ett mulig tiltak. I arbeidet med en ungdomsskolereform tar vi bl.a. til orde for å vurdere innføring av tverrfaglige innsatsteam, hvor kommunene kan dele erfaringer om hvordan dette kan organiseres på best mulig måte.

Jeg tar til slutt opp forslag nr. 1.

Presidenten [12:30:50]: Da har representanten Margret Hagerup tatt opp det forslaget hun refererte til.

Freddy André Øvstegård (SV) [12:31:13]: Lærerne og andre ansatte i skolen gjør en vanvittig viktig og god jobb. Særlig nå, etter koronanedstengninger, streik, økt uro knyttet til skolevegring og økte mobbetall, er det mange grunner til å være bekymret for hvordan det går med elevene våre. På tross av alt det gode arbeidet som gjøres, mangler vi lærere, og de vi har, er nedlesset med oppgaver samtidig som elevene trenger tettere oppfølging enn før.

Forrige uke kom det nye tall om mobbing i skolen, og Elevorganisasjonen var ikke overrasket over økningen vi så der, da de allerede i lengre tid har sett større utfordringer for læringsmiljøet på mange skoler.

Derfor trenger vi både flere kvalifiserte lærere og flere ansatte med helse- og sosialfaglig kompetanse i skolen for å trygge elevene, avlaste lærerne og forbedre læringsmiljøet mange steder. Elevene må trives for å lære, og lærerne trenger et bedre arbeidsmiljø for å klare å stå i jobben.

Derfor er vi i SV glad for at Stortinget nå enstemmig tar noen grep. Vi har brukt den gode anledningen representantene fra Venstre ga oss med sitt forslag, til å danne flertall for noen viktige alternative tiltak. Vi ber om at det lages en egen strategi for å bemanne opp laget rundt elevene og lærerne på skolen med mer helse- og sosialfaglig kompetanse. Det er akkurat det som trengs for å gjøre skolemiljøet bedre og jobbe mot mobbing, for å trygge elevene som sliter med ufrivillig skolefravær, og for å minske presset på lærerne.

I tillegg er vi glad for at Stortinget blir med på å gjøre noe med det mange lærere kaller for praksissjokket – altså den opplevelsen mange lærerstudenter har når de kommer ut i praksis på utdanningene. Der har det lenge skortet på god oppfølging for mange. Nå ber Stortinget regjeringen legge til rette for mer variert praksis i lærer-

utdanningene og sikre bedre oppfølging og veiledning av nye lærere i starten av karrieren, sånn at lærerne som går ut i klasserommene for første gang, får bedre oppfølging og dermed kanskje blir lenger i yrket.

Så skal jeg ta opp eventuelt gjenstående forslag som SV er med på.

Presidenten [12:33:47]: Representanten Freddy André Øvstegård har tatt opp de forslagene han refererte til.

Hege Bae Nyholt (R) [12:34:02]: Vi trenger flere lærere, vi trenger gode lærere, vi trenger at lærerne har det godt på jobb, og vi trenger at flere har lyst til å bli lærere. En faglig oppdatert lærer som liker faget sitt, som liker å undervise, er ifølge professor Brodal en av nøklene til læring. Det er sånn barn lærer faget sitt best.

Norske elever har bruk for og krav på gode lærere som kan sitt fag og formidler det på en måte som skaper både mestring, lærelyst og vitebegjær – det tror jeg alle i denne salen er helt enige om – men det fordrer også at vi lytter til lærerne når de forteller om sin hverdag. Lærerne har vært ganske tydelige, bl.a. gjennom to streiker. De har krevd å bli lyttet til, men har vi lyttet? Fortsatt undervises barn av ansatte uten lærerutdanning. 40 000 lærere står utenfor læreryrket, og rekrutteringen til yrket går ned.

Det er, som det er blitt sagt tidligere, et praksissjokk for mange å gå fra å være student til å bli lærer. Det er ikke sånn at virkeligheten alltid er som den beskrives, verken i klasserommet eller i lærebøkene. For mange er det tøft å stå i spagaten mellom det du burde ha gjort, det du skal gjøre, og det som er mulig å gjøre. Så ikke bare må vi øke bemanningen, vi må også sørge for at de nyutdannede lærerne får veiledning og trygge personer som kan støtte dem i deres vei til å bli lærere.

Vi må lytte til lærerne, som forteller om hektiske dager, om stadig flere oppgaver og om tilsvarende mindre tid til å løse dem. Det er bra at vi tar diskusjonen. Takk til Venstre, som løfter spørsmålet igjen.

Sammen med SV har Rødt gått inn på noen forslag, og ikke minst synes vi det er godt at vi har flertall for noen forslag. Det er viktige skritt i riktig retning, men vi har fortsatt mye arbeid som gjenstår for å sikre en god hverdag for lærere, noe som igjen vil føre til gode hverdager for landets elever.

Abid Raja (V) [12:36:31]: I likhet med elevene på galleriet tror jeg vi alle er enige om at dyktige lærere er det viktigste for å sikre god kvalitet på alle skoler i hele landet. Å satse på lærerne er derfor å satse på elevene og på kunnskap. For å sikre nok dyktige lærere i skolen må både lærerutdanningen og læreryrket gjøres attraktive

gjennom gode karrieremuligheter, lønnsbetingelser, arbeidsforhold og høy status.

Bakgrunnen for Venstres forslag er at en god trend har snudd. Det har vært en jevn vekst både i antall søkere som hadde lærerutdanning på førsteplass, og i antall søkere som fikk tilbud om studieplass på lærerutdanning, fra 2013 og fram til 2019/2020. Siden har tallene gått ned, og i 2022 har fallet vært markant. Det gir grunn til bekymring for rekrutteringen til læreryrket i framtiden, og Venstres forslag i denne saken handler om å gjøre læreryrket mer attraktivt for flere. For å ta læreryrket framover må det jobbes langs flere spor samtidig, både med lærerutdanningen, med overgangen til læreryrket, med mulighetene for videreutdanning og karriere i læreryrket, med statusen til yrket i samfunnet og ikke minst med innholdet i yrkeshverdagen til lærerne.

Jeg er glad for at komiteen støtter to av Venstres sju forslag, nemlig det som handler om mer variert praksis i lærerutdanningen, og det som handler om laget rundt eleven og læreren. Kunnskapsoppsummeringen som Kunnskapscenter for utdanning har gjennomført, sier følgende:

«Det aller viktigste arbeidet med å beholde lærere i barnehage og skole foregår i barnehagen og skolen.»

Det er jeg enig i, og derfor er arbeidet med å styrke laget rundt læreren og eleven kjempeviktig. Målet er at læreren får bedre tid til sine kjerneoppgaver, og at eleven får tettere oppfølging. Det kan være gjennom å øke antall ansatte, styrke samarbeidet mellom faginstanser og få flere yrkesgrupper med helse- og sosialfaglig kompetanse inn i skolen. Kommunene og fylkeskommunene spiller en viktig rolle i dette arbeidet, både i kraft av å være bevilgende myndighet og som skoleeiere. Ledelse, team av fagfolk som kan bistå skolene ved behov, og rekruttering av nok støttepersonell rundt lærerne og elevene er også viktig for å lykkes med dette.

Dessverre er det mange forslag som ikke får flertall her i dag, bl.a. Venstres forslag om sertifisering av lærere, med sikte på å innføre beskyttede titler for lærerstillinger. Jeg deler synet som kommer fram i flere hørings svar, at forslaget bør utredes videre, og legger til at man har en variant av en slik ordning i Sverige som kan være et interessant referansepunkt for en slik utredning.

Videre er det, som det ble sagt tidligere, i gang et arbeid med oppfølging av etter- og videreutdanninger og karriereløp, som ble satt ned av Solberg-regjeringen, med bl.a. Venstre.

Vi kommer til å stemme subsidiært for forslaget til SV og Rødt, om sletting av studielån, som har en mildere formulering enn vårt forslag.

Jeg tar samtidig opp Venstres forslag i saken.

Presidenten [12:39:35]: Representanten Abid Raja har tatt opp de forslagene han refererte til.

Statsråd Tonje Brenna [12:39:49]: Jeg er glad for at det er bred politisk enighet om at kvalifiserte lærere er nødvendig og ønskelig for at det pedagogiske tilbudet i barnehager og skoler er godt. Jeg tror heller ikke vi skal undervurdere signalet som sendes fra denne salen til alle landets lærere og framtidige lærere ved at vi er enige om så mange grunnleggende ting som handler om deres jobber. Jeg tror også at det har noe å si for foreldrene at vi står sammen i mange av disse spørsmålene.

Vi er også enige om at kompetansen til andre yrkesgrupper i barnehage og skole er av stor betydning for barn og unge. Vi har mange forskjellige yrkesgrupper i skoler og barnehager som gjør en enormt viktig jobb, og som bidrar til at ungene våre både trives, leker og lærer, og også at de forberedes på det samfunnet de skal delta i.

Våre lærere kan ikke og skal ikke løse alle de utfordringene elevene våre står i, alene. Det å løfte fram barn og hjelpe dem til å mestre livet og til å mestre fag er et oppdrag som går til mange yrkesgrupper, som må jobbe sammen. Forskjellige yrkesutøvere i skolen har ulik spisskompetanse og skal både støtte hverandre og samarbeide, slik at de får gjort sine kjerneoppgaver. Jeg vil komme tilbake til Stortinget på et senere tidspunkt om hvordan vi sammen kan styrke laget rundt barnet og eleven, og jeg er glad for at det er enighet også her.

Jeg har det samme målet som forslagsstillerne: å ta læreryrket framover. Dette målet deler jeg også med min kollega forsknings- og høyere utdanningsministeren, og vi samarbeider tett om det. De som vurderer et yrkesliv i barnehage og skole, skal vite at de velger en god og attraktiv karrierevei med gode muligheter for utvikling underveis.

Jeg er enig med representantene i at gode lærerutdanninger er sentrale for å rekruttere og beholde lærere. Regjeringen ønsker en mer praksisnær og relevant utdanning. Dette er tema i stortingsmeldingen om profesjonsutdanningene, som forsknings- og høyere utdanningsministeren vil legge fram senere.

Det er i dag flere tiltak som både sammen og hver for seg skal bidra til å rekruttere og beholde kvalifiserte lærere, f.eks. veiledning og kompetanseutvikling. Framover vil vi vurdere disse innsatsene for bl.a. å styrke gode profesjonsfellesskap. Jeg vil involvere og lytte til partene og sentrale aktører, slik at vi sammen kan ta læreryrket framover.

Vi jobber også med et nytt system for etter- og videreutdanning som skal bidra til å utvikle kvaliteten i barnehager og skoler enda mer. Jeg vil utvikle karriereveier og også se på hvordan vi kan bedre overgangen fra utdanning til yrke, og dermed også styrke veiledningen.

Forslagene i NOU 2022: 13, Med videre betydning, og høringsinnspill vil her være sentrale. Jeg kommer tilbake til Stortinget også med forslag knyttet til dette.

Takk igjen for mange gode forslag og god debatt.

Presidenten [12:42:44]: Det blir replikkordskifte.

Freddy André Øvstegård (SV) [12:43:01]: I SV er vi veldig glade for at Stortinget har funnet sammen om noen viktige tiltak, både for – som statsråden var inne på – å hjelpe lærerne med å løse de utfordringene elevene har i klasserommene og på skolen, som lærerne ikke kan gjøre alene, og ikke minst at vi ber regjeringen om å legge til rette for mer variert praksis i lærerutdanningene og sikre bedre oppfølging og veiledning av nye lærere.

Jeg har et spørsmål til statsråden om oppfølgingen av det siste. Er det noe bl.a. pedagogstudentene og lærerne selv er opptatte av, er det å styrke noen av de virkemidlene vi har for å følge opp nye lærere, som veiledningsordningen. Den har vi i dag for en del trinn, en del steder, men de ønsker å gjøre den til en forskriftsfestet ordning som gjelder hele skolen og for alle nye lærere. Er det noe statsråden vil se på i oppfølgingen av vedtaket?

Statsråd Tonje Brenna [12:44:07]: Jeg tror våre lærerutdanninger aldri fullt ut alene kan forberede våre lærere, i både barnehage og skole, på det ansvaret man står i når man først er ferdig utdannet og ute i jobb. Samtidig tror jeg vi kan gjøre mer i fellesskap for å gjøre overgangene bedre. Det tror jeg handler både om den siste delen av utdanningsløpet, som selvfølgelig handler om hvordan man bruker masteråret, og om hvordan man har praksis underveis. Jeg tror også det handler om å ha god veiledning når man kommer ut på den enkelte skole.

Det er et tankekors at nær sagt uansett hvilken jobb man begynner i, annet enn som lærer, har man mer ansvar det tiende året enn man hadde det første året. For våre lærere er det ikke nødvendigvis sånn, og det betyr at vi må gjøre mer for å gjøre overgangene enklere og forberede studentene våre godt. Så det er definitivt flere forslag å se på i forbindelse med det.

Freddy André Øvstegård (SV) [12:45:02]: Jeg deler de betraktningene statsråden kom med. Den andre delen av dette forslaget ligger i og for seg på bordet til kunnskapsministerens kollega, altså Ola Borten Moe, som har ansvar for høyere utdanning. Men siden det også gjelder skolene, tenkte jeg likevel å prøve å spørre, for en av utfordringene man ser med lærerutdanningen, er hvordan man klarer å samordne disse ulike aktørene i praksisperioden. Vi har institusjonene hvor studentene kommer fra, og så har vi i tillegg ofte kom-

munene og hvert enkelt praksissted. I oppfølgingen av dette vedtaket: Hvordan vil statsråden se på den samordningen og hvordan vi fra nasjonale myndigheter kan legge til rette for en bedre samordning av praksisperioden, hvor studentene trenger tett oppfølging?

Statsråd Tonje Brenna [12:46:03]: Da drister jeg meg til å svare litt på vegne av min kollega Ola Borten Moe også.

For det første mener jeg at spørsmålet er veldig godt. For det andre mener jeg egentlig at vi har litt å gå på når det kommer til å klargjøre hvem som har ansvaret, men også til å ha gode diskusjoner om oppgavefordeling, både i utdanningsløpet for framtidens lærere og i arbeidet på den enkelte skole. Jeg er helt overbevist om at klarer vi å knekke de kodene for hvordan vi forbereder studentene, hvordan vi bedrer samarbeidet mellom den enkelte kommune, fylkeskommune og utdanningsinstitusjon, og hvordan vi forbedrer samarbeidet mellom de forskjellige yrkesgruppene i skolen, klarer vi å ta et kvantesprang i retning både mykere overganger fra studier til arbeid og til å bli lærer og bli stående i yrket over tid. Uten å forskuttere alle svar, er jeg enig i problembeskrivelsen og at dette er noe av kjernen i det vi må klare å løse framover.

Abid Raja (V) [12:47:07]: Jeg hørte statsråden si, gledelig nok, at hun også ønsker å ta læreryrket framover. Det er jeg veldig glad for, og så er jeg glad for at to av forslagene til Venstre får flertall. Jeg hører at statsråden, og for så vidt også de andre partiene, ser de gode intensjonene i de andre forslagene. Jeg regner med at statsråden tar med seg de forslagene og vil arbeide videre med dette.

Vi ønsker jo at lærere som er lærere i dag, blir stående i arbeid, men også at vi kan rekruttere nye grupper inn til læreryrket gjennom å gi dem praktisk-pedagogiske løp, og at flere blir motivert til å søke seg til læreryrket. Dette vet jeg at statsråden jobber videre med, men vil statsråden kunne si noe om hva konkret hun tenker å ta av grep for å sørge for at lærere blir, og at flere søker seg til læreryrket?

Statsråd Tonje Brenna [12:48:01]: Jeg tror i hvert fall at et signal som registreres der ute, er at vi med godt humør, felles innsats og engasjement fra Stortingets side setter pris på lærerne våre og ønsker å gjøre dette yrket enda mer attraktivt og interessant for fremtiden.

Jeg tror at vi kan ta noen grep knyttet til hvordan det er å jobbe i skolen i dag. Tidligere i dag fikk jeg overlevert det som heter kunnskapsgrunnlaget, som Kvalitetsutvalget har jobbet fram, som handler om prøver, tester, målinger og kartlegginger som brukes i skolen, og hvordan de bedre enn i dag kan innrettes slik at de er nyttige

for lærerne, og at vi får den informasjonen vi trenger om elevene, men at det allikevel oppleves som at man har både tillit og handlingsrom til å gjøre jobben sin som lærer. Jeg tror det blir et interessant arbeid å følge videre, og hvor jeg er sikker på at vi kan ta noen grep framover. Så tror jeg arbeidet med nytt etter- og videreutdannings-system er viktig. Det er viktig at vi kan utvikle oss også gjennom et yrkesliv uansett hvor vi jobber. Jeg opplever at partene også er veldig opptatt av å komme med innspill til det.

Abid Raja (V) [12:49:05]: Bare nå i januar har jeg hatt gleden av og muligheten til å besøke en del videregående skoler – Lillestrøm, Sandnes og Åkrehamn – og tidligere har jeg besøkt andre videregående skoler rundt om i Norge. Vi får mange innspill, og én av de tingene som lærere ofte snakker om, er at de bruker veldig mye av sin dag til å gjøre ting som strengt tatt egentlig ikke har noe direkte med læreryrket å gjøre. Det å trøste elever som har det vanskelig, er en oppgave som lærere gjør. Hvis noen trenger en sprøyte som må settes fordi en situasjon oppstår, er det noe lærere tar tak i. De rydder opp etter ting i klasserommet. De fører fraværslister og gjør i det hele tatt ganske mye administrerende. De er i kontakt med foreldre – jeg skal ikke si til alle døgnets tider, men det kan fort være det. Ser statsråden med bekymring på at lærere bruker ekstremt mye av sin tid på helt andre ting enn det å være lærer i klasserommet?

Statsråd Tonje Brenna [12:50:09]: Det å være lærer er en stor og viktig oppgave, og jeg tror ikke vi fullt ut kan vurdere sterkt nok hvor mange forventninger den enkelte elev, den enkelte kollega og den enkelte forelder har til den enkelte lærer. Derfor er jeg opptatt av det som jeg er glad for at komiteen også er enig om, nemlig at vi ser på hvordan vi kan styrke hele laget rundt den enkelte elev. I det tenker jeg at det også ligger en forpliktelse om å se på oppgavefordeling mellom de forskjellige yrkesgruppene, for det hjelper jo ikke lærerne om det kommer flere ulike yrkesgrupper inn hvis man sitter igjen med de samme oppgavene og det eventuelt kommer nye ting som skal løses av andre isteden. Så det å jobbe godt sammen på den enkelte skole, det å ha en god oppgavefordeling, er viktig. Det er noe av kjernen i tillitsreformen, som regjeringen også jobber med – knyttet til flere sektorer, men mitt ansvar er barnehage og skole – hvor jeg tror vi har masse å gå på når det kommer til, for å si det litt enkelt, å blande oss litt mindre inn, vise litt mer tillit og gi ulike yrkesgrupper mulighet til å jobbe enda bedre sammen.

Abid Raja (V) [12:51:13]: I diskusjon med lærerne på Sandnes videregående skole, og jeg tror det var lik-

nende på Karmsund, sier plutselig en lærer at det de egentlig kunne tenke seg i klasserommet, er en lærer til – og jeg vet at dette er veldig krevende, dels fordi vi i utgangspunktet ikke har nok lærere til det, dels at det er et kostnadsspørsmål. Jeg har testet det på andre lærere når jeg har vært litt rundt om og det nikkes og folk applauderer. Det er en kostbar greie, men jeg har tatt med meg innspillet, og jeg forstår dem godt når de argumenterer for hvorfor, for å få andre inn i klasserommet er ikke nødvendigvis den hjelpen som lærerne egentlig ser for seg.

Dette er egentlig bare for å dele innspillet. Jeg forstår at statsråden ikke kan kvittere ut dette, men er dette noe å vurdere og tenke over og eventuelt ha en prøveordning på for å teste ut?

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Statsråd Tonje Brenna [12:52:14]: Jeg tror beskrivelsen av ønsket er helt korrekt. Jeg hører det samme mange steder. Denne ordningen med «lærer to» har vært flittig brukt over hele landet. Jeg tror at om det er en lærer til en har behov for, eller om det er en annen yrkesutøver en har behov for, vil variere, avhengig av både hvor stor klassen er, og hvilke utfordringer klassen står i. Jeg ser også for meg at hva det er mest behov for, vil avhenge litt av alderen på elevene.

At man klarer å komme et steg videre i diskusjonen om hvilke behov vi har på skolen vår, hvilke yrkesgrupper som kan bidra til å løse opp i de behovene og få dem dekket, hvordan vi til sammen kan utgjøre et lag som gjør det godt å være elev her på skolen, hvordan vi kan gi den enkelte lærer mulighet til å drive med det den først og fremst skal gjøre, samtidig som man klarer å være så tett på elevene at man også kan hjelpe til når det er andre ting, tenker jeg er i kjernen av det vi må søke å løse – bl.a. gjennom de flertallsforslagene som i dag stemmes gjennom. Så jeg er helt sikker på at denne diskusjonen kommer vi til å høre mer av framover.

Presidenten [12:53:17]: Replikordskiftet er avslutta. Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [12:53:23]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg, Himanshu Gulati, Silje Hjemdal og Frank Edvard Sve om å forby barnehijab i grunnskolen og barnehagen (Innst. 159 S (2022–2023), jf. Dokument 8:26 S (2022–2023))

Presidenten [12:53:38]: Etter ynske frå utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil seks replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Hege Bae Nyholt (R) [12:54:10] (komiteens leder og ordfører for saken): Jeg vil begynne med å takke komiteen for godt arbeid med representantforslaget.

Jeg gjør oppmerksom på at det har vært avholdt skriftlig høring om forslaget, og at det kom inn i alt 14 innspill. Jeg vil så gå over til å redegjøre for Rødts syn på saken.

Barnehagen og fellesskolen er våre viktigste lærings- og dannelsesarenaer. De aller fleste barn i Norge går i barnehage. Barnehagen er en viktig arena for læring, utforskning og lek, både som individ og som en del av en gruppe.

Skolens mandat er sammensatt. Barna skal lære både kunnskap basert på vitenskap, som fysikk, matematikk og kjemi, språk og historie for å kunne orientere seg i verden, og også kritisk tenkning og refleksjon. Vi trenger at det stilles spørsmål ved teser og sannheter. Kanskje er ikke alltid to pluss to fire, eller kanskje det ikke alltid er det viktigste spørsmålet i alle sammenhenger.

For at skolen skal være en god lærings- og dannelsesarena, må den være inkluderende. Barn må oppleve seg sett, ivaretatt og rommet av både medelever og lærere. Det er vår plikt å være ærlig om at det ikke alltid er tilfellet for alle. Norske barn og elever forteller om mobbing, utenforskap og ensomhet.

Utrygghet skaper dårlige læringsforhold. Trygghet er helt nødvendig for god læring, og det er skadelig for mennesker å havne utenfor det sosiale fellesskapet. Rødt vil derfor fortsette å jobbe for en inkluderende praksis i skolen og barnehagen, med plass til alle. Vi tror ikke på å møte tvang med tvang og viser bl.a. til Redd Barnas høringssvar, hvor de skriver at Fremskrittspartiets forslag vil gå imot barnekonvensjonen.

Rødt vil stemme imot Fremskrittspartiets forslag.

Elise Waagen (A) [12:56:25]: Det er et bredt flertall blant de politiske partiene i komiteen som viser til at et forbud mot hijab i barnehagen og i skolen vil være diskriminerende og problematisk fra et menneskerettighets- og likestillingsperspektiv. Et forbud vil være et svært inngripende virkemiddel som ikke løser problemet om noen føler seg presset til å bruke hijab. Et sånt forbud vil tvert imot kunne bidra til at skolen ikke opp-

leves som et trygt og inkluderende sted, et rom for alle elever, uansett hvor de kommer fra. Er det noe vi ønsker, er det nettopp å skape trygge rammer, særlig rundt de elevene som potensielt måtte oppleve sosial kontroll. Et sånt forbud vil i så fall kunne virke mot sin hensikt.

Ved behandlingen av Prop. 51 L for 2017–2018 var det bred enighet om å innføre forbud mot å bruke ansiktsdekkende plagg i barnehager og i undervisningssituasjoner. Hijab er noe ganske annet. Et inkluderende miljø er viktig for å gi barna våre kunnskap som bidrar til selvstendighet, samt å bekjempe holdninger og praksis som begrenser barns frihet. Et forbud kan lede til det motsatte.

Arbeiderpartiet mener det er viktig at opplæringsloven, sånn som i dag, inneholder et forbud mot plagg som helt eller delvis dekker ansiktet. Bruk av hijab eller andre religiøse hodeplagg, som kipa eller turban, hindrer ikke undervisningen og bør derfor være tillatt.

Hijab kan brukes som et virkemiddel for sosial kontroll, og noen vil mene at barn ikke skal kunne bære religiøse symboler, men dersom noen føler seg presset, er ikke løsningen forbud eller mer press. Sosial kontroll er alvorlig og må jobbes med kontinuerlig og på alle arenaer.

Arbeiderpartiet er opptatt av å ta i bruk virkemidler som faktisk har effekt, for sosial kontroll har ikke en plass i samfunnet vårt. Når individer krenkes, uansett om det er barn, ungdommer eller voksne, krenkes også samfunnet. Da skal samfunnet og fellesskapet reagere. Alle skal ha frihet til å være seg selv og til å delta.

Å bekjempe negativ sosial kontroll er et av de fire målene i regjeringens integreringspolitikk. Det handler om å ivareta helt grunnleggende rettigheter. Men det å innføre et forbud er direkte skivebom.

Maren Grøthe (Sp) [12:59:38]: Skolene og barnehagene våre er noen av de aller viktigste fellesarenaene vi har i det norske samfunnet. Her skal alle barn og unge føle seg velkomne og inkludert, uavhengig av hva slags bakgrunn de har. Det skal være en fellesarena der individets ytringsfrihet blir ivaretatt, og der foreldreretten ivaretas.

Et forbud som utelukkende retter seg mot hijab, vil kunne være både diskriminerende, problematisk fra et menneskerettighets- og likestillingsperspektiv og vanskelig å gjennomføre ettersom opplæringsloven trolig ikke gir hjemmel for et generelt forbud mot hijab i skolen.

Vi deler forslagsstillernes intensjon om at skolene og barnehagene våre skal være en fellesarena der en skal forebygge sosial kontroll, spesielt rettet mot jenter. I enkelte tilfeller kan man tenke seg at bruk av barnehijab

kan være et resultat av sosial kontroll og tvang, noe som er utfordrende og problematisk.

Det er da vi må stille oss spørsmålet om hvordan vi håndterer det på best mulig måte. Vi er enig i statsrådens og store deler av komiteens vurdering av at det ikke er sikkert at alle problemer løses ved å innføre et forbud. Det vi derimot risikerer, er at skolen ikke oppleves som en trygg og inkluderende arena med rom for alle elever. Dermed kan det bidra til å skyve dem som trenger denne arenaen mest, utenfor. Vi har troen på at andre tiltak, som å gå i dialog med de foresatte og heller ha en klarere og tydeligere dialog mellom hjem og skole, kan være en bedre løsning i sånne tilfeller.

Senterpartiet vil derfor stemme imot forslaget fra Fremskrittspartiet.

Erlend Wiborg (FrP) [13:01:38]: Norge er ikke perfekt, men det er så absolutt et av verdens beste land å bo i. De aller fleste kan føle seg trygge her og leve det livet de selv måtte ønske – dette i sterk kontrast til mange andre rundt om i verden som lever i totalitære samfunn, der staten er viktigere enn enkeltindividene.

I Norge er målet at alle skal ha like rettigheter, uavhengig av om man er fattig eller rik, frisk eller syk, kristen, muslim eller buddhist, heterofil eller homofil – og selvfølgelig om man er mann eller kvinne. Dette er rettigheter som ikke har kommet av seg selv, men rettigheter som har blitt kjempet gjennom av modige foregangsmenn og -kvinner, som har våget å utfordre det etablerte.

I dag tar de fleste jenter i Norge det for gitt at de skal få styre sitt eget liv på lik linje med gutter. Realiteten er dessverre ikke sånn. Negativ sosial kontroll, spesielt i enkelte innvandrer miljøer, er et stort problem. Dessverre har mange i denne salen ønsket å dysse ned dette gjennom mange tiår. De har hatt en berøringsangst, da de har vært redde for å framstå som fremmedfiendtlige overfor andre enn majoriteten. Hensikten har helt sikkert vært god, men resultatet har vært at man har sviakt mange jenter og kvinner her i Norge – jenter som ikke får nytte godt av de frihetene vi andre tar for gitt, jenter som har blitt holdt nede av patriarkalske maktstrukturer i enkelte innvandrer miljøer, jenter som ikke har fått lov til å velge kjæreste, utdanning og jobb selv, jenter og kvinner som har blitt sett på som mannens eiendom. Da hjelper det lite at flere stortingsrepresentanter på Facebook legger ut støtte til muslimske kvinner som jakter på sin frihet i Iran og her i Norge. Da hjelper det lite at man klipper av en hårtust for så å posere og framstå som at man støtter disse kvinnenes kamp, når man reelt sett ikke gjør det.

Forslaget til Fremskrittspartiet i dag, som jeg nå tar opp, handler om at jentebarn i barnehage og grunnsko-

le skal få slippe å bruke hijab. Små barn i 3–4-årsalderen skal ikke måtte tildekke seg. De skal få leke sammen med sine venner og venninner på lik linje med alle andre barn, men når jentene blir voksne, skal de selvfølgelig selv få velge om de ønsker å bruke hijab eller ikke.

Spørsmålet vi i dag tar stilling til, er: Hvilken side av frihetskampen skal vi stå på? Skal vi stå på siden til de voksne som ønsker å ta på små jentebarn hijab, eller skal vi stå på siden til alle de jenter og kvinner som søker frihet til selv å styre sitt eget liv? Jeg vet hvilken side jeg vil stå på.

Presidenten [13:04:34]: Då har representanten Erlend Wiborg teke opp det forslaget han refererte til.

Freddy André Øvstegård (SV) [13:04:56]: SV er, på lik linje med samtlige andre partier bortsett fra forslagsstillerne, imot dette forslaget. Det har allerede blitt sagt mye fornuftig om hvorfor et så bredt flertall sier nei til Fremskrittspartiets forbud, så jeg skal bare kort legge til én ting. Det er den slående ironien i at Fremskrittspartiet, partiet mot statlig inngripen, mener – akkurat når det gjelder dette plagget – at statlige påbud ved lov om hvordan kvinner kan kle seg eller ikke kle seg, er riktig.

Og for å adressere Fremskrittspartiets henvisning til opprøret i Iran i forslaget, tenker jeg det er grunn til å si at jeg er imot både å påby klesplagg, slik det iranske regimet gjør, og å forby klesplagg, slik Fremskrittspartiet vil. Det Fremskrittspartiet altså har tilfelles med prestestyret i Iran, er at de vil statlig regulere folks klesplagg i det hele tatt, og det er jo interessant.

Statsråd Tonje Brenna [13:06:25]: Ingen av oss som sitter her i denne salen, mener det er et mål at flere unge jenter skal ikles religiøse hodeplagg. Samtidig mener jeg vi har et ansvar for å stille oss spørsmålet: Hva er mest effektivt for å hindre at flere barn som ikke ønsker det, ikles religiøse symboler og klesplagg? Er det å forby disse plaggene i skoler og barnehager med det potensielle resultat at de samme barna ikke får delta på våre felles arenaer? Jeg tror ikke det.

Jeg tror tvert imot at det styrker hvert enkelt barn å få delta på arenaer der vi kan lære oss å være uenige, lytte til andres innvendinger og lære av hverandre. Og jeg tror at kontakten med storsamfunnet gjennom bl.a. skole og barnehage har en viktig integreringsdimensjon for foreldrene.

Vi har i Norge forbud mot bruk av klesplagg som helt eller delvis dekker ansiktet, i opplæringsloven og barnehageloven. Forbudet retter seg bl.a. mot elever, lærlinger og de som underviser i skole og jobber i barnehage. Forbudet er begrunnet i at bruk av heldekkende ansiktsplagg, som nikab og burka, kan hindre undervisningen fordi ansiktet blir dekket til. Bruk av hijab eller

andre religiøse hodeplagg, som kipa eller turban, hindrer ikke undervisningen og er derfor tillatt.

Jeg mener dagens ordning, hvor det er forbud mot bruk av ansiktsdekkende plagg i skolen og barnehagen, men hvor andre hodeplagg som f.eks. hijab er tillatt, bør videreføres. Jeg kan heller ikke se at andre religiøse symboler eller plagg er nevnt i forslaget, og mener derfor det finnes grunn til å spørre seg om ikke dette forslaget potensielt er diskriminerende mot enkelte minoriteter.

Dersom vi skal sørge for et samfunn der alle opplever å høre til, må våre felles arenaer være åpne for alle våre barn. Det finnes mange andre arenaer, sammen med skole og barnehage, å bekjempe negativ sosial kontroll på, men jeg mener likevel i denne saken at flertallet har kommet til en fornuftig enighet ved å innstille på å ikke vedta dette forslaget.

Presidenten [13:08:34]: Det vert replikkordskifte.

Erlend Wiborg (FrP) [13:08:47]: Kampen mot negativ sosial kontroll er av våre viktigste frihetskamper her i Norge, for som jeg var inne på i mitt innlegg, er det mange barn, og spesielt mange jenter og kvinner, i Norge som ikke nyter godt av de frihetene vi andre har. Tidligere nestleder i Arbeiderpartiet, Hadia Tajik, har tatt til orde for et forbud mot barnehijab, på lik linje med det Fremskrittspartiet nå foreslår. Hun sa: «At små barn skal ha noe behov for å dekke til egen skjønnhet – for ikke å virke attraktive for menn – har jeg ingen forståelse for.»

Er statsråden uenig med stortingsrepresentant Hadia Tajik?

Statsråd Tonje Brenna [13:09:38]: Jeg er enig i sitatet representanten Wiborg leser opp for meg. Jeg vil likevel gå tilbake til representantens egen beskrivelse av et totalitært samfunn for noen få minutter siden, der representanten Wiborg sa: «samfunn, der staten er viktigere enn enkeltindividene». Vel, i denne saken er enkeltindividene vi snakker om, barn – barn som i et liberalt demokrati har en sterk rett til å delta i skole og barnehage.

I dag er det sånn at vi gjør oppsøkende arbeid for å finne unger som ikke deltar, og bestreber oss på å holde de arenaene så åpne som overhodet mulig for å sørge for at gutter og jenter, uansett bakgrunn, kan være i våre skoler og barnehager. Jeg er ikke sikker på at dette forslaget er forenlig med en fortsatt slik holdning til den viktige rettigheten enkeltindividene, særlig de yngste, har i dette landet, nemlig retten til å gå på skole og i barnehage. Jeg velger den rettigheten framfor å støtte dette forslaget

Erlend Wiborg (FrP) [13:10:40]: Tidligere nestleder i Arbeiderpartiet – og muligens påtroppende – hun sier videre i intervjuet med Aftenposten, var det vel, at hun mener at dette er en seksualisering av barn, og hun ønsker et forbud i barneskolen. Jeg registrerer altså at det her er uenighet i Arbeiderpartiet.

Så er det mange som snakker om friheten til selv å velge. Ja, det er utrolig viktig, og Fremskrittspartiet er et parti som kjemper for frihet, men tror da statsråden at jenter på tre–fire år selv velger å bruke hijab, eller er det foreldrene som velger?

Statsråd Tonje Brenna [13:11:22]: Det var en fiffig innpakning av spørsmålet, for undertegning har ikke snakket om noens frihet til å velge. Jeg har snakket om den grunnleggende friheten barn har i et liberalt demokrati til å delta i våre skoler og barnehager. Jeg mener det er noe av det samme vi jobber med når vi setter ned barnehageprisen, når vi gjør SFO mer tilgjengelig for familiene ved å redusere prisen, når vi snakker om kvaliteten på lærerutdanningen og nok voksne rundt ungene våre, og når vi sørger for at det er godt og trygt å gå i skole og barnehage. Da oppfyller vi en viktig rettighet våre barn og unge har.

Jeg har ikke hørt representanten Wiborg beskrive hvor stort dette problemet er. Er det et problem med andre typer religiøse symboler barn går med? Eller er det andre ting representanten ser for seg at vi kan gjøre for at nettopp den gruppen vi her diskuterer, kan delta i større grad? Dersom det finnes et engasjement for det, vil jeg veldig gjerne diskutere det videre med representanten. Men jeg insisterer på at våre skoler og barnehager er åpne for alle barn, uansett hva de måtte ha på hodet.

Erlend Wiborg (FrP) [13:12:20]: Jeg er helt enig i at våre skoler og barnehager skal være åpne for alle barn i Norge. Det er en viktig verdi, og det er det ikke noe uenighet om, men det er alltid lov å sette noen regler som skal gjelde i barnehagen eller skolen. Det har vi gjort, og det var også statsråden selv inne på i sitt innlegg.

Jeg har lyst til å utfordre statsråden med et veldig enkelt spørsmål: Selv om statsråden ikke ønsker et forbud, synes statsråden det er problematisk at små barn i tre–fireårsalderen bruker hijab – ja eller nei?

Statsråd Tonje Brenna [13:13:01]: Det mener statsråden er problematisk.

Presidenten [13:13:04]: Då er replikkordskiftet avslutta.

Dei talarane som heretter får ordet, har også ei tale tid på inntil 3 minutt.

Erlend Wiborg (FrP) [13:13:13]: Det har vært en relativt kort debatt, og jeg synes det er litt symptomatisk når det gjelder denne type saker. Når det er snakk om å posere på videoer på sosiale medier, eller komme med støtteerklæringer til undertrykte jenter og kvinner i Norge eller Iran, er veldig mange av stortingsrepresentantene særdeles ivrige, men når man faktisk diskuterer konkrete forslag her i salen, som også er et ønske fra veldig mange jenter og kvinner i innvandremiljøene selv, er det relativt få som velger å delta i debatten.

Jeg ser at Høyre ikke har tatt ordet ennå, men at de er i salen. Jeg vil gjerne utfordre Høyre til å komme opp her på talerstolen og redegjøre for sitt syn, ikke bare stemme ned Fremskrittspartiets forslag. Hva ønsker Høyre – og gjerne flere av de andre partiene – å gjøre med denne utfordringen? Statsråden sa i replikkvekslingen med meg at hun var helt enig i at det er problematisk at små barn på 3–4 år bruker hijab i barnehagen. Hvis man mener det, er det veldig spesielt at man ikke fremmer et eneste forslag for å ta tak i den problematikken. Man velger altså bare å stemme ned Fremskrittspartiets forslag eller – som Høyre velger – å ikke delta i debatten.

Representanten Grøthe fra Senterpartiet var oppe og mente at forslaget bryter med opplæringsloven. Da vil jeg minne om at det er denne salen som vedtar Norges lover. Denne salen står fritt til å kunne endre opplæringsloven om det er nødvendig, så det argumentet holder ikke. Og det at Sosialistisk Venstreparti mener at Fremskrittspartiet har likhetstrekk med prestestyret i Iran, synes jeg er en uttalelse som er mildt sagt spesiell. Fremskrittspartiet står på jentene og kvinnene i Iran sin side, de som ønsker å få styre sitt eget liv, de som ønsker å ha de samme rettighetene og mulighetene som de fleste norske jenter og kvinner tar for gitt.

Jeg registrerer at flertallet nok en gang – delvis uten å ta ordet – velger å stemme ned Fremskrittspartiets forslag. Men det som er synd, er ikke at Fremskrittspartiet ikke får gjennomført de forslagene vi fremmer, men at flertallet fortsetter å lukke øynene for at mange jenter og kvinner i Norge utsettes for negativ sosial kontroll, uten at flertallet er villig til å støtte forslagene våre.

Presidenten [13:16:12]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [13:16:13]

Interpellasjon fra representanten Tage Pettersen til barne- og familieministeren:

«Aftenpostens serie om sårbare og psykisk syke barn har avdekket at 261 barn er flyttet 2 000 ganger. I snitt hadde de ikke bodd mer enn 60 dager hvert sted, og de

har vært kasteballer mellom barnevern og psykisk helsevern. Professor Marit Skivenes sier at «streng taushetsplikt» står i veien for at forskere får snakke med barn. Taushetspliktens formål er å ivareta den enkeltes personvern, ikke å bruke den i strid med barnas interesser.

Hvordan vil statsråden ivareta rettssikkerheten for å hjelpe barna til å motta riktige tjenester tidligst mulig?»

Tagge Pettersen (H) [13:17:04]: En rekke medier har de siste månedene brukt mye spalteplass på barnevernet. Dagbladet skrev ved årsskiftet at over 380 barn venter på fosterhjem – 175 barn har ventet i mer enn ett år. Samtidig plasseres flere hundre barn i fosterhjem før hjemmene er godkjent, og flere fosterhjem mangler politiattest.

Aftenposten har avdekket at det ikke er standard praksis at Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet gransker alle dødsfall som skjer med barn og unge som mottar tjenester eller behandling under barnevernet. Aftenposten har kartlagt at 261 barnevernsbarn er blitt flyttet over 2 000 ganger til sammen siden de kom under barnevernets omsorg. Aftenposten har også skrevet om at det mangler grunnleggende informasjon om de barna som bor utenfor hjemmet i regi av barnevernet. Det mangler en systematisk oversikt over hvilke behov barna har, og hvorvidt de får den hjelpen de trenger. De har også vist hvordan noen av de sykeste barna ender opp som kasteballer mellom ulike etater når de ikke kan bo hjemme lenger. Mange av dem blir bare sykere og sykere, har Aftenposten avdekket.

Forrige helg sto foreldrene til de to 16-årige jentene som ble funnet livløse i en leilighet i Spydeberg av det som trolig var overdoser, fram. De fortalte til TV 2 at de lenge så med fortvilelse på hvordan døtrene, som ble alvorlig syke med spiseforstyrrelse, til slutt ble sendt inn i barnevernet fordi de var for syke til å bo hjemme. Foreldrene fortalte at jentene begynte å ruse seg på en av de mange barnevernsinstitusjonene de var innom, og ifølge morens oversikt hadde jentene minst tolv plasseringer i barnevernet, mange selvmordsforsøk og en rekke overdoser. Det gjør vondt langt inn i hjertet når jeg leser morens skildringer:

«Jeg har ropt ut til alle kanter, at et sted i Norges land må det finnes et sted hvor det er døgnbemannning mandag til søndag, hvor de kan låse dørene og ivareta jentene slik at de ikke utsetter seg for fare.»
Og:

«Hver gang de har rømt, så har de blitt plassert et annet sted. På hvert møte satt psykiateren og sa at «dette er barnevernets ansvar». Og barnevernet sa «dette er psykiatri». Midt imellom satt det to jenter som ble ofre for fullstendig svikt i systemet.»

På generelt grunnlag peker Barneombudet på tre hovedutfordringer i saker som vi snakker om i dag:

- bedre kartlegging når et barn kommer i kontakt med barnevernet
- bedre tverrfaglig samarbeid mellom de ulike sektorene
- å flytte et barn mellom institusjoner må være absolutt siste utvei

Jeg er helt enig med Barneombudet og har flere ganger tatt til orde for at vi må legge til rette for bedre samhandling og nedbygging av siloer og vannrette skott. Vi klarer ikke å tilby helhetlige tjenester eller bli kvitt ansvarsfraskrivelse om vi ikke får helsesektoren, psykiatrien, barnevernet og skolen, for å nevne noen, til å jobbe sammen med utgangspunkt i den som står i midten, nemlig det enkelte barn eller ungdom. At sektorene lever i sin egen silo og ikke samhandler godt nok, lider derfor mange barn under i dag.

Jeg føler behov for å si at mye også fungerer bra i barnevernet, og at denne interpellasjonen ikke er et forsøk på en svartmaling. I stedet håper jeg den kan bidra til å sette søkelyset på de områdene som vi sammen kan forbedre, og jeg er derfor glad for at barneministeren var tydelig i sitt budskap til Aftenposten i fjor sommer, da hun sa:

«Det skal ikke være sånn at et system skal være en driver til å bli sykere. Jeg tar dette på stort alvor og vil gjøre noe med det, både på kort sikt, men også på lengre sikt med en systemendring.»

Så spørsmålet i dag blir da: Hvordan vil statsråden ivareta rettssikkerheten for å hjelpe barn til å motta riktige tjenester så tidlig som mulig?

Statsråd Kjersti Toppe [13:21:09]: Denne debatten handler om barn, barn som har det vanskeleg, barn som treng beskyttelse, hjelp og omsorg, og barn som skal møtast med tryggleik, kjærleik og forståing og som må sikrast gode og trygge oppvekstvilkår.

Eg vil takka interpellanten for å ta rettstryggleiken til sårbare barn i barnevernet opp til debatt.

Barnevernet er ei særdeles viktig teneste i velferds-samfunnet vårt, og Aftenpostens serie om sårbare og psykisk sjuke barn viser at barn i barnevernsinstitusjon ofte har psykiske plager og opplever mange flyttingar og mangelfull helsehjelp. Dette har òg vorte omtalt i mange tidlegare rapportar og tilsyn, f.eks. i Helsetilsynets rapport «Omsorg og rammer – når barn trenger mer».

Vi treng å tenkja nytt om måten vi driv barnevernsinstitusjonar på. Korleis kan vi klara å laga eit tilbod som varetar barnas behov for tverrfagleg oppfølging, tryggleik og stabilitet? Institusjonsutvalet har fått i oppdrag å vurdere kva oppgåver, rammer og omfang institusjonsbarnevernet skal ha i framtida. Dei skal levera rap-

porten sin til hausten. Så er det barnevernsutvalet som skal vurdere tiltak for å styrkja rettstryggleiken i alle ledd av arbeidet til barnevernet. Dei kjem med tilrådinga si i mars. Begge desse NOU-ane vert viktige.

Helsehjelpa i barnevernet må styrkjast. Fleire studiar viser at barn som får hjelp frå barnevernet, har auka risiko for psykiske problem. Regjeringa prioriterer utvidinga av helsekartlegging for barn som vert flytta ut av heimen. Vi skal òg leggja fram ein opptrappingsplan for psykisk helse. Så jobbar vi på tvers av departement for å sikra ein nasjonal plan for helsehjelp til barn i barnevernsinstitusjonar. Her vil òg gode ambulante tenester verta viktige.

Buudir og Helsedirektoratet har òg starta utrulling av eit nasjonalt forløp for barnevern for å gi barn i fosterheim og heimebuande barn betre tilgang til helsehjelp, og det er òg på gang ei samla evaluering av heile helsetilbodet til barn i barnevernet.

Barn i barnevernet opplever for mange flyttingar. Det skapar ustabilitet, og det gir ikkje barna tryggleik. Flyttingar gir brot i omsorgssituasjonen for barnet og kan gå ut over bl.a. skulegang og helsehjelp. Førebygging av flyttingar er viktig for å sikra eit føreseieleg tilbod, og det er eit mål at ein skal unngå flyttingar som ikkje er til barns beste.

Eg har gitt Buudir i oppdrag å utarbeida tydelegare krav til avgjerder omkring flyttingar, og at barns medverknad og rettstryggleik vert varetatt. Og dersom eit barn opplever fleire flyttingar, skal og må det utløysast ei ny, tverrfagleg vurdering og ein plan for å hindra nye. Men det viktigaste for å hindra flyttingar er at tilboda som barn får, om det er i fosterheim eller på institusjon, er nære, gode og tilpassa behovet som barnet har.

Eg vil ha ein betre tryggleikskultur i barnevernet, der vi lærer av alvorlege hendingar som skjer. Eg har varsla Statens helsetilsyn om at dei vil få i oppdrag grundig å gå gjennom alle dødsfall knytte til barnevernsinstitusjonar dei siste fem åra, og dei har starta dette arbeidet. Tilsynet har òg fått i oppdrag å laga årlege rapportar om tilsyn som vert gjennomførte i barnevernet, med sikte på læring. Regjeringa har sagt at vi òg skal oppretta ein undersøkingskommisjon for alle alvorlege hendingar som skjer barn, og den vil òg omfatta barn i barnevernet.

Dagens høge bruk av private, kommersielle aktørar gjer at helsetilbodet til sårbar barn gjerne vert oppstykket. Regjeringa ønskjer difor å styrkja det offentlege tilbodet til barna med størst behov og der det trengst tverrfagleg samarbeid for å få best oppfølging, og det skal vi gjera i samarbeid med ideelle aktørar. Det offentlege må ha kapasitet og kompetanse til å gi eit godt tilbod til dei mest sårbar barna i barnevernet. Det er ikkje tilfellet i dag.

Interpellanten viser til at teieplikt kan stå i veggen for at forskarar får snakka med barn. Det er slik at forskarar som regel vert gitt god tilgang til teiepliktige opplysningar til bruk i forskning, og forvaltningslova har eigne føresegner om tilgang til teiepliktige opplysningar til bruk for forskning. På barnevernsområdet er denne tilgangen til å gi fritak delegert til direktoratet. Men eit spørsmål i dette er kven som skal samtykka på vegner av barnet når forskarar ønskjer å innhenta kunnskap ved å snakka direkte med barn, og det ser eg at vi må vurdere. No er det slik at Barne- og familiedepartementet leiar ei interdepartemental gruppe om barns rettar, og dette vil verta ei problemstilling i dette arbeidet.

Tage Pettersen (H) [13:26:25]: La meg starte med å takke statsråden både for innlegget hun nettopp holdt, og først og fremst for det engasjementet hun viser for barn og unge under barnevernets omsorg.

Vi har en helt fersk barnevernslov med mange viktige og gode tiltak, og vi er helt i startfasen av utrulling av barnevernsreformen, men vi må erkjenne at dette i liten grad hjelper dem som står midt i utfordringene i dag. Jeg forstår frustrasjonen til alle dem som ser behov for endring nå, og jeg håper at statsråden er i stand til å ha både et her-og-nå-perspektiv og et framtidssbilde i hodet når hun jobber med denne sektoren. Ofte blir statsrådens svar at det er satt ned to utvalg som jobber, og at vi må vente på deres konklusjoner. Barnevernsutvalget skal vurdere tiltak for å styrke rettssikkerheten i alle ledd av barnevernets arbeid, fra undersøkelse til ettervernsfase, og her er vi forespeilet en NOU i mars, som statsråden sa. Og så vet alle vi i denne sal at veien fra en NOU til ny politikk kan være lang.

Utvalget som skal se på organisering og innhold i barnevernets institusjonstilbud, skal legge fram sin NOU i oktober, og de skal etter sigende legge fram en delrapport nå i mars. Dette utvalgets mandat er å gi tydelige forslag til endringer som gjør at barn som i dag blir flyttet til institusjon, får bedre hjelp.

Ifølge Aftenposten mangler det en oversikt over hvem disse barna er, hva de lider av, og om de får den helsehjelpen de trenger. Ifølge regjeringen skal utvalget bygge på rapporter og kunnskapsgrunnlag som allerede eksisterer eller er under arbeid, men grunnlaget er da altså veldig tynt. Vi vet for lite om barna som det offentlige har ansvaret for, vi vet også for lite om hvordan det går med dem på sikt, og hva som virker, sa utvalgsleder Erik Stene til Aftenposten. Ifølge ham er det ikke mulig å svare like grundig på alt, og de må derfor prioritere noen områder av bestillingen.

I tillegg til dette er regjeringen og SV enige om at departementet senest i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2023 skal legge fram en plan for å fase ut store

kommersielle aktører fra barnevernet. At dette gis en slik prioritet midt i denne situasjonen, der vi står i dag, er for meg komplett uforståelig.

Vi har i lang tid snakket om utfordringer for barn som trenger hjelp fra flere tjenester, og særlig da barna som er under offentlig omsorg. Dette må vi sørge for at gis prioritet først. Det gjelder barn og unge som lever livet sitt her og nå, og de kan ikke, eller skal ikke, vente på en NOU eller en annen utredning for å få framtidstro for sitt eget liv.

Statsråd Kjersti Toppe [13:29:23]: Eg vil òg retta ein takk til interpellanten for å fremja barnevernet til debatt. Det tenkjer eg vi ikkje har for mykje av. Det er bra at Stortinget er på dette viktige området, som har mange vanskelege sider ved seg, men der det er så uendeleg viktig å gjera dei rette tinga, slik at vi gir barna den beskyttelsen som dei treng. Eg vil understreka at det sjølvsagt er mykje som fungerer bra, men vi må òg innrømma at for ein del av dei kanskje aller mest sårbare barna, er det for ofte at det kan gleppa. Vi har vore inne på det i debatten til no at det skjer for mange alvorlege hendingar, det skjer for mange flyttingar, og helsehjelpa er ikkje god nok.

Det er ikkje slik at vi skal venta på to NOU-ar, og eg håpar eg har gjort greie for ting som eg har sett i verk allerede, som er viktige. Det eine handlar om at det er gode system, og det meiner eg det ikkje har vore til no. Så må ein læra av feil, på tvers av tenester. Tilsynsrapportar på ei teneste kan vera gunstig for akkurat den tenesta, men for alle andre har ikkje den informasjonen gått vidare. Det er òg noko som eg allereie no har tatt tak i.

Det andre er at det har vore mangelfull statistikk, eller tilgjengeleg informasjon, om korleis det går med barna som er i barnevernet. Der er det allereie på gang ein del ny statistikk, som kanskje ikkje er tilgjengeleg akkurat no, men det vil koma meir statistikk i løpet av året. No er jo ikkje statistikk eit mål i seg sjølv, men det er nødvendig å ha for at vi skal kunna vita korleis vi kan laga det beste tilbodet.

Når det gjeld avkommersialisering, det at vi ønskjer å styrkja det offentlege tilbodet, så kan vi ha litt ulike utgangspunkt på synet på private og bruken av private kommersielle aktørar, men eg vil vera tydeleg på at det er nettopp no det er viktig å gjera ein innsats her. For det er jo ikkje rett, etter mitt syn, at det er dei aller sjukaste barna vi set ut på anbod, i eit system som eg meiner er ein drivar for auka flyttingar. Og det må vera slik at det offentlege i alle fall må ha kunnskap og kompetanse til å gi tryggleik for tilbodet til dei mest sårbare.

Kristin Ørmen Johnsen (H) [13:32:44]: Barnevernet er en av de viktigste og kanskje mest komplekse velferdstjenestene vi har. Barn og familier som mottar hjelp fra barnevernet, er også de mest sårbare i samfun-

net vårt. Det er nettopp derfor det er så viktig at vi har de riktige tiltakene og riktig behandling.

Barnevernet er til for å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får riktig hjelp og omsorg til rett tid. Vi trenger et trygt og godt barnevern, men vi trenger også et barnevern med en større kompetanse på psykisk helse enn det vi har i dag. Vi er nødt til å se på innholdet og kvaliteten i tilbudet på alle nivåer. Jeg opplever at regjeringen er mest opptatt av hvem som driver institusjonstjenesten, i stedet for å se på kvaliteten i det tilbudet som gis, og ikke minst hvordan vi kan sikre kontinuitet.

Vi er nødt til å stille spørsmålet om vi bruker de ressursene vi har i Norge, riktig innen psykisk helse. Spesialisthelsetjenesten innen psykisk helse er nettopp de som er spesialister på psykisk helse, og vi må stille spørsmålet om det ville være riktig om kanskje institusjonsbarnevernet burde vært lagt inn under helseforetakene og psykisk helsevern. Det er foretakene som har ansvaret, men de kan gjøre avtaler, slik helseforetak gjør i dag, med ideelle eller private, men det vil da være helseforetakene som kvalitetssikrer det som skjer på institusjonene. Så jeg ønsker at man også ser på det i de utredningene som er.

Det er ille at barn er kasteballer mellom barnevern og psykisk helsevern, og sånn kan vi ikke ha det. Tilsyns- og forskningsrapporter har pekt på kvalitetsmessige og strukturelle utfordringer, og vi er nødt til å ta tak i det og rett og slett tenke nytt. Det er svakheter i samhandlingen mellom tjenestene, både i den enkelte kommune og mellom forvaltningsnivåene, og jeg tror ikke det blir bedre av å gjøre mer av det samme. Vi må tenke nytt.

Regjeringen Solberg prioriterte barnevernet høyt. Vi hadde en kompetansestrategi for å øke kompetansen i barnevernet, det kom en barnevernsreform med overføring av oppgaver til kommunene, det kom på plass en ny lov, og det ble en styrking av fosterhjemsområdet. Kommunene skal nå avlegge en årlig rapport til sine politikere om tilstanden i sitt barnevern, og det har vel akkurat kommet i gang. Vi var også opptatt av helseundersøkelser av de barna som nå staten overtar ansvaret for, og det skal jo nettopp avdekke psykiske lidelser og psykiske utfordringer og også ta tak i det. Derfor reiser jeg igjen spørsmålet: Er det riktig at det nå er helseforetakene som får den oppgaven?

Vi vet at det er mange dyktige mennesker som jobber i barnevernet, og vi må også heie på dem. Vi må ikke glemme at det også skjer mye bra i barnevernet. Mange barn klarer seg godt, men vi må ta større tak i utfordringene, som nettopp nå er psykisk helse, og alle rapporter tilsier at det kommer til å øke fremover. Så i stedet for å ri ideologiske kjepphester, tror jeg vi er nødt til å se på en ny organisering av institusjonsbarnevernet.

Margrethe Haarr (Sp) [13:36:43]: I denne salen har vi i løpet av et år utallige viktige debatter der vi debatterer hvordan vi skal klare å forbedre hverdagen til befolkningen. Likevel tør jeg påstå at en av de viktigste debattene vi tar, er hvordan vi best mulig skal kunne ivareta barn og unge, særlig de barna og unge som er under barnevernet.

Et samfunns evne til å ta vare på de barna og unge som trenger det mest, evnen til å sikre hjelp og omsorg til de barna som lever under forhold som kan skade dem, evnen til å sikre gode oppvekstvilkår for alle barn, er helt avgjørende. Det er et ansvar vi som samfunn må være bevisst, et ansvar vi aldri kan ta lett på, et ansvar der vi hele tiden må vurdere behovet for justeringer for å sikre at vi lykkes.

Hurdalsplattformen følger opp dette ansvaret og har som mål å iverksette tiltak og igangsette ulike utredninger med mål om å bedre og trygge barnevernet, der barnets beste skal ligge til grunn. Et av de viktigste tiltakene i Hurdalsplattformen er regjeringens mål om å gjennomføre en kvalitetsreform i barnevernet, noe jeg ser fram til å jobbe videre med.

Det har vært flere saker i nyhetsbildet som viser hvordan barn og unge har det under barnevernets omsorg, særlig rettet mot de barna som bor på institusjon. Det er historier som gjør vondt å lese og høre om. Likevel er ikke dette nye historier; det er historier vi er kjent med over lengre tid. Det viser at det fortsatt er nødvendig å iverksette nye tiltak for å forbedre tjenesten, og at vi fortsatt har en vei å gå for å bedre tilbudet til disse barna. Dette handler ikke kun om barnevernet, det handler om hvordan vi som fellesskap på tvers av ulike tjenester klarer å ta vare på de barna som trenger det mest.

Som interpellanten løfter i interpellasjonen, ser vi at mange barn som bor på institusjon, opplever å bli flyttet flere ganger. Det må jobbes med å hindre unødvendige flyttinger, for vi vet at dette påvirker det enkelte barn særlig negativt. Det er brudd på gode relasjoner, brudd på tilhørighet, det vil gi en opplevelse av utrygghet og mangel på stabilitet, og ikke minst er det brudd på barns rettigheter. Dette er ikke gode oppvekstvilkår for barn, og det er noe vi må ta på alvor.

Vi ser at flere barn som barnevernet følger opp, har ulike psykiske lidelser. Da må vi spørre oss om hvorvidt vi i dag har de tjenestetilbudene som er tilpasset barn og unge. Har vi utviklet et samlet sett godt nok tjenestetilbud til barn og unge som ivaretar de behovene de har i dag? I den sammenheng blir regjeringens arbeid med opptrappingsplan for psykisk helse helt avgjørende, og her bør tilbudet til barn og unge løftes høyt.

Som statsråden har redegjort for i sitt innlegg, foregår det ulike utredningsarbeider på en rekke områder. Det er satt ned ulike utvalg som ganske snart skal legge

fram sine konklusjoner, og det er gjennomført mer akutte og nødvendige grep innenfor barnevernet. Jeg er utrolig glad for at vi har en statsråd som tar situasjonen i barnevernet så på alvor, som ønsker å få den kunnskapen om hva som fungerer godt og hvor det er behov for endringer, og som tør å gjennomføre undersøkelser for å finne ut hvor vi ikke har lykkes – en statsråd som allereide har vist at man prioriterer dette feltet ganske høyt.

Jeg ser fram mot det videre arbeidet med å utvikle barnevernet, et arbeid som vi må gjøre i fellesskap, med barnets beste som hovedfokus.

Turid Kristensen (H) [13:40:40]: Som representanten Pettersen sa i sitt innlegg, vet vi for lite om barna som det offentlige har ansvaret for, og vi vet for lite om hvordan det går med dem på sikt. Noe vet vi likevel, og det er at forskningsresultater viser at mange barnevernsbarn mislykkes i utdanningssystemet.

En rekke studier viser at en stor andel av de unge som ivaretas av barnevernet, har problemer med å klare skolefaglige utfordringer, og mange av dem når voksenalder uten å ha utdanning utover den obligatoriske skolegangen. Riktignok er det også mange av de unge som bor i fosterhjem eller på institusjoner, som klarer seg godt på skolen, men andelen er klart lavere enn i den øvrige befolkningen.

I en undersøkelse som Statistisk sentralbyrå har gjennomført på oppdrag fra Bufdir, framkommer det at unge som får hjelp av barnevernet, er overrepresentert blant dem som ikke fullfører videregående skole. Bufdirs undersøkelse viser at seks år etter fullført ungdomsskole er det en langt større andel av unge med barnevernstiltak som verken er i jobb eller utdanning, sammenlignet med unge uten barnevernstiltak. Dette er dessverre med på å gi dem en dårligere start på voksenlivet enn barn som ikke er i barnevernet.

En forklaring som flere forskere anser som viktig, er at en del barnevernsbarn har et stort fravær fra undervisningen. Mange av de unge som ivaretas av barnevernet, er mye borte fra skolen. Det pekes på at fravær ofte oppstår i forbindelse med flyttinger, noe som jo er temaet for den interpellasjonsdebatten vi har her i dag. Når det framkommer i Aftenposten at 261 barnevernsbarn er blitt flyttet over 2 000 ganger, og at de i snitt ikke har bodd mer enn 60 dager på hvert sted, er det rett og slett sjokkerende. Når vi i tillegg leser om jenta som ble flyttet mellom 15 barnevernsinstitusjoner på ulike kanter av landet i løpet av tre år og måtte forholde seg til mellom 100 og 200 ansatte bare på institusjonene hun bodde på, sier det seg selv at det ikke legger et godt grunnlag for en god skolegang, det heller. Alle barn har rett på en god skolegang, så jeg forventer at statsråden også vil ta dette med i vurderingene når hun skal se på hvordan man kan

forbedre situasjonen for barna som er under barnevernets omsorg.

Som representanten Pettersen også trakk fram, kan veien fra en NOU etter barnevernutvalgets arbeid til ny politikk være lang. Å sørge for at disse barna får en trygg og stabil skolegang, må derfor også prioriteres, og kan ikke settes på vent. Det regner jeg med at statsråden er enig i, og at arbeidet med å bedre skolegangen for barn i barnevernet er noe statsråden raskt vil følge opp.

Helt avslutningsvis har jeg litt lyst til å komme innom en sak til som er i skjæringspunktet mellom skole og barnevern, og jeg vil få si at jeg er veldig glad for at statsråden har uttalt at hun vil rydde opp i den svært uheldige praksisen med at skoler melder familier til barnevernet uten grunn. Vi er helt avhengige av at foreldre, skoler og barnevernet kan samarbeide godt, og denne praksisen bidrar dessverre til mistro mot barnevernet og gir kanskje også frykt for å be om hjelp hvis det faktisk kan oppstå et behov for det. At statsråden har uttalt at disse har vært utsatt for en stor feil, og at den reviderte utgaven av veilederen for samarbeid mellom skole og barnevern snart vil være på plass, er betryggende. Vi trenger alle tiltak som gjør at både barn i barnevernet og andre barn opplever en så trygg og god skolegang som mulig.

Torstein Tvedt Solberg (A) [13:44:47]: Det er alvorlige saker vi nå diskuterer: barn og unge i barnevernets omsorg og hvordan vi som samfunn best kan håndtere denne samfunnsoppgaven. Jeg vil takke både interpellanten for å løfte denne viktige saken i salen i dag, og ikke minst Aftenposten og flere andre medier, som den siste tiden har både belyst og avdekket aktuelle utfordringer på området. Det har, synes jeg, også løftet samfunnsdebatten rundt hvordan vi kan organisere et bedre barnevern og finne de gode løsningene.

Jeg er glad for at barnevernet får mer oppmerksomhet i media, selv om det nå pekes på der systemet svikter. Ikke minst, som flere har sagt, er det vondt å lese mange av de historiene og sakene som kommer fram. Men det er veldig viktig, hvis vi skal få til endring.

Barnevernet er et område som er veldig viktig for Arbeiderpartiet, og statsråden har allerede gjort rede for og fortalt mye om det Arbeiderpartiet og Senterpartiet i regjering nå har igangsatt. Det er et omfattende arbeid. Det er ambisiøse planer for det vi vil med barnevernet. Jeg vil igjen, som flere har sagt, understreke at det er grep vi gjør nå, ting vi allerede har satt i gang med, men det er også igangsetting av lengre prosesser for de mer dyptgående endringene.

Vi har vært opptatt av at det er viktig å se på rettssikkerheten i barnevernet, og at en ser på det i alle ledd. Vi ser veldig fram til NOU-en fra barnevernutvalget, som jo kommer om veldig kort tid – en knapp måned. Ek-

spertutvalget skal både se på og vurdere tiltak for å styrke rettssikkerheten i alle ledd i barnevernets arbeid, både for undersøkelse etter ettervern, i tillegg til en bred referansegruppe som nå blir hørt, og som får komme med innspill. Det er f.eks. Landsforeningen for barnevernsbarn, Organisasjonen for barnevernsforeldre og Norsk Fosterhjemsforening, i tillegg til organisasjoner for ansatte, bare for å nevne noen.

Jeg nevner dette bare for å understreke at det er et veldig omfattende arbeid en nå går i gang med. Da er det viktig å være grundig, i hvert fall når det er snakk om så viktige ting som rettssikkerheten. Men det at vi er grundige, at det er lengre prosesser, som rundt NOU-en igangsatt, er heller ikke til hinder for at en tar grep nå, sånn som denne regjeringen gjør. Derfor vil jeg også kommentere at den utålmodigheten som representanten Pettersen fra Høyre frambringer, er noe merkelig, for det var Høyre i regjering som f.eks. nedsatte barnevernutvalget. Å nå kritisere at den prosessen tar litt lang tid, er derfor litt merkelig. En kan egentlig også si at de utfordringene vi ser nå, er et resultat av at Høyre har styrt i åtte år. Politikken til vår nye regjering har ikke fått lov til å virke så lenge.

Så skal ikke jeg stå og påstå og tenke at Høyre må ta ansvar for alt som er galt i barnevernet nå fordi de har styrt i noen år, men jeg hadde kanskje forventet litt mer ydmykhet fra de som har styrt i åtte år, på den situasjonen en nå ser. Jeg vil også kommentere det at det mangler tall og statistikk, for som statsråden var inne på: Er det egentlig behov for mer statistikk? Det er ikke det jeg tror Høyre egentlig mener heller, men vi må passe oss politisk for at det ikke blir et mål i seg selv. Det viktigste må være tiltakene som gjør at vi hjelper og beskytter barna. Det tror jeg vi politikere, som politiske ledere, også må minne oss på litt av og til, for hver gang vi etterspør mer tall, mer statistikk, betyr det for dem som jobber i tjenestene, ofte mer byråkrati og at det brukes mer tid på rapportering. Det er tid som tas fra nettopp å hjelpe barna og at de kan bruke faget sitt og gjøre den viktige jobben sin.

Tallene er viktige, men vi må kun etterspørre de aller viktigste tallene – de tingene som trengs for å hjelpe barna. Derfor er jeg også så glad for de formuleringene som står i Hurdalsplattformen om nettopp en tillitsreform som også skal gjelde barnevernsfeltet. Det vi skal se på, er hvilke grep vi kan gjøre for å kutte rapporteringen og statistikkene som er unødvendige, sånn at fagfolkene får mer tid til å hjelpe nettopp barna.

Det er barna i barnevernets omsorg som er det viktige her, som fortjener så gode oppvekstvilkår som mulig. Jeg er så glad for at vi har kommet så langt i dette arbeidet allerede, og ikke minst er utålmodige – også jeg – på alt vi skal gjøre i denne perioden.

Tage Pettersen (H) [13:49:37]: La meg starte med å takke for en god debatt, og så kan jeg være enig med siste taler i at feltet vi debatterer, fortjener ydmykhet fra alle oss i det politiske miljøet hele tiden for den viktige jobben som gjøres. La meg også da gjenta det jeg sa tidligere: Det gjøres mye godt og riktig innenfor barnevernsfeltet, og jeg retter en stor takk til alle dem som jobber der. La meg også være helt klar på at det aller viktigste for Høyre er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får riktig hjelp og omsorg til riktig tid, og at barnas beste alltid skal komme i første rekke.

La meg komme inn på og løfte noen av Høyres løsninger på dette feltet. Vi mener at barnevernet i både små og store kommuner må ha tilstrekkelig kompetanse og kapasitet til å håndtere krevende saker. Vi kan ikke risikere at barn ikke får den tryggheten de har rett på, bare fordi de bor i feil kommune. Derfor mener vi at ingen kommuner som har under et visst antall ansatte i barnevernet, bør ha ansvaret for tjenesten uten at de inngår et samarbeid med andre, og vi mener at alle kommuner bør ha et døgnkontinuerlig tilbud. Kommuner med stor andel av befolkning med ulik kulturell bakgrunn, må også sikres kultursensitiv kompetanse.

Høyre har også foreslått at utrulling av den vedtatte helsekartleggingen før plassering på tiltak, må gis en større prioritet enn det regjeringen har iverksatt. Den nye barnevernsloven stiller nye, viktige kompetansekrav til dem som skal lede og jobbe i tjenesten, og at det i dag ikke finnes relevant utdanning som kan tas på deltid ved siden av jobb, er noe barneministeren bør få sin kollega i Kunnskapsdepartementet til å jobbe aktivt med.

Fosterbarn og fosterforeldre må sikres nødvendig oppfølging fra både kommunen, selvfølgelig, og ikke minst relevante tjenester, noe som det er godt beskrevet i både Fosterhjemsundersøkelsen og media at er en mangelvare i dag. Sist, men ikke minst, må vi sørge for at det legges til rette for samhandling på tvers, som mange har vært innom i debatten i dag.

Vi er prinsipielt uenig i regjeringens arbeid for å fase ut private aktører fra velferdsmixen. Det er ingen hemmelighet. Bredden i tilbudet til sårbare barn mener vi vil svekkes hvis de kommersielle aktørene fases ut av barnevernstilbudet, og vi mener det er mer fornuftig å bruke pengene på å forbedre eksisterende tilbud enn å fase ut omsorg som fungerer. Senest i går besøkte jeg en 17 år gammel jente som endelig hadde kommet til et sted hvor hun nå hadde vært i sju måneder og fått framtidstro etter en rekke flyttinger. I oktober sa statsråden til Aftenposten at grepene vi tar, vil styrke tilbudet til de mest utsatte barna, ikke svekke det, og det til tross for at

Bufdir har sagt at det er urealistisk å fase ut de private innen 2025, som denne regjeringen ønsker.

I saken om «Glassjenta» i 2016 sa Kjersti Toppe at det var Stavanger Aftenblad som var den virkelige tilsynsmyndigheten, og vi kan vel si det samme i dag. Uten medias mange avsløringer hadde vi trolig ikke hatt denne debatten.

Statsråd Kjersti Toppe [13:52:52]: Til siste taler: Eg er enig i at vi har gjort ein god jobb på barnevernsfeltet, men det er mange tilsynsrapportar som har kome med det same resultatet, med klare åtvaringar og anbefalingar om at vi må gjera meir for å styrkja tilbodet til dei mest sårbare barna i barnevernet. Det gjeld mangel på helsehjelp og manglande skulegang, at tilbodet er for uføreseieleg, og at ein opplever det som utrygt med veldig mange flyttingar.

Eg vil i dette innlegget, mot slutten av debatten, ta opp eit område: Det er i kommunane det aller viktigaste på barnevernsfeltet skjer. Dersom vi lykkast i det kommunale barnevernet, vil ein òg lykkast i institusjonsbarnevernet, for da har ikkje utfordringane hopa seg opp. Det er min enkle filosofi, sjølv om dette er eit vanskeleg felt.

Fosterheimsområdet, som interpellanten var inne på, er kanskje det aller viktigaste området å sjå på no. Klarer vi å få til ei god og trygg fosterheimstene, og kan ein unngå den første flyttinga frå ein fosterheim, kan ein òg gi barnet ein mykje større sjanse til å få stabilitet seinare i livet.

Ulike forslag har vorte tatt opp frå representantane, bl.a. å leggja institusjonsbarnevernet inn under helseføretaka. Eg skal ikkje kommentera det, men eg vil seia at institusjonsutvalet har fått ganske vide rammer til å sjå på heile innrettinga. Eg har bedt dei om å tenkja nytt og er open for å sjå på kva som kan vera den beste organiseringa, og i det heile tatt å sjå på kor stort institusjonsbarnevernet vårt skal og bør vera. I så tilfelle: Korleis klarer vi å få til at dei samarbeider om barna om dei tenestene som det er heilt opplagt at barna treng?

Eg er òg opptatt av at ein i dette arbeidet ser på nærleiken i tilboda. I dag er det altfor mange barn som flyttar – det har vi vore inne på – men dei flyttar òg ofte ganske langt vekk, til andre sida av landet. Da vert det ekstremt vanskeleg for dei å oppretthalda den kontakta dei ønskjer å ha med vener, skule og fritidsaktivitetar. Dei får på ein måte eit brot nummer to. Systemet legg opp til dette med den målgruppedifferensieringa vi har. Det har eg òg bedt utvalet om å sjå på. Det er mykje vi må gjera for å betra rettstryggleiken.

Eg vil takka veldig mykje for debatten, og eg vil ta med meg dei innspela som har kome.

Presidenten [13:55:59]: Debatten i sak nr. 6 er dermed avslutta.

No vert det ein pause fram til votering kl. 15.

Stortinget tok pause i forhandlingane kl. 13.56.

Stortinget gjenopptok forhandlingene kl. 15.

President: Morten Wold

Votering

Presidenten [15:01:26]: Da er Stortinget klar til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1, debattert 31. januar 2023

Innstilling frå energi- og miljøkomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentant Sofie Marhaug om full revisjon av Røldal-Suldal kraftanlegg (Innst. 150 S (2022–2023), jf. Dokument 8:260 S (2021–2022))

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt seks forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Birgit Oline Kjerstad på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 2–5, fra Birgit Oline Kjerstad på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne
- forslag nr. 6, fra Birgit Oline Kjerstad på vegne av Sosialistisk Venstreparti.

Det blir votert over forslagene nr. 2–5, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringa fremje forslag til endringar i vannressursloven og vassdragsreguleringsloven som betrar lokalsamfunn og grunneigarar sine legitime interesser ved omgjering og revidering av gamle konsesjonar.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringa syte for ein ny gjenomgang av heile Røldal-Suldal kraftanlegg og vassdraget frå høgfjellet til Suldalsvatnet med sikte på å bygge om og oppgradere anlegget for å utnytte vatnet på ein meir berekraftig måte, med langt betre natur- og miljøomsyn i tråd med vertskommunane Ullensvang og Suldal sine krav.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringa syte for at manøvreringsreglementet for Røldal-Suldal kraftanlegg blir oppdatert i tråd med innspela frå kommunestyra i Ullensvang og Suldal.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringa leggje til grunn at dei nye vilkåra for vertskommunane for Røldal-Suldal kraftanlegg skal byggje på føresetnadene og lovnadene gjennom vedtak om heimfall etter 60 år, slik som Stortinget gjorde i 1962.»

Votering:

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble med 83 mot 15 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.02.04)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 6, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringa syte for samordning av revisjonen for Røldal-Suldal kraft og Ulla-Førre anlegga. Spesielt med omsyn til om det finst synergier som gir rom for tilbakeføring og restaurering av natur i Røldal og Valldalen.»

Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 80 mot 19 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.02.26)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:260 S (2021–2022) – Representantforslag frå stortingsrepresentant Sofie Marhaug om full revisjon av Røldal-Suldal kraftanlegg – blir ikkje vedteke.

Presidenten: Det blir votert alternativt mellom innstillingen og forslag nr.1, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringa syte for at dei strenge miljøkrava som gjeld ved nye vasskraftutbyggingar i dag, blir lagde til grunn når konsesjonsvilkåra for Røldal-Suldal-anlegget blir reviderte.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble innstillingen bifalt med 79 mot 18 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.00)

Presidenten: Sakene nr. 2 og 3 var interpellasjoner.

Votering i sak nr. 4, debattert 31. januar 2023

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Abid Raja, Guri Melby, Ingvild Wetrhus Thorsvik og Alfred Jens Bjørlo om å ta læreryrket framover (Innst. 158 S (2022–2023), jf. Dokument 8:21 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt sju forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Margret Hagerup på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet, Rødt og Venstre
- forslagene nr. 2 og 3, fra Freddy André Øvstegård på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Rødt
- forslagene nr. 4–7, fra Abid Raja på vegne av Venstre

Det blir votert over forslagene nr. 4–7, fra Venstre.

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utvide ordningen med sletting av studielån for lærere til å omfatte også barnehagelærere og alle andre med godkjent lærerutdanning.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen trappe opp innsatsen på etter- og videreutdanning av lærere, slik at flere søknader som er godkjent hos skoleeier, kan innvilges.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen følge opp anbefalingene i NOU 2022:13 knyttet til rett til veiledningsår for nytilsatte og karriereveier for lærere i skolen, og legge forslaget fram for Stortinget innen utgangen av 2023.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram et forslag om sertifisering av lærere, med sikte på å innføre beskyttede titler for lærerstillinger.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Venstre ble med 93 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.42)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 3, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre en rett til etter- og videreutdanning for lærere. Dette skal gjøres uten egenandel.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 83 mot 15 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.02)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 2, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede utvidelse av ordningen med sletting av studielån for lærere til å også gjelde barnehagelærere og andre grupper, og komme tilbake til Stortinget med sak på egnet vis.»

Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Venstre har varslet subsidiær støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 79 mot 20 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.24)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 1, fra Høyre, Fremskrittspartiet, Rødt og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjøre ordningene med offentlig sektor-ph.d. og nærings-ph.d. bedre kjent i kommunenes oppvekstenheter.»

Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet, Rødt og Venstre ble med 54 mot 45 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.44)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:**I**

Stortinget ber regjeringen legge til rette for mer variert praksis i lærerutdanningene og sikre bedre oppfølging og veiledning av nye lærere i starten av karrieren, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

II

Stortinget ber regjeringen legge frem en strategi for å styrke laget rundt læreren og eleven slik at læreren får bedre tid til sine kjerneoppgaver og eleven får tettere oppfølging, herunder øke antall ansatte og styrke samarbeidet mellom faginstanser og få flere yrkesgrupper med helse- og sosialfaglig kompetanse inn i skolen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 5, debattert 31. januar 2023

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg, Himanshu Gulati, Silje Hjemdal og Frank Edvard Sve om å forby barnehijab i grunnskolen og barnehagen (Innst. 159 S (2022–2023), jf. Dokument 8:26 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten har Erlend Wiborg satt frem et forslag på vegne av Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre et nasjonalt forbud mot bruk av barnehijab i barnehagen og grunnskolen.»

Det blir votert alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:26 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg, Himanshu Gulati, Silje Hjemdal og Frank Edvard Sve om å forby barnehijab i grunnskolen og barnehagen – vedtas ikke.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet ble innstillingen bifalt med 84 mot 14 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.36)

Presidenten: Sak nr. 6 var interpellasjon.

Sak nr. 7 [15:05:50]

Referat

- (172) Statsministerens kontor melder at 1. lov om endringer i brann- og eksplosjonsvernloven (etablering av fagskole for brann- og redningspersonell mv.) (Lovvedtak 39 (2022–2023)) – er sanksjonert under 27. januar 2023
Enst.: Vedlegges protokollen.
- (173) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mimir Kristjánsson, Marie Sneve Martinussen og Seher Aydar om strakstiltak mot forskjellskrise (Dokument 8:105 S (2022–2023))

Presidenten: Presidenten foreslår at representantforslaget blir sendt arbeids- og sosialkomiteen.

Representanten Sofie Marhaug har bedt om ordet.

Sofie Marhaug (R) [15:06:22]: Jeg ber om at representantforslaget om strakstiltak mot forskjellskrise hastebehandles etter forretningsordenen § 39 c.

Presidenten: Det blir votert alternativt mellom presidentens forslag om komitébehandling, § 39 annet ledd bokstav b, og forslaget fra Rødt om behandling etter forretningsordenen § 39 annet ledd bokstav c.

Votering:

Ved alternativ votering mellom presidentens forslag og forslaget fra Rødt ble presidentens forslag bifalt med 91 mot 7 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.54)

Videre ble referert:

- (174) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bjørnar Moxnes, Sofie Marhaug og Geir Jørgensen om suverenitet i energipolitikken (Dokument 8:102 S (2022–2023))
Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen.
- (175) Endringer i helsepersonelloven (statens partsstilling i saker om Helsepersonellnemndas vedtak) (Prop. 39 L (2022–2023))
- (176) Endringer i pasient- og brukerrettighetsloven mv. (pasientforløp i spesialisthelsetjenesten) (Prop. 40 L (2022–2023))
- (177) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Bård Hoksrud, Morten Wold og Frank Edvard Sve om å videreføre tilbudet ved Mork rehabiliteringssenter (Dokument 8:100 S (2022–2023))
- (178) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad, Kjell Ingolf Ropstad og Dag-Inge Ulstein om en plan for en styrket helseberedskap (Dokument 8:101 S (2022–2023))
- (179) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Kathy Lie, Marian Hussein og Cato Brunvand Ellingsen om en opptrappingsplan for habilitering og en nasjonal modell for veiledning i hjemmet (Dokument 8:103 S (2022–2023))
Enst.: Nr. 4–8 sendes helse- og omsorgskomiteen.
- (180) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Hoksrud, Morten Wold, Himanshu Gulati og Silje Hjemdal om åpenhet og statlig finansiert eldreomsorg (Dokument 8:98 S (2022–2023))

Presidenten: Presidenten foreslår at representantforslaget blir sendt helse- og omsorgskomiteen, unntatt

forslag 1, som foreslås behandlet etter forretningsordenen § 39 annet ledd bokstav e – avvises.

Representanten Bård Hoksrud har bedt om ordet.

Bård Hoksrud (FrP) [15:07:36]: Med bakgrunn i de siste ukers avsløringer i eldreomsorgen ber vi om at alle forslagene blir sendt til helse- og omsorgskomiteen.

Presidenten: Presidenten viser til at representantforslagets forslag 1 er foreslått avvist fordi et lignende forslag allerede er behandlet av Stortinget i denne sesjonen. I henhold til Stortingets forretningsorden § 38 femte ledd må et forslag som er endelig avgjort, ikke bringes frem igjen eller tas opp på nytt i samme stortingssesjon. Forslaget Stortinget allerede har tatt stilling til, er mindretallsforslag nr. 27 i Innst. 11 S for 2022–2023, innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om bevilgninger på statsbudsjettet for 2023, som ble votert over 14. desember. Forslaget lød:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak om å gjennomføre statlig finansiert eldreomsorg.»

Det blir votert alternativt mellom presidentens forslag og forslaget fra Fremskrittspartiet om at alt sendes helse- og omsorgskomiteen.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom presidentens forslag og forslaget fra Fremskrittspartiet ble presidentens forslag bifalt med 84 mot 13 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.37)

Videre ble referert:

10. (181) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingvild Wetrhus Thorsvik og Grunde Almeland om homofiles rettssikkerhet og likekjønnetes

mulighet til familiegjenforening i Norge (Dokument 8:96 S (2022–2023))

11. (182) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Jørgensen, Sofie Marhaug og Tobias Drevland Lund om en mer skånsom og rettferdig hyttebygging (Dokument 8:104 S (2022–2023))
Enst.: Nr. 10 og 11 sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.
12. (183) Bærekraftig og sikker luftfart - Nasjonal luftfartsstrategi (Meld. St. 10 (2022–2023))
13. (184) Utbygging og finansiering av Bypakke Nedre Glomma fase 2 i Viken (Prop. 41 S (2022–2023))
14. (185) Representantforslag fra stortingsrepresentantene André N. Skjelstad, Abid Raja, Ola Elvestuen og Guri Melby om mer effektivt utnyttelse av det eksisterende togtilbudet på det sentrale Østlandet (Dokument 8:97 S (2022–2023))
Enst.: Nr. 12–14 sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.
15. (186) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Turid Kristensen, Kari-Anne Jønnes, Jan Tore Sanner, Aleksander Stokkebo og Margret Hagerup om å styrke lærekandidatordningen og gjøre den tilgjengelig for flere (Dokument 8:99 S (2022–2023))
16. (187) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Olaug Vervik Bollestad og Dag-Inge Ulstein om å utsette 1. klasse til fylte syv år og innføre førskole for seksåringene basert på læring gjennom lek i tråd med seksårsreformens intensjon (Dokument 8:106 S (2022–2023))
Enst.: Nr. 15 og 16 sendes utdannings- og forskningskomiteen.

Presidenten [15:09:02]: Dermed er dagens kartferdigbehandlet.

Forlanger noen ordet før møtet heves? Så synes ikke, og møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 15.09.

